

Haute
 von den Staaten des Königs von Sardinien
 und Piemont
 MONTFERRAT ein Theil vom
 zogthum MAILAND und die Ins
 SARDINIEN.
 nach der 8ten Auflage der Erdbeschreibung des
 Kaiserlichen Geographischen Instituts
 von D.F. Lotzmann.
 Berlin 1795.

im Verlag der K.P. Akademie-Kunst u. Buch

Erklärung der Zeichen

- ☉ eine besetzte Stadt
- ⊙ eine unbefetzte Stadt
- ⊙ ein Flecken
- ⊙ eine Bergspitze
- ⊙ eine Abtey und Kloster
- ⊙ ein Schloss
- ⊙ ein Dorf
- ⊙ & Wirthshaus
- ⊙ ND. Notre Dame
- ⊙ B. Berg
- ⊙ Geb. Gebirge

SUPERVACUUM EST PRODEST COGNOSCERE

QUOD DISCERE

D. JOANNIS BARTHOLOMÆI
ADAMI BERINGER,

PHILOSOPHIÆ ET MEDICINÆ DOCTORIS IN ALMA EOO : FRANCICA
WIRCEBURGENSIUM UNIVERSITATE PROFESSORIS PUBL. ORDIN.
FACULT. MEDICÆ ASSESSORIS, REVERENDISSIMI ET CELSISSIMI
PRINCIPIS WIRCEBURGENSIS CONSILIARII, ET ARCHIATRI, AULÆ, NEC NON
PRINCIPALIS SEMINARIÏ DD. NOBILIUM ET CLERICORUM, AC MAGNI
HOSPITALIS JULIANÆI PRIMO LOCO MEDICI,

LITHOGRAPHIA
WIRCEBURGENSIS,
DUCENTIS LAPIDUM FIGURATORUM,

A

POTIORI, INSECTIFORMIUM,
PRODIGIOSIS IMAGINIBUS
EXORNATA.

EDITIO SECUNDA.

FRANCOFURTI ET LIPSIAE.

APUD TOBIAM GOEBHARDT, BIBLIOPOLAM BAMBERGENSEM
ET WIRCEBURGENSEM. 1767.

Small illegible text in the top left corner, possibly a library or archival stamp.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a title or header.

Large, faint, illegible text in the middle section of the page.

Small, faint, illegible text centered below the middle section.

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly a footer or a concluding note.

Smithsonian
Institution
Libraries

Gift of
DOROTHY SOHL and
NORMAN SOHL, JR.
in Memory of
DR. NORMAN SOHL

PROŒMIUM.

Curiosi rerum naturalium vitæ & sensûs expertium scrutatores in duas potissimum classes dividi posse videntur; quorum altera inferioris mundi aspectabilis pertæsa, toto vultu & animo in cœlum abripitur, siderum, aliorumque corporum cœlestium motibus & indoli unice intenta: Altera verò eorum, qui fixis in solo magis propinquo oculis, tantam rerum admirandarum copiam terrâ reconditam, marique advectam sedulâ investigatione reperiunt, ut non minore jucunditate & fructu iis considerandis se se impendant, quàm in observandis stellarum fixarum ac errantium cursibus, conjunctionibus, oppositionibusque Astrologi occupentur. Præclari utrorumque conatus, præter ingentem, quam orbi litterato æquè ac Politico utilitatem afferunt, hanc quoque præ cæteris laudem merentur, quod velut facundi Operum Divinorum Interpretes, summam Opificis rerum potentiam & sapientiam in tam stupendis effectibus sole clariùs elucentem, omnibus adorandam & deprædicandam (qui Scientiæ Naturalis præcipuus finis est) exponant.

Quodsi tamen instituenda inter partem utramque esset comparatio, nescio sanè, an Astrologis major à sublimi occupatione suâ accedat commendatio, quàm in eos redundet, qui terræ mariumque sinus rimati, manifestius Divinæ laudis argumentum solerti industriâ indè depromunt.

A

Præter-

Præterquam enim, quod immensa cœlorum à terris distantia, nebulosa aëris intermedii phœnomena, siderum sub aspectus nunquam venientium absentia, humani visûs imbecillitas, labores & successus in studio arduo, inter insomnes noctes, sub Jove frigido penè insuperabiles reddant, sæpiusque sperato eventu destitutos, accedit, quod curiosus sciendi & futura dignoscendi ardor ad illicitas nonnunquam divinationes, ad scrutanda Divinæ Providentiæ arcana consilia, ad libertatem humanam fatalibus influxibus subjiciendam, ad secuturos eventus fortuito judicio & inani non rarò vaticinio conjiciendos periculosè inducat, habet hoc suapte naturâ cœlestium corporum pulchritudo, ut supremam Conditoris sui Majestatem nativis splendoribus citra commendationum elogia prodat, & tot linguis, quot radiis eloquatur.

Illi verò, qui Naturæ, ut ita dicam, inferioris & terreæ arcana detegunt, palpant manibus, propiùs admotis oculis penitiùs inspiciunt, & sæpiùs examine tantùm non Anatomico & Chymico, sed & cæteris Philosophiæ experimentalis adminiculis scrutantur, illi, inquam, Maximum in parvis Deum, in humilibus Altissimum, in vilibus Pretiosum eò majore hominum admiratione citra splendidæ curiositatis discrimen proponunt, quò magis Mysteria hæc rudibus aut parùm curiosis abscondita nesciebantur.

Horum numero jure merito accensendos existimo Lithologos, quo nomine minimè tamen intellectos velim gemmarios tantùm, qui guttam coloratam & in illustrem lapidem concretam summo studio & pari pretio conquirunt, ad majus forsân opum & Gazophylacii, quàm eruditionis incrementum: Lithologos intelligo, qui Naturalis historiæ sacratori ardore succensi, nullâ materiæ nobilioris præ ignobili habitâ ratione, stupendam lapidum figuratorum supellectilem diversissimorum corporum figuris supra Phidiæ aut Apellis artem insignitam, vel ex intimo terræ sinu effodiunt, aut in extima soli facie repertos, at neglectos, attonito ad rei novitatem & elegantiam orbi

DSI

osten-

ostentant. Inveniunt in altissimorum montium jugis, in cavernis rupium, in stratis lapideis, in profundis fodinarum recessibus, in agrorum sulcis, aut viarum præruptarum hiatibus, in medio Germaniæ, tantis ab Oceano intervallis diffitæ, testaceorum innumerabiles species, coralliorum ramunculos, piscium & monstrorum marinorum, aut belluarum, quas sola Asia vel Africa parit, induratas in saxa reliquias. Producent descriptas in solidissimis petrarum fissilium corticibus, pratorum, nemorum, Arcium, urbium, florum, plantarum, ac brutorum animantium imagines, suis quandoque coloribus discretas. Nec imagines solùm, sed ipsa piscium, altilium, quadrupedum, ac hominum etiam & densissimarum arborum ac fruticum corpora, ceu objecto Medusæ aut Gorgonis capite in lapidem congelata demonstrant. Nova hæc & prioribus sæculis incognita naturæ, citra figmentum, Metamorphosis est, in quâ non Daphnides lauri, non Narcissi aut Hyacinthi florum, non alii aliorum corporum formas ingenioso Poëtarum commento induunt, sed quidquid in triplici suo Natura regno speciosum protulit, specifico salis, terræ, succique petrifici glutine in lapidem transivit, inversâ tandem Pyrrhæ & Deucalionis fabulâ, ubi non rejectus post tergum lapis in hominem, sed hominis aut animantis cadaver vel sceleton in rupem solidatur.

Vix ulla Germaniæ Provincia est, ut exteras regiones silentio præteream, quam Lithophilorum indefessa industria non detectis ejusmodi naturæ petrificæ prodigiis nobilitavit. Austria, Silesia, Carinthia, Suevia, Helvetia, Bavaria, Thuringia, Wirtembergia, Hassia, Misnia, Saxonia, Noricum, Westphalia, & complures in recensitis Provinciis agri, Specus, Montes, fodinæ feraces sunt figuratorum lapidum, campumque hodiedum uberrimum aperiant, Eruditorum ingeniis in explicandâ tot memorabilium genesi exercendis & fatigandis. In solâ Franconiâ aut agro saltem Herbipolensi, præter nativam soli præstantissimi fertilitatem, hæc ad præsentem diem felicitas desi-

derari videbatur, cum tamen in reliquis omnibus liberalis in illam natura aut potius naturæ Conditor Deus plenissimâ Manu effuderit opes suas. Hic vina è collibus fluunt generosissima tantâ abundantia, ut, si deficientibus undis Mœnus arefceret, siccum alveum affuso dulci & copioso nectare Bacchus occuparet: Hic lætæ segetes inaurant agros, & in pagis Oxoviensi & Schweinfurtensi non Patriæ solùm, sed & exteris regionibus suffecturum instrunt granarium: Pinguia pascua frequentes nutriunt gregum armentorumque exercitus; rivi & flumina placido per valles cursu labentia, ut undis, sic piscibus abundant; Animantur feris nemora, hîc salinæ scaturiunt, ebulliunt salutiferi & medicati fontes, alibi in pratis silvisque Botanicæ uberrima, rariorque messis succrescit, quæ aliæque humanis usibus commodisque necessaria, licet cœli benignitas, fœcunditas glebæ, aërisque moderati temperies indigenis pro vitâ ad luxum usque & opulentiam sustentandâ largissimè suppeditet, Littêratis tamen, & Secretiorum, sacratorumque Physices disciplinarum Cultoribus erudita deficiebant pabula, quæ oculis, animisque libarent ipsi, & jucundo Doctorem commercio exteris libanda propinarent. Naturam proinde in cæteris Franconiæ beneficam laudantes, in fossilium portentis paræ tenacitatis accusabant.

Colligitur equidem & in vitiferis, & in asperis incul-tisq; montibus, in lapidicinis, Cornuum Ammonis, cochlearum, concharumque maritimarum & fluviatilium petrificatarum tanta frequentia, ut integri etiam parietes sepium locò vinetis circumstrui soliti, non aliis è Saxiis coagmententur, nisi quæ densi conchilium lapidescentium cortices incrustarunt; Quæ tamen ceu pluribus terris communia, & vix non ubivis locorum obvia variorumque scriptorum sumptu ac studio, ære & typis vulgata, novo examine aut sedulâ conquisitione minùs digna censui: Rariora verò & selectiora, cum in Franconiâ non invenirem, vel prece vel pretio, vel Amicorum & Fautorum bene-

benevolentia ex omnibus ferme Europæ plagis comparata, intuli lithophylacio meo, peregrinis interim dives mercibus, donec domesticas (quod ferius ocyus futurum esse præfagâ mente ominabar) ipsa mihi Patria subministraret. Nec spem fefellit eventus: singulari enim Divinæ Providentiæ nutu, quam flexo poplite gratus adoro, mons, frequenter mihi tritus & aditus, sed tam exacto scrutinio non observatus, thesaurum primò in superficie sparsim ac temerè projectum, mox adhibitâ fossorum operâ intimiùs etiam reconditum aperuit, quo uno, ceu pleno copiæ cornu ea omnia continentur, quæ inter aliarum Provinciæ fodinas, cavernas, & receptacula Natura partita est. Hic ex omni Naturæ regno animali præcipuè & vegetabili, aviculæ passis & contractis alis, papiliones, perlæ, libellæ, scarabæi volantes & repentes, apes & vespæ vel insidentes floribus, vel suis domunculis ac nidulis inhærentes, crabrones, muscæ, culices, testudines marinæ & fluviatiles, pisces marini & fluviatiles, lumbrici, serpentes, hirudines marinæ & paludosæ, pediculi æstrique, marini cancri, sive Astaci aquatici, paguri, ranæ, bufones, lacertæ, erucæ, scorpiones, aranæ, grylli, formicæ, locustæ, forbicines, limaces, cochleæ domiportæ, cum sexcentis aliis exoticis rarissimisque insectorum planè peregrinorum figuris; hic nautili, cornua Ammonis, stellæ marinæ diversissimarum sed lectissimarum specierum, cochleæ, turbines, strombi, buccinæ, pectines, pectunculitæ, aliæque nobis hucusque incognitæ testacearum figuræ: Hic folia, flores, plantæ, herbæque integræ cum- & sinè radicibus, cum- & sinè floribus: Hic Solis & Lunæ, stellarum & cometarum caudato firmate radiantium illustres imagines: Hic denique (quod ceu supremum prodigium stupentes venerabantur mecum spectatores ad unum omnes) tabellæ nitidissimæ characteribus Latinis, Arabicis, Hebraicis, ac una alterave reliquis nobilior, ineffabili Dei Nomine Jehova insignitæ, locupletissimum totius Germaniæ Lithophylacium tot sæculis absconditum,

meâ demum curâ, ac investigatione continuâ Propitio Numine repertum, & sumptu ac labore non modico referatum esse demonstrârunt.

Nescio, an Viro Scientiæ naturalis studioso spectaculum jucundiùs incurrere in oculos unquam potuerit, cum præprimis figuræ omnes non ductis solùm extremis lineis, aut umbrâ pictoriâ designatæ, sed formâ summè spectabili, ceu opere plastico aut sculptorio elevatæ, ita emineant, ut justam suspicandi ansam habere se existimaverint, Eruditi plerique ac summæ Dignitatis ac litteraturæ Viri, latere sub inopinatis & insolitis Mysteriis imposturam aliquam, fictitios esse lapides, occulto fraudis avaræ artificio contextos, &, quod in re nummariâ fieri non rarò affolet, falsariorum dolis suppositos. Meticulosam hanc sollicitudinem, ut ex eorum mentibus depellerem, comites duxi amœni itineris, adhibui laboris non jucundi minùs, quàm curiosi, nec in molli gleba difficilis socios, ubi suis ipsimet manibus portentosa hæc rerum naturalium symbola effoderunt. Quis inde plausus! quàm communis assensus omnium & approbatio, Lector ipse judicabis: liquidissimum verò gaudium, quo sub prima thesauri hujus inventi exordia perfusus sum, novâ solatii non mediocris accessione ex testium omni fide dignissimorum præsentia, est cumulatum. Sic demum diuturnam multorum sæculorum moram, quâ terrea hæc cimelia, luteis, limosis, margaceis, arenosisque montis inculti sordibus tecta & sepulta delituerunt, manifestavit serior Dies novitate, penè dixerim insolenti, & raritate Depositi, expensas pariter meas, curasque pervigiles irritò per annos non paucos successu susceptas, magno fœnore compensavit.

Quapropter Reipublicæ Litterariæ gratissimum me præstiturum obsequium existimavi, si ea quæ Divina Bonitas, ceu diuturnæ inquisitionis studiique laboriosi non vile præmium in manus dedit, ex adytis Musæi domestici producta, orbi spectanda proponerem, atque de objecto novo, Scientiæ Naturalis Cultoribus antehac ignoto, non
tam

tam sententiam meam dicerem, quam sapientiorum sensus & judicia post sedulam lapidearum imaginum contemplationem & indaginem deprompta expectarem.

Quidquid enim de figuratorum lapidum origine ex Diluvii Noëtici reliquiis, ex succi petrifici & salium terrestrium mirificâ vi, ex Archæi subterranei, aut Panspermix, sive auræ seminalis virtute seminali & plasticâ, ex fortuitis naturæ ludentis erroribus differitur, illis neutiquam convenire videtur, quæ mons noster prodigiosus protulit; Fortè in ætatem hanc ultimam sero partu dilata, quâ Lithologiæ arcana innumeris commentariis & lucubrationibus penitùs detecta ac ita exposita credebantur, ut novi nihil citra delicati palati offensam obtrudi posset. Ecce autem novam discendi docendique materiem, & in difficultatibus nondum penitùs sublatis, vel exhaustis novum disceptandi argumentum. Scivimus simiam Naturæ Artem: in præsentibus sintne lapides nostri Artis, & aliis sic dictæ Naturæ imitatricis opus, investigabimus: Quidquid enim in plantis aut sensibilibus aut testaceis finxit, & aliàs animavit, ista modo phrygio fermè vel sculptorio opere, veluti pulchras, sed exanimes viventium prototyporum Ideas & Ectypa in luto ac lapide efformâsse videtur: Quin etiam limites egressa suos, scriptoriam professa, variarum sacræ potissimum linguæ characteres ad exactissimas Orthographiæ Hebraicæ regulas ita exsculpsit, ut litteræ in sensum collectæ, ex peritorum Interpretum judicio, Sanctissimum Dei O: M: Nomen, Potentiam, Vires, Sapientiam, disertis Titulis extollant, & vel sic unicum forsan tam prodigiosorum lapidum Authorem & Artificem manifestent.

Inspicite Tabulas, quas ut ederem, præter indefessum Publico serviendi studium, præter vota & desideria, & vestra & Amicorum plurium, nativus Patriæ FRANCO-NICÆ Amor fortibus stimulis incitavit, cui ex figuratis montis antea obscuri partibus non minor gloria, quàm ex vitiferorum collium dulci massico promanabit, novâq;

Agro Herbipolensi fama etiam ex hoc, quantumvis sicco Lapide succrescet.

Accessit REVERENDISSIMI & CELSISSIMI PRINCIPIS Nostri, quæ pro summo mihi Imperio est, Clementissima Approbatio. Quid enim morarer diutius offerre ea conspectui publico, quæ PRINCEPS Sacrarum ac profanarum Scientiarum Apparatu Instructissimus, digna luce, supremus Arbiter Suo Calculo judicavit, & Clementissimæ Voluntatis suæ significatione, ut ederem, approbavit.

Abscondit tot præterlapsis sæculis FRANCONIA Nostra, quasi moræ impatiens, & Tanti PRÆSULIS ac DUCIS expectatione suspensa, stupenda in lapidibus suis miracula, & nuper eo ipso tempore, quo REVERENDISSIMA CELSITUDO Sua debitum à subditis devotissimis Herbipoli homagium inter continuatam totius Patriæ gratulantis lætitiâ exciperet, singulari Cœli favore, quasi porrectâ mihi ad Lithophylacium Franco- nicum clavi detexit, hoc ipso pretioso ab arcanâ origine Xenio Litteratissimo PRINCIPIS ac litteratorum Fautori Maximo & Munificentissimo, juratæ cum reliquis indigenis fidei obsequium præstitura. His characteribus primum auspici Regiminis Annum, felicius, quàm Consulares olim Tabulas aut Dypticha notis aureis candidisque Romana sive in Occidente, sive in Oriente Antiquitas insignivit, in his posuit, sparsitque per Orbem ære perennius, Principalis Gloriæ Monumentum; Sed & incitamentum efficax Medicinæ Cultoribus, Naturæ Mysteria pari Constantiâ ac Sedulitate, cum pari successûs optati spe alacriter prosequendi.

Est hæc Inclitæ Facultatis Medicæ, quod citra invidiam dixero, eximia Laus & Prærogativa, quod ex ipsa instituti ac studiorum suorum ratione in patenti totius universi Pantheo, Naturæ Mystæ, Ministri & Interpretes sint, ac nominentur: Nec ex aliarum Disciplinarum Sectatoribus facilè reperies, qui Naturam coluerint sanctiùs,
perti-

pertinacioréque solertiâ scrutati, pluribus scriptis illustrâ-
rint, ac Medici, qui vel ideo honoratissimo Physicorum
Titulo, antonomasticè, ut ita loquar, appellantur.

Quotquot igitur ad hujus Aram Deæ litâstis Medici-
næ Candidati, fanum vobis & fodina nova reserata est,
pressa, imo effossâ humo altè impressa sunt vestigia; mul-
ta prior ætas tulit: plura præsens detexit, nec pauciora
vobis secutura inter infinitas regni Naturæ opes reservat.
Obsecundate vocationi vestræ, & operam juxta Majorum
exempla date, subministrabunt necessarios sumptus, aut
Amor, aut fortunæ vestræ, aut Meccœnatum liberalitas,
Deus verò, ad Nominis sui Gloriam ex mirandis Manuum
suarum Operibus propagandam, optatam, quam mihi
supremæ Majestati devotissimus gratulor, & vobis
precor, in successu felicitatem.

CAPUT PRIMUM.

Refellitur opinio eorum, qui Lithologiam, ceu studium inutile & vanum insectantur, tum ratione, tum exemplo Authorum celeberrimorum, tam Antiquorum, quàm Recentiorum, qui hanc Scientiæ Naturalis partem tractârunt, & editis scriptis illustrârunt.

Justa Virorum gravium querela est, nostrâ ætate, litteris & moribus supra rudium sæculorum asperitatem excultâ, reperiri homines, omnis politioris litteraturæ ocores tam acerbos, ut eas solùm artes, scientiâsque civitate donari, inter Academiarum porticus recipi, & tractari velint, quæ *pani lucrando* deserviunt, cæteras verò ceu *vanas & inutiles* perpetuo exilio mulctandas. Harum in numero primo fermè loco ponunt Rerum Naturalium Cognitionem, ejúsque nobilissimam partem, quam *Lithologiam* dicimus, virgâ censoriâ præ reliquis perstrictam, inter otiosa ingeniorum ludibria rejiciunt, & ex orbe erudito judicant eliminandam. *Cui usui*, inquit, lapillos quosdam & figuratos silices, montium, fluminúmque quisquillas, repertas casu fortuito inter luteos sabuli, aut saburræ marinæ, vel terrestres aggeres, animantium, testaceorum aut vegetabilium icunculas irretortâ mente & oculo contemplari, multo labore & pretio conquistatas examinare, vastis quandóque voluminibus describere, descriptas, ac æneis insuper tabulis incisas in orbem spargere, & spissis argumenti inutilis codicibus, cum temporis, & præstantiorum studiorum dispendio, litteratorum ingenia, nucibus hujusmodi & vanis crepundiis pueriliter irretita, fatigare. Quid hoc est aliud, quàm sepositis Imperii curis, captare muscas, aut ex collectis bellicosissimi

Exer-

Exercitûs manu conchiliis, in gloriosæ expeditionis præmium, adornare triumphum testaceum, aut fanum construere, cujus Mysta Physicus, Idola saxæ bestiolarum imagines, Incensum & victimæ, vires, ingenia, & sumptus infanientium Doctorum. Piscari uniones, pretiosos coralliorum frutices ex imo Mari decerpere, gemmas, metalla, ac marmora eruere ex visceribus montium, aut ab extremis mundi oris, per immensa oceani & peregrinæ telluris intervalla, per mille tempestates & discrimina nautico Adminiculo advehere, hoc opus, hic labor est, Viro- rum Principum expensis, magnarum mentium curis & industria dignus, quo locupletantur æraria, crescunt privatorum opes, utilitati publici consulitur, & acti laboris non pœnitendi fructus colliguntur. Ita curvæ in terras animæ, quas sola cupiditas sacrâ & insatiabili auri lucelliq; fame excruciat, sublimiorum scientiarum pretium & præstantiam ex solo proventu & commodo, contra omnes Philosophiæ sanioris regulas & præcepta metiuntur.

Ea enim jam olim fuit Sapientium Ethnicorum laudata opinio, rectæ rationi conveniens, & Christianæ legis sanctitate confirmata, illorum, qui vel Patresfamilias rem privatam, vel publicam, ut Magistratus & Princeps salubriter administrant, primas curas conatûsque eò potissimum collimare, ut omnia, quæ ad subjectorum vitam, fortunas, statûmque conservandum, tuendum & sustentandum, prudenter judicaverint, convenientibus ad hunc scopum adjunctis sedulò procurent: Quodsi verò liberalior impensæ sollicitudini, Deo laboribus benedicente, proventus respondeat, si accrescant opes, repleantur arcæ, & gazophylacia locupletentur, animum neutiquam affluentibus divitiis apponendum, ut possideri ab ipsis potiùs, quàm eas possidere censeamur. Mens quippe humana ad finem altiorem condita est, non ad saginam abdominis, ad luxum, ad delitias corporum, aut, quâ nulla curarum stultior excogitari potest, ad pallidi æris, aut fulvæ

glebæ custodiam, quàm Draconibus & monstris, non Viris fortibus Mythologi inter fabulas committebant. Avara cupiditas est, id solùm sectari, quod non tam usum, quàm usuram sapit: Servile, mercenarii, non animi liberalis & ingenui consilium, culinaria quæstuosæ œconomiæ machinatio, Lycæa Sapientum in Mercatorum tabernas, & mechanicorum officinas convertere, & pulpita Eruditorum mutare in mensas Numulariorum. Non hi *Boni Veri* sinceram indolem perspectam, habent, quod non sola utilitas, sed jucunda honestas, & honesta jucunditas amabile facit. Unde Bonarum Artium studiosi minimè vocantur, sordida lucri, & desideratæ utilitatis mancipia, sed nobiles animæ, quæ ad purissimam, quæ ex scientia nascitur, voluptatem percipiendam, ipsâ rerum scibilibus & operæ laudabilis honestate inducti, Vires, & non rarò sumptus suos impendunt.

Est honestas totius Ethicæ Christianæ Cos, & omnium virtutum moralium norma ac anima, sine quâ in vitia transeunt vel aperta, vel larvata virtutis involucro palliata. Quis autem actionis humanæ finis honestior excogitari potest, illo, quo ex mirandis naturæ effectibus veluti per totidem gradus ad agnoscendam Creatoris potentiam ascendimus, & elevamur? Maxima sunt Authoris Naturæ miracula, solem oriri indies, & occidere, & cum reliquo siderum & cœlorum, quibus continentur, ambitu, ordinatissimo & nunquam perturbato cursu terræ circumvolvi; Terram ex minimis diversissimisque sementibus, herbas, plantas, flores, fructus, silvasque vastissimas non deficiente fœcunditate producere, statas esse temporum & tempestatum alternantium vices, ire & redire, fontibus nunquam arefcentibus flumina, innumerarum animantium species terrâ marique, ac inter regiones æreas conservari & propagari, & id genus sexcenta alia, quæ cum obvia sint, & quotidiana, non apud ingratum solummodò vulgus, sed apud peritiores etiam, at Dei

oblitos,

oblitos, ex suâ frequentia ita viluerunt, ut inter miranda Conditoris opera ægrè admodum numerentur. Damnabili huic mortalium vecordia remedium allatura Dei Sapientia, ex absconditis potentia suæ thesauris, & incognitis terræ Gazophylaciis, Virorum proborum & solertium studio, nova indies Naturæ Dædalæ prodigia vel portenta in lucem protrahit, quibus inescata humana curiositas, dum singula perlustrat, & insolitâ Novitate percussâ, attonitis oculis animisque contemplatur, sensim supra se ipsam erigitur, & tandem ad Creatoris, Cujus effectricem Dexteram in similibus genesi agnoscere cogitur, Thaumaturgam virtutem deprædicandam & adorandam honestissimo & sanctissimo assultu exsurgit. Horum è numero Lapides figuratos esse, si non omnes, complures saltem, atquè eos præcipuè, quos Franconia nostra, & Ager Herbipolensis parit, tantò facilius palam fiet, quò difficiliorrem explicatu eorundem originem, & humanis rationibus altiore esse, in ipso decursu præsentis Dissertationis demonstrabimus.

Jucunditatem studii Lithologici si desideres, pictoriam & sculptoriam, nobilissimas Artes attende: Harum beneficio rerum emortuarum & præteritarum imagines restituntur, & vix non immortalitate donantur, oblivioso tempore subducuntur, heroum, parentum, amicorum, & charorum vultus, ac suis è cineribus à putredine vindicantur, eriguntur Virtuti & Meritis trophæa & colossi, horti, palatia, portæ & viæ publicæ ad amœnissimam oblectationem exornantur. Simili artificio operans Natura utitur, & licet inter recessus & cavernas montium nec colossæum tibi aut Pantheon aperiat, lectissimam tamen Iconolithorum congeriem nil tale sæpius opinanti offert, quam nec inter Musaica ævi prioris & artis penè extinctæ opera, nec inter hortensium cryptarum fictiles cameras, nec inter pyramidum Ægyptiarum hieroglyphicas sculpturas reperies. Hic forma mirabilis rudibus saxi pretium

D

facit,

facit, & tantum quidem, ut pari sollicitudine inferantur, non privatorum tantum, sed & Regum ac Principum Technico-thecis, quâ gemmæ & uniones coronis & annulis inferuntur. Horum considerationi solutos tristioribus curis, aut profundis speculationibus animos litterati admovent, digerunt in classes, in diversarum specierum series ordinant, redigunt in pulpitorum & sacratiorum scri-niorum strata, & totius Naturæ regnum saxeis imaginibus descriptum, jucundiore spectaculo ob oculos ponunt, quàm detectas terrarum antea incognitarum Provincias suis in tabulis Geographi depingant. His illecebris pascitur eruditio, quæ, si ad Misosophorum palatum non faciant, non Scientiæ Naturalis, quam honestissimam jucundissimamque diximus, sed genii & indolis abjectæ, nec ad recondita Naturæ mysteria indaganda natæ, vel idoneæ vitio tribuant, oportet.

Longè alius Virorum per omnem Europam præstantissimorum sensus est, qui in aulis Magnatum, in Curiis & Magistratibus Rerum publicarum, in sublimioribus celeberrimarum Academiarum Subsellis, Sapientiâ, primis honoribus & opibus florentes, tanto in amore & pretio non Physiologiæ solùm generalis, sed Lithologiæ, de quâ hîc agimus, studium habuerunt, ut susceptis longinquis itineribus, non minore labore, quàm sumptu, incredibili alacritate & constantiâ omnes, quas incolebant, aut aliundè sibi commendatas acceperant, Regionum latebras excusserint, ut petrosa Naturæ arcanæ miracula eruerent, eruta communicarent publico, & vastis commentariis illustrarent. Omissis Plinio aliisque Antiquioribus, quorum solertiam Recentiorum felicior industria multùm superavit, juvat hîc brevem Lithographorum, quos inter cæteros Doctorum partus in Musæo domestico obvios habeo, Synopsis ordine alphabetico attexere, ut vel sola Tantorum Virorum Nomina, numularium illud & rude Academicorum vulgus ignaviæ condemnent, qui Lithologiæ studium tanquam inutile explodunt. Agri-

- Agricola *Georgius* de re metallicâ, de Naturâ eorum, quæ è terra profluunt, & de fossilibus.
- Aldrovandus *Ulysses*, de Simiâ in lapide.
- Affaltus *Petrus*, in notis ad Metallo-thecam Vaticanam Mercati.
- Bajerus *Joannes Jacobus*, de Oryctographiâ Noricâ.
- Balbinus *Boheslaus*, in Miscellaneis Regni Bohemiæ.
- Bauhinus *Joannes*, de Fonte & Balneo admirabili Bollenfi.
- Bauschius *Carolus*, de unicornu fossili.
- Becanus *Goropius*, in originibus Antwerpia.
- Behr *Hennigius*, in Herciniâ curiosâ.
- Bel *Mathias*, in Hungariâ antiquâ & novâ.
- Boccone *Paulus*, Recherches & observations Naturelles.
- Büttnerus *Daniel Sigismundus*, in Tractatu, cui titulus, Rudera Diluvii testes, & in Dissertatione de Corallis fossilibus.
- Columna *Fabius* de Purpurâ.
- Coringius de antiquo statu Helmstadii.
- Crollius de Signaturis.
- Erhard *Balthasar*, in Dissertatione de Belemnitis Suevicis.
- Fabricius *Georgius*, de metallicis rebus ac nominibus in Georgium Agricolam.
- Gesnerus *Conradus*, de omni rerum fossilium genere, gemmis, earumque figuris.
- Guericke *Otto*, de Quedlinburgensibus.
- Helwingus *Georgius Andreas*, in parte primâ & secundâ Lithographiæ Angerburgicæ.
- Heræus C. G. in Dissertatiunculâ oblatâ Illustris: Gall: Scientiarum Academia.
- Hiemerus *Eberhardus Fridericus*, de capite Medusæ.
- Kentmanus *Ber: Jo:* de Calculis, qui in homine ac membris nascuntur.
- Kircherus *Athanasius* in Mundo subterraneo.
- Lachmundus *Fridericus*, in Oryctographiâ Hildesheimensi.

Lambecius, in appendice Bibliothecæ Vindobonensis.

Lancifius, in Notis ad Metallo - thecam Vaticanam.

Langius *Carolus Nicolaus*, in historiâ lapidum figuratorum Helvetiæ, & de origine lapidum figuratorum.

Leibnitius *Godefridus Guilielmus*, in Dissert: de figuris Animalium, quæ in lapidibus observantur, & Lithozoorum nomine venire possunt.

Leigh *Carolus*, in Historiâ naturali Langustræ.

Luidius *Eduardus*, in Ichnographia Lithophylacii Britan:

Major *Job: Daniel*, in Dissert: Epist: de Cancris & Serpentibus petrefactis.

Mascardus, in suo Musæo de fungorum petricosorum matricibus lapidescentibus.

Mercatus *Michaël*, in Metallo - thecâ Vaticanâ.

Monti *Joan:* de Monumentis diluvianis Agri Bononiensis.

Mylius *Godefridus*, in memorabilibus Saxonæ subterraneæ.

Rueius *Francisc:* de Gemmis.

Sachs *Philip: Jacob:* à Löwenheimb Gammaralogia.

Scheuchzer *Jacob: Joannes*, Oryctographia Helvetica, Specimen Lithographiæ Helveticæ, Herbarium Diluvianum, Piscium querelæ & vindiciæ.

Scilla *Augustinus*, al vana speculatione dissingannata del senso.

Spenerus *Christ: Maximil:* Disquisitio de Crocodilo in lapide scissili expresso, aliisque Lithozois in Miscellaneis Berolinensibus Anno M. DCCX.

Sponius *Jacobus*, in Itinerario Hispanico de Regno Valentiaæ.

Steno in Prodromo de solido intra solidum.

Tenzelius in Colloquiis menstruis.

Valentini *Bernardus*, in Musæo Musæorum.

Volckmannus *Georg: Anton:* in Silesiâ subterraneâ.

Wel-

Welschius, Hecatost: in observatione XLIV. pag: 60.
& 62. de variis Astroitæ nec non Cometitæ, si-
vè lapidis Cometen caudatum referentis, effigi-
em præsentantibus.

Winckelmannus, in Descriptione Hassiæ.

Wodwardus *Joannes*, in specimine Geographiæ phy-
sicæ.

Wolfardus *Petrus*, in Descriptione Hassiæ inferioris.

Wormii Musæum.

Zahn *Joannes* in Mundi mirabili Oeconomia.

Quodsi huic Catalogo eorum Scriptorum nomina
adjungerem, qui à laudatis modò Authoribus per decur-
sum lucubrationum suarum allegantur, neque à me ha-
ctenus comparari potuerunt, integrum Lithographorum
exercitum conscriberem, quorum vel unus, Davidis in-
star, sufficeret, unico limpido lapide ex Naturæ pe-
nu deprompto, gigantæam objectionum & satyrarum
molem elisâ fronte prosternere, & studii nobilissimi præ-
stantiam à calumniis vindicare.

Ita nimirum comparata est humana mens, ut,
quæ à Viris omni virtutum & litterarum genere
Clarissimis cum communi sapientum consensu & ap-
plausu geri ac tractari conspicit, eadem pari appro-
batione sibi imitanda & sectanda esse, prudenter ar-
bitretur, quidquid perpauci, iique obscuri nominis og-
ganiant: & licet laboris ejusmodi pretium non primò
statim in oculos incurrat, non posse tamen non Disci-
plinis optimis, ac utilissimis eam accenseri, cui se omni-
bus ingenii viribus addixit Doctorum Flos, quam Sum-
mi Maximique suppeditatis sumptibus promovent, quam
amabilem sua honestas, gratam jucunditas, & ipsa utili-
tas facit fructuosam: Quæ quidem omnia Lithographiæ
nostræ convenire & exempla docent, & experientia de-
monstrat. Ex quo enim illius amor latius propagari
coepit, amplificata illicò sunt litteraria Academiæ com-

mercia, institutæ frequentiores societatum Eruditarum Consultationes, comparata accuratior sub diverso cœlo diversissimarum regionum Descriptio, penitiùs inspecta & cognita terræ ex tam multiplici materiâ congestæ indoles, ostensa salium terrestrium, & mineralium fontium in petrificando Virtus, demonstrata corporum vel vegetabilium, vel testaceorum in saxa & petras transmutatio, aucta Musæorum & Technico-theclarum ornamenta, mirabilium Naturæ copia, novâ specie multiplicata, & quod his omnibus longissimè antecellit, Divinæ Sapientiæ Potentiæq, clarior agnitio, & quæ illam consequitur, major supremæ Majestatis Laus & Gloria est propagata. Sacræ insuper Scripturæ Veritas, & quam in illâ de generali diluvio Hagiographus Deo dictante refert, historia, contra Atheorum impietatem, aut Scepticorum ambiguum hæsitacionem, aut Ludionum commenta invictis, ac ipsis, ex quibus desumuntur lapidibus magis solidis Argumentis stabilitur. Meritò igitur tot virorum sapientum exemplis & nos, licet postremi accedimus, eorum sententiæ & concepto de Lithographiâ judicio subscribimus, ac novum inquisitionis specimen è Patriâ nostrâ productum sequentibus capitibus & Tabulis exhibemus.

CAPUT

CAPUT SECUNDUM.

Situs Montis, Lapidúmque ex eo effossorum
Natura & Compositio describitur.

DUcatús Franconici regio, ea potissimùm, quam Mœnus placido cursu alluit, in montes longo tractu dispositos, & modicis interjectis vallibus discretos assurgit, quibus vallata amnis ripa, intumescens verno & autumnali tempore aquas intra sinum alvei ita coërcet, ne in agros & prata cum incolarum damno sese effundant, quin potius inter angusta montium septa, conclusæ, sinuosis flexibus & longo circuitu campestem Franconiæ planitiem declinent. Montes hi nec prærupti sunt, aut nimia altitudine porrecti in nubes, neque tamen adeo depressi ac humiles, ut citra difficilem ascensum superari possint. Providit enim Naturæ benignitas, ut dorso mediocriter declivi, accessum & culturam vinicularum, licet arduam & laboriosam admittant, altitudine verò suâ solaribus radiis propiores, eosdem perducendis ad maturitatem fructibus, uvisque excoquendis liberaliùs exciperent, & à Mœno reflexos, vallisque profundo gremio conclusos arctiùs diutiùsque retinerent: Hinc, quâ Meridiem & Orientem respiciunt, vitibus ad apicem usque confiti, & ad stipitum palorúmque æquabilem mensuram falce vinitoriâ attonsi, aut virides thoros, aut diadema formant Bacchicum, quo Mœni præterfluentis littora coronantur.

His unâ vel alterâ ab Urbe Wirceburgensi leuca collis interjacet, incultus omnino, nullis usibus idoneus & non tam continuis rupibus, quàm saxorum fragmentis, te-

merè dispersis, & hinc inde prominentibus asper & difficilis. Non proceris arboribus, sed arbuſtis tantùm, non herbis aut pascuis nedum vitibus apta tellus, sed nudâ calvitie ſterilis, & quia contiguis montibus depreſſior eſt & inferior, majore in illum impetu vis imbrium incumbit, & collectæ in jugis propinquis aquæ, ac in varios torrentes, quâ datâ viâ diffuſæ, in varios ipſum anfractus, hiatus, foſſas & fiſſuras dilacerant, donec in proximam vallem præcipites, in tantam quandoq; altitudinem intumeſcunt, ut onerariæ ferendæ provehendæque ſufficerent: Eâdem tempeſtatum violentiâ magna lapidum grandiuſculorum copia in dictam vallem devolvitur, non ſinè gravi viarum impedimento, & incommodo viatorum: Huic quoque continua loci ſterilitas, & tam diverſa particularum limoſarum, margacearum, arenolarum, luteſcentium, & terreſtrium lapidibus variæ magnitudinis intermiſta compaginatio, imò & montis ex continuo multiplicis ſabuli affluſu conſervatio, & incrementum adſcribi poſſe videtur. Ad dexteram enim vitiferis, ſed lutoſis ac limoſis montibus, iſque altioribus adhæret, lævâ dehinc in vallem; vertex in amplam ſeſe planitiem explicat, arenolaſam & terream, unde copioſa alluvione perpetuo reparatur, quidquid abſorbuit vallis, & aquarum pluvialium illapſu abraſum vel avuſum fuit. Rudis hæc indigeſtâque moles in apice lutea, in umbilico non ſolida ſtrata, ſed ſingulos ſeparatôsque lapides, materiæ limoſæ, terreæ, margaceæ & arenolaſæ implicitos habet, quibus ad pedem montis eodem contextu locus redundat, adeo, ut everſi aut ſucceſſu temporis fortuito coacervati montis tumulum, non montem diceres, niſi continua hujus tractûs altitudo moenanæ valli circumjacens, hunc quoque ſub numero & nomine montium contineret.

Pro diverſa montis regione, lapides in eo deliteſcentes colorem, indolem, firmitatémque diverſam induunt; Qui in vertice eruuntur, flavedine tincti ſunt, & de natura

tura

turâ lutosorum, licet debiliore consistentiâ, multum participant, in superficie asperi, minusque politi. In medio effossi, ex limoso-arenosâ materiâ concreti, & albi sunt, & ut colore margaceo, & quasi cretaceo, ita & fragilitate & mollitie gypsum imitantur: Qui demum ex imâ montis basi protrahuntur, ad densitatem & firmitatem faxeam & siliceam accedunt, solis enim radiis liberioribus expositi, facilius indurantur: colorem, quem habent subcinericeum, ubi à terreis sordibus, ad digiti altitudinem plerumque incumbentibus, probè mundati, eloti & exiccati sunt, in albescentem permutant.

In tres igitur, quatuorve classes, pro materiæ, ex qua coalescunt, diversitate distribuendos esse censui, nimirum in arenosos, lutosos, limosos, imò & calcarios, qui omnes, licet vel magnitudinis, vel soliditatis, aliarumque qualitatum defectu, nec substruendis ædificiis, nec calci coquendæ adhiberi possint, prærogativas tamen sibi proprias, singulares, & à fossilium petrificatorum, cæterorumque lapidum figuratorum plexu & indole alienas habent, & observatu dignissimas, quas hîc per partes enumerandas duxi. Et

Primò, quidem lapides nostri, ubi aquæ immerfi, & ab adhærente terreo coagulo terfi ac mundati fuerint, ex superiore sui parte à potiori adeo glabri, plani, lævésque conspiciuntur, ac si adhibitâ cote vel pumice diligentior eos ars ad summum nitorem polivisset: quæ quidem lævitas, non figuratis solùm sed & informibus, & omni figurâ destitutis montis nostri lapidibus, licet non omnibus ac singulis, communis est. Ex altera verò & inferiore parte, vel à tergo, quo terræ adhærent, crudi, impolitus & prominentibus tuberculis asperi deprehenduntur, similes iis, quos linguâ patriâ *Wasser-Stein* dicimus.

Secundò : Lapidibus ex gypsea cretaceâve materia compositis, illud insuper singulare est, quod in eruendo maximam fossorum cautelam & sollicitudinem requirant; adeo enim nonnulli eorundem, præsertim verò limosi & ad cretaceam substantiam accedentes, molles sunt & flexiles, & Naturæ figuræ manibus quasi noviter formati, ut vel importunâ manu, aut ligonum dentibus duriusculè impactis offensi, dehiscant; Indurescunt quidem cœlo & aëri liberiori expositi, sed firmitate tam instabili, ut aquæ paulò diutiùs, & ultra debitam ablutioni moram immerfi, non secus, ac calx viva effervescent, ebulliant, & dissolvantur. Neque flexilem hanc lapidum nostrorum mollitiem cariem cum quibusdam dixeris, fixas solidiorésque particulas sensim arrodentem, neque putredinosæ eorundem dispositioni adscripseris : Cum enim in loco suo nativo & proprio, ac à Natura sibi determinato asserventur ac foveantur, nescio sanè, quo ex fonte putredinem in illos derivare præsumas.

Tertiò : Figuræ in lapidibus expressæ, insectorum præcipuè, subjecto lapidi tam exactè commensuratae & accommodatae sunt, ut sculptoris, formam ad materiæ capacitatem & amplitudinem juxta regulam determinantis operâ effigiatos jurares : vix enim ullum reperies, in quo figuræ pars vel excedens, vel deficiens longitudinem latitudinémque suam substratæ tabulæ nesciverit attemperare.

Quartò : Inter plurimas animalculorum & insectorum species, quæ ad idem genus pertinere censentur, fossores, licet attenti, & de hoc opere sufficienter instructi rarò detexerunt aliquas, quæ proportioni reliquisq; partibus figuram constituentibus ad amissim respondeant, quin potiùs ea, quæ præsto sunt in his, desiderantur in aliis, & quibus aliæ redundant, his illæ destituuntur.

Quintò :

Quintò : Rariores in nostris lapidibus figuræ sunt, quæ per impressionem, & quasi incumbentium corporum matricem formantes, cujus plurima exempla Cl: Scheuchzerus affert, effictæ cernantur; sed super tabellas lapideas elevatæ, teretes, & quasi excisæ prominent, ita tamen cum reliquo saxo continuæ, ut minimè aliena manu aut materia assutæ, agglutinatæ, aut super injectæ dici possint.

Sextò : Plurimæ insectorum, conchilium, cornuum Ammonis imagines, in singulis articulationibus, & concamerationibus suis completæ, licet non semper regularibus & æqualibus striis, tam in prona, quàm in supina eorundem parte notantur, ac prætereà nulli saxæ basi, aut tabulæ, quod de cæteris modò diximus, superstratæ, sed solitariae inveniuntur, ita ut lapis integer, una integerrima figura sit, citra materiæ informis excessum, suis numeris absoluta.

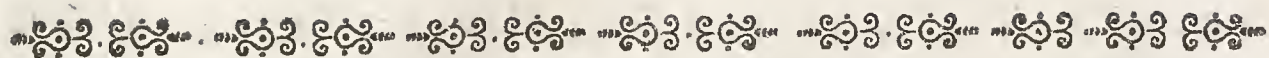
Septimò : Figurata animantia & vegetabilia sive solitaria sint, sive lapidibus inhæreant, sive integra, sive fracta, & contusa, aut quovis alio scissionis aut resolutionis experimento inspecta, & examinata, nihil prorsus de nativò plantæ, insecti, testaceique colore, materiâ, exuviis, armaturâ, aut omni eo, quod ipsis congenitum dici potest, vel continere intra se, vel lapidi subjecto communicâsse, deprehenduntur, quin potius lapidum, quibus incumbunt, suâque originem ac natales debent, consistentiam, materiam, & colorem exactè referunt.

Octavò : Animalcula & insecta singula in eo semper, quem Naturâ Magistrâ amant, situ recto, rariùs obliquo vel inverso collocata videntur, tam concinno omnium articulorum ordine, licet non in omnibus ad reliqui corporis dimensionem proportionatè extenso, & in singulis partibus completè formato, ut intuentes in summam rapiant admirationem.

Nonò : In plerisque figuris nulla notari aut reprehendi potest partium à se discessio, nulla distorsio, incurvatio nulla, aut deturpatio, nulla declivitas, nulla fossularum aut rimarum deformis cavitas, violentiæ autem nec umbra quidem, sed nitidus decor & elegantia per omnia æqualis.

His aliisque lapidum nostrorum eximiis proprietatibus describendis cum verba & calamus minùs sufficiant, pictoris & chalcographi peritam operam adjungimus, quorum accuratâ & fideli manu ultra duas centurias imaginum juxta prototypon expressas, ærique incisâs Lectoris Benevoli oculis in viginti duabus tabellis considerandas exhibeo, pluribus aliis secuturo tempori reservatis, ubi primum Lithographiæ Wirceburgensis Specimen Eruditorum Censuram subiverit, eorumque sensâ vel judicia aut typo aut calamo fuerint communicata. Nondum enim exhausta est fodina nostra; locus amplus & spatiosus, pluviâ præterlapsæ æstatis tempestate opportunè detectus, quod imbrium, glebam incumbentem abluentium frequentia, velut motâ cortinâ aperuit, fœcundo sinu majore copia concludit: accenditur operariorum, de modo quærendi benè instructorum industria liberali stipendio, tolerabilem laborem fecit Annonæ caritas, facitque hodiedum lucri spes: urget & mea, & Virorum honoratissimorum ad opus quandoque invitatorum præsentia, quos occurrentibus forsàsè de suppositione aut artificiosâ imposturâ, suspitionibus & dubiis Testes adhibere placuit, suis suffragiis & nominibus appositis, veritatem rei, ubi opus erit, comprobaturos. Nomen loci studioso silentio tegere tantisper libet, dum Musæo domestico, sufficienti apparatu instructo, inventionis primitias mihi vindicavero. Patebit advenis Lithophylacium meum, Mons ipse monstrabitur, ubi coram intueri in Natura libebit, quod nunc in effigie ostendimus: Jucundus labor erit, ex amœnitate itineris inter vitiferas Moeni valles, & ex Montis tot portentosis foetibus gravidi curiosâ lustratione.

CAPUT

CAPUT TERTIUM.

Diversas & celebriores Authorum Sententias
de Lapidum figuratorum origine & genesi
succinctè exponit.

O Riginem & genesin petrificatorum & figuratorum fossilium ex ipsis operantis Naturæ principiis ita exponere, ut Viri cordati assensum indubitatum extorqueat, hoc opus, hic labor est, tentatus à multis, & in variorum Iconolithorum natalibus explicandis secundo eventu & plausu probatus, nondum tamen ita dilucidè perspicuèque confectus, ut contradictionem, solidasque ex argumentis gravissimis oppositiones effugerit. Imò, si ausim dicere, quod res est, in opiniones tam diversas Naturæ mirificæ, vel cujuscunq; causæ efficientis virtus, lusus aut error pleròsque deduxit, ut Sententiarum varietas, rem ex se obscuram & reconditam, dum lucem affundere moliuntur, fecerit obscuriorem. Refero, brevi, ut ajunt, manu, famosiora Doctorum placita, summâ, quam celebratissimis Scriptoribus debeo, veneratione: Nec is ego sum, qui sapientissimis eorum assertionibus per omnia detraham, quam evidentes ad oculos demonstrationes & experimenta merentur. Id solum contendo, nullam opinionum omnium adeo generalem & universim veram esse, ut ad singulas figuratorum fossilium classes, citra anticipem aliorum hæsitacionem applicari, nedum lapidibus Wirceburgensibus, quos producimus, convenire possit.

Primum Genealogorum Lithographicorum locum obtinent antiquiores ex Peripato Philosophi, quibus plus æquo familiare est, non obvia palpantium manibus Naturæ arcana, ut Magnetismum, Sympathiam, & Antipathiam

thiam inanimatorum & animantium, æstum maris fluentis & refluentis, ventorum ex variis mundi plagis alternantium virtutes contrarias, & innumera hujuscemodi, *qualitatibus occultis* attribuere, de quibus, si ultra aliquid rogas, petis principium, quia hæc eorum natura, & ut ajunt, essentia est, esse occultas. Ab his igitur causis tam incognitis, dum lapidum figuratorum natales petunt, frustra quercui silicem affricas, quia vapores & tenebras affundunt, ubi lucem & scintillas expectabas.

His proximè affines ii sunt, qui ad influxus siderum, & tacita cœlestium cum terrestribus commercia recurrunt. Quasi verò ideo Hydrus, Scorpio, Cancer, Tauri cornua, Spica, caput Medusæ sunt in lapide, aut lapis sunt, quia hæc constellationibus nomina affinxit Poëta Astrologus, aut quæ ignorabat Physicus, è longinquo, viâ rudibus non emetiendâ, ab astris petebat. Rectè Phaëton-tæum hoc ad cœlos stelliferos effugium præcipitat Doctissimus Langius, dum *cap. 1. De Origine lapidum* ait: *Cum influxus astrorum sit universalis, & plerùmque omnia corpora sublunaria simul afficiat, sequeretur, quod omnia corpora regnante tali Aspectu nascentia, mediante ipsius influxu eâdem figurâ donari deberent, & magis adhuc ipsa vegetabilia, & animalia, quam terrea & mineralia, utpote quorum materia multò fluidior est, & influxui astrorum magis exposita, quàm fossilium sub terrâ sepultorum.* Faceffant illustres nœniæ, quæ toto cœlo aberrant, dum id, quod in terris novum & mirandum est, inter sidera, quidni & in concavo Lunæ, viâ sibi & aliis inaccessâ inquirunt.

Saniore consilio terrestrium rerum incunabula in terris quæsit, & invenisse arbitratus est Plotius in *suâ historiâ naturli Oxoniensi*, causam lapidum figuratorum effectricem statuens vim quandam plasticam salium in visceribus terræ delitescentium. Ad quam opinionem, licet modo explicandi nonnihil diverso proximè accedit Cl:

Hel-

Helwingius in *Lithographiâ suâ Angerburgicâ*, in quâ nimiam salibus virtutem graphicam, plasticamque attribuere videtur. Sed offensus meritò Aristotelicus, quæret: Quæ illa salium terrestrium vis plastica, certior vel apertior, quàm occulta qualitas Peripateticorum? Fortiorem se adversarium opponit Doctissimus Rajus in epistolâ Luidii, *Lithographiæ Britannicæ fol: 130. De fossilium marinarum, & foliorum mineralium origine*, ubi sanæ mentis homini incredibile existimat, quævis Salia quasi uno consilio & Spiritu ducta ita semper conspirare, ut quædam mucronem Glosopetrae, alia radicem, & fragmenta mandibule, quædam siliquæstri convexum & expositum latus representent; Addam ego contra Helwingium in nitidissimos characteres è lapidibus affurgant?

Cl: Luidius *loc: citat: pag: 139.* cum Salia Plotii minùs sapient, ad alium, eúmque amplissimum fontem mare ipsum recurrit, prima figuratorum fossilium principia inde haustus. *Dico, inquit, me suspicari, qui ex mari feruntur vapores, & formâ pluvie aut nebulæ superiora terræ strata ad requisitam altitudinem pervadunt, testaceorum & multorum piscium seminio sæpius imprægnari, atque exindè pro datâ seminii portione, & pro matricis congruentiâ formari alias pisces integros, alias eorum tantum lineamenta, alias dentes, mandibulas, vertebra, aut alia ossicula, atque inter crustacea, nunc integra animalia, quandoque eorum articulos, inter testacea nonnunquam univalvia, & sæpius bivalvia &c.* Ita toto divisus orbe Cl: Britannus cum lapidescentium animalium causas in Patriâ insulâ non deprehendit, ad circumfusum, cui innatat, mare respiciens, inde cum vaporibus & pluviis in terram deferri existimat. Explodit hanc opinionem non eruditè minùs, quàm falsè & acerbè Cl: Scheuchzerus *Herbar: Diluv: pag: 29.* ad quem Ben: Lectorem remitto.

A Luidio, paucis mutatis & additis, sententiam suam hausisse videtur Cl: Carolus Nicolaus Langius *tractatu de*

lapidum figuratorum Origin: lib. 2. cap. 8. ubi docet lapides figuratos corpora marina referentes, è feminibus per terram diffusis generari, atque ita differit: Semen sensibile & formatum viventium marinorum, cum parvum sit & leve, vel etiam insensibile & non formatum, in partibus corporum mortuorum adhuc relictum, aut in ipsâ mucedine partium jam putrefactarum superstes, hinc inde mediante aëre, vaporibus & aquâ, levi negotio elevatur, & per apertos terræ poros diffunditur, in subterraneis verò, partim mediante ipso calore subterraneo, aliisque latentibus succis fluoribusque, excitatis è mari aliisque locis, in quibus delitescit, attollitur, & per hiantes subterraneos meatus, saxorum fissuras stratorumque pervia foramina distribuitur, ita ut sæpius tali modo ad extimam terræ superficiem penetret, usquedum in aliquam congruam matricem intra terram, vel etiam in ejus superficie existentem incidat, cui ob innatum Magnetismum intimè unitur, firmiterque inhaeret, donec accedente calore subterraneo, latens vis plastica excitetur, materiâque fluidam proportionatam, mediante Spiritu lapidifico, cum aurâ seminali quasi identificato, taliter efformet, atque in tale corpus lapideum figat, quale in mari è materid testaceâ produxisset &c.

Systema hoc tantis verborum ambagibus propositum, & ea omnia, quæ ad generationem & formationem corporum conducere possunt, unum in cumulum coacervans, præter Scheuchzerum, Büttnerum, & complures alios strenuè impugnat & dissolvit Vir Clarissimus mihi que maximè colendus Petrus Assalti, in Archi-Lycæo Romano Botanices Professor celeberrimus, Amicus & Fautor meus integerrimus, in eruditissimis notis ad Michaëlis Mercati Metallo-thecam Vaticanam Armario 9. pag: 220.

DD: Woodwardus, Scheuchzerus, Wolfardus, Büttnerus, Mylius, Volckmannus, aliique magno numero Viri Litteratissimi & Sagacissimi, pleraque, si non omnia petrificata, Diluvii universalis reliquias, & communis Naufragii

fragii certa rudera esse, irrefragabilibus documentis ostendere, non incassum laborant. Cum enim apertis catartis, laxatâ abyfso, diductis fontibus, mare & flumina ex continuo densissimorum imbrium accursu transfiliissent littora, & orbem universum terribili inundatione submersissent, accedente vehementi ventorum impetu, facta est ingens rerum confusio & commixtio, ita ut innumera, quæ tellus antehac & continens servabat, provolverentur in maria, & quæ suo sinu complexus esset Oceanus, per terreas regiones dispergerentur. Hinc contigit, ut animalia, testacea, crustacea, vegetabilia, recedentibus non sinè fluctuum tumultu aquis, ingesta humo, aut montium saxorumque stratis conssepulta, successu temporis debito sale succoque lapidifico condita & tincta in saxeam denique substantiam concreverint, quæ tum præteritis temporibus effossa, tum nostrâ potissimum ætate rerum naturalium studio florentissimâ eruuntur.

Sententiam hanc, veritati naturalis historiæ, Religioni Christianæ, & Sacrarum Scripturarum Oraculis maxime consentaneam, licet in petrificatis exoticis ambabus ulnis, amplectamur, ad dilucidandam tamen lapidum nostrorum, qui singuli petrificatis accenseri non possunt, originem usui esse vix potest.

D. Fridericus Lachmundus in *Orychtographiâ Hildesheimensi*, & Joannes Bauhinus de *Fontibus & Balneo admirabili Bollenfi lib: 4.* cum sequacibus suis, quos Ludiones, Archæistâsque, mutuato ab opinione suâ nomine, passim appellant, quidquid in Iconolithis mirabile & speciosum conspexerint, id pulchris Naturæ erroribus, vel Archæo per mundum inferiorem ab ipso sui exordio diffuso adscribunt; In hos non sinè stomacho invehitur Cl. Büttnerus *Coralliographiæ subterraneæ fol. 3. 4. 5. præsertim paragrapho 7.* ubi in verba sequentia erumpit: *Quasi verò Majesticus & Gravissimus Essentiator actuosissimâ causarum ordinatione sive*

directione ordinis Naturalis nunquam non effectivâ ludat! sanè hic ordo sive Archæum, ac Spiritum mundi, sive Naturam naturatam, imò naturantem sobriè dixeris, ab operosissimâ sapientissimi & severissimi Numinis Mente ac Voluntate unicè dependet, nihil ex se intendit, neque à'vooσ intendere, destinare & efficere potest. Ideo quotquot lusum insimulatur Natura, tot imputari Directori Gravissimo sciant & vereantur Assertores, præsertim qui Christiano Nomine superbiunt. Ita exoptulat Vir Eruditus. Nihilominus cum Cl: Bajero Orychtographiæ Noricæ cap: 5. fol. 31. statuendum judico, Naturæ Lusum in sensu latiore sumptum è Genearcharum numero, quibus figuræ lapidum tribuuntur, non esse excludendum, quin tamen Agens aliud extraordinarium à Deo Naturæ Authore distinctum intelligatur, vel statuatur. Inveniuntur lapides, qui, sive sui generis figuram exhibeant, sive aliorum corporum formas imitentur, minùs tamen perfectè id præstant, sed aut mole, aut extensione, aut notis characteristicis aliis deficiunt, ita, ut è rebus, quibus utcunque assimilantur, ortum traxisse, nullatenus ostendi possit. Horum texturam picturamve, cui alteri principio, quàm Naturæ artificiosè ludenti adscribas?

Celebrioribus hisce, ac jam vulgatis inter Eruditos Lithographorum Sententiis, novam planè, eamque singularem & lapidibus Wirceburgensibus unicè accomodatam subjicio, quam Vir in variâ re litterariâ, eâ maximè, quæ ad historiam pertinet, longè versatissimus, & in eruditis è Monte Franconico lapidibus nostris oculatus Testis ex monumentis historicis protulit. Ut enim pensitatis maturâ deliberatione omnibus, probè intellexit, fossilia nostra ad nullam petrificatorum communium classem, nec aliquam earum, quas pro opiniooum diversitate retulimus, causarum efficientium reduci posse, non, inquebat, Naturæ, sed Artis hoc opus est, & quidem impiæ ac superstitiosæ. Solebant enim Germani adhuc Ethnici plantarum, Arborum, Animalium, licet foedissimorum imagines

gines rudi quantumvis manu sibi sculperè, easdèmq̃
 ceu sacrum quoddam Palladium secum servare, & dam-
 nabili cultu venerari : erant prætereà superstiosæ huic
 impietati tantâ pertinaciâ addicti, ut simulacra ejusmodi,
 licet jam sacro Fonte Christo initiati ægerrimè dimitte-
 rent. Unde in Synodo Germanicâ Anno 742. sub Ca-
 rolomanno Duce celebratâ canone 5. statutum est, ut
 Episcopi, auxilio & Authoritate Gravionis sive Comitum,
 qui Defensor Ecclesiæ ejus est, suffulti curam gererent,
*ne Populus Dei Paganias faciat, sed omnes spurcicias abjiciat,
 & respuat &c.* Idem Decretum est in Synodo Liptinensi
 Anno 743. sub eodem Carolomanno habitâ, canone 4.
 his verbis : *Decrevimus quoque, quod & Pater meus ante
 præcipiebat, ut qui paganas observationes aliquâ in re fecerit,
 mulctetur, & damnetur quindecim solidis.* Episcopi igitur
 pro Pastoralis sollicitudine suadebant subjectis fidelibus,
 aut Comitum Defensorum Authoritate & multis inten-
 tatis urgebant ethnicæ superstitionis reliquias, simulacra,
 & sortes in loca deserta, & à consuetudine hominum
 remota abjicere & æternâ oblivione sepelire. Talis
 mons est iste, lapidum ad ritus paganos adhibitorum
 tumulus, & infame receptaculum, ex quo aperta hæc
 abolitæ superstitionis vestigia hodie effodiuntur. Hoc
 Viri præcellentis judicium est, cui aliud in lapides Wir-
 ceburgenses commentum ab Amico, in familiari collo-
 quio, animi potius, quàm seriæ disceptationis causâ pro-
 positum superaddo, qui sic arguebat :

Lux, ut suppono, est effluvium corpusculorum solarium,
 quæ cum naturæ igneæ sint, aërem ceu corpus liqui-
 dum & diaphanum pervadunt, fovent & illuminant :
 substantia proinde corporea est, fortè non distincta
 à primigeniâ luce, quam ante solem & sidera creavit
 Deus, imò ex quâ solem & sidera postmodum compe-
 git. Hæc rerum omnium, in quas externè incidit, for-
 mas ac figuras induit, unde nascuntur species visibiles,

H₂

quas

quas in Camerâ Obscurâ, in Lucernâ magicâ, in limpida & tranquillâ aquâ cryſtallo, quas in ſpeculis ac oculorum pupillis recipimus. Conceditur luci facultas verè admirabilis pingendi, repræſentandi, & effigiandi imagines corporum, quas ſuperfuſa induit, quidni & virtus activa quædam & plâſtica eaſdem, quibus modificata eſt, formas materiæ aptæ imprimendi? Nota eſt vis radiorum ſolarium, in terram ſubjectam agentium: notum eſt Atmosphæram innumerarum atomorum elementarium, quarum plurimis vis quædam effectrix in eſt, colluvie imprægnatam, quæ junctis cum luce viribus operantes tam varias inſectorum, plantarum, quin & ſtellarum (nam ſua noctibus, ſereno aëre, lunâ plenâ vel creſcente lux eſt) figuras, limoſis, luteis, arenofis ac mollibus ſaxis imprefſent. Species profectò viſibiles repentini objecti in oculos mulieris gravidæ illapſæ, momento, Matre licet reluctante, & attonitâ foetui imprimunt florum, fructuûmque formas, quandoque membra & artus belluarum. Si dicis fortè, monſtroſas has in foetibus tenellis notas non ſolâ ſpecierum ocularium, ſed plantafiæ ſimul & ſenſûs interni operâ efformari: Contra eſt: hæc ipſa ſenſûs interni operatio à ſpecie imprefſa ortum ducit: Cur reluctantiâ & contrarius niſus matris actionem ſenſûs interni non impedit? Cur non detur Analogia quædam inter uterum matris & uterum terræ, quæ communis omnium Parens eſt, & licet inanimis, concipiendis tamen ac gignendis foetibus idonea? Cur ſubſtantia aëreæ lucis ſic modificata, & foecundæ telluris activitati, accedente ſalium, ſeminii, aut Panſpermiaë regimine conjuncta, hanc determinare, imò adjuvare nequeat, ut inſecti vel plantæ figura in lapide aut limo tractabili, poſtea in lapidem indureſcente efformetur?

Hæc ratione explicari poſſet, cur in lapidibus quibusdam monſtroſæ, & ex noſtratibus ac peregrinis com-
poſitæ

positæ, imagines quædam supra debitam à Naturâ magnitudinem spissæ & extensæ, tenuiores aliæ, telæ aranearum tam grossæ appareant? nimirum ex refractione, distorsione, confusione lucis specificæ, ut fieri videmus in speciebus, dum in speculum polygonum, cylindricum, concavum, aut convexum incurrunt. Si lapides objicis characteribus hebraicis insignitos, ad antiquum Hebræorum sepulchretum altero teli jactu à monte hoc prodigioso diffitum, & ante annos non ita multos, dum judæi ex oppidis vicinis exturbarentur, disjectum confugio, ubi ex monumentis & inscriptionibus sepulchralibus pro more gentis erigi solitis, incuba lux & characteres, & integra vocabula inducere, & aliò pro extensione suâ transferre didicerit. Ita somnium suum, ut ipse nominare voluit, Philosophicum exposuit, quod minimè prætermittendum censui, ut vel ex hoc pateat, quàm se torqueant præclara ingenia, ut verisimilem aliquam lapidum nostrorum figuratorum causam & originem undecunque conquirant. Ego singulas summâ observantiâ veneror, nonnullis circa alias petrificatorum species sinè hæsitacione assentior, id solùm sequentibus capitibus demonstrare aggredior, tam insolitam esse lapidum nostrorum indolem, ut opiniones, quas retuli, omnes documentis & experimentis exploratissimis stabilitas, novitate suâ eludant.

I

CAPUT

CAPUT QUARTUM.

Lapides figurati Wirceburgenses non sunt reliquiæ & Vestigia Paganismi, adeoque superstitiosæ Ethnicorum Germanorum Arti nequeunt adscribi.

Nescio, quibus rationibus inductus Vir Eruditus, sibi aliisque persuasum velit, Lapides nostros *superstitiosas esse Paganismi reliquias*. Quidquid enim vel in Synodo Liptinensi, cui Synodum Germanicam anno uno citius celebratam addidimus, de *Paganis* è Neophytorum manibus extorquendis & extinguendis statutum est, minimè convincit, fossiles faxorum nostrorum imagines ex earum numero esse, quas Carolomanni Pietas, & Virorum Apostolicorum zelus abolere, & fidelium oculis, animisque subducere, unicè cupiebant. Inspiciamus utriusque Synodi Canones fidei manu excerptos; quorum V. in Synodo Germanicâ ita habet: *Decrevimus quoque, ut secundum Canones, unusquisque Episcopus in suâ Parochiâ sollicitudinem gerat, adjuvante Gravione, qui Defensor Ecclesie ejus est, ut Populus Dei Paganias non faciat, sed omnes spurcitas abjiciat, & respuat, sive profana sacrificia mortuorum, sive sortilegos & divinos, sive phylacteria & auguria, sive incantationes, sive hostias immolatitias, quas stulti homines juxta Ecclesias ritu pagano faciunt, sub nomine Sanctorum Martyrum & Confessorum, Deum & Sanctos suos ad iracundiam provocantes, sive illos sacrilegos ignes, quos nedfratres (nodfyr vel nodfeyer) vocant, sive omnes, quacunque sunt paganorum observationes diligenter prohibeant*: In Synodo verò Liptinensi, Canonis IV. hæc verba sunt: *Decrevimus quoque, quod & Pater meus ante præcipiebat, ut, qui paganas observationes aliquâ in re fecerit,*

fecerit, mulctetur & damnetur xv. solidis. Huic è monumentis Paderbornensibus subjungitur indiculus superstitionum sive Paganiarum triginta prohibitarum, quas singulas, si cum præcitis Canonibus attentè consideres, ad nullam earum classem lapides nostros reduci posseprehendes: Non ad *Sacrificia* sive *hostias immolatitias*, cum nec Idolorum, nec, quibus ista colebantur, victimarum vices subierint: quis enim lapides pro sacrificiis oblatos, aut expressas animantium imagines, hostiarum loco immolatas observavit? Non ad auguria, divinationes, sortilegia aut incantationes: Refutator Domini Van Dale, ac Defensoris hujus, Domini Fontenelle, longè alios vaticiniorum, auguriorum, divinationumque ritus ex Ethnicis Christianisque vetustissimis Scriptoribus allegat, in lib: de silentio Oraculorum, nullâ similibus superstitionum lapidum factâ mentione: Non ad phylacteria sive ligaturas: Quis enim saxa ligaturis aut phylacteriis adnumeret? Quis scrupèâ hâc saxorum congerie fascias ac subligacula vel farta, vel gemmarum loco distincta & exornata fuisse credat? Quæ de tempestatibus, cornibus, & cochleis ibidem vetita sunt, itidem nihil commune habent, cum tantâ insectorum omnis generis varietate, quæ tum in tabellâ præsentî, tum in sequentibus expressa dedimus. De Amuletis Ethnicorum laudatæ Synodi, vel Paganiarum catalogus, altum silent, nec molis tantæ, tamque informis lapides appendi collis infantium contra incantationes, aut fascinum poterant, nisi suffocare parvulos & opprimere, appenso ex annulis aut catenulis, quarum nec vestigium rudis figura lapidum gerit, non exigui ponderis saxo parentes impii voluissent. Si hæc barbaræ & imperitæ gentis Idola fuisse contendas, fateor equidem non barbaris modò incultisque nationibus, sed & Græcis Ægyptiisque, & qui Gentium omnium superstitiones imitabantur, Romanis belluas quoque, & ferarum immanissimas Deorum loco habitas cultasque fuisse. Verùm quis gryllos, araneas, lumbricos, testudines, & si

quæ alia sunt, viventis naturæ ejectiona, aris imposita, & inauditâ hæctenus apothefi donata fuisse meminit?

Et verò Scriptorum Franconicorum de paganiis in unum montem confepultis silentium pro disertissimo nobis testimonio est, nihil ex præscripto laudatarum Synodorum contigisse, quod novissimæ hujus opinionis Author intendit. Refert quidem Ms: Herbipolense Chronicon superstites fuisse ex veteri Gentilismo Palladis & Martis statuas Græco more & habitu expressas, easque in gradibus ad Porticum Ecclesiæ Cathedralis, qui locus hodie vulgò zur Greden dicitur, ornatûs aut antiquitatis conservandæ causâ expositas, demum in profluentem Mœnum, ad abluendam omnem priscae impietatis memoriam abjectas fuisse: nullius autem alterius ethnicæ sculpturæ vel abolitæ, vel conservatæ mentionem facit.

Alluebat Wirceburgum Mœnus temporibus S. Bonifacii, S. Burchardi, aliorumque Præfulum & Apostolorum Franconiæ nostræ, profundo satis alveo, in hunc demergi, aut flammis absumi poterant infames illæ Ethnicismi reliquiæ, quas Christianis indigenis vel Episcoporum zelus, vel dictatæ à Ducibus Francorum mulctæ timor subduxit. Cur in montem potius congestæ sint, facili accessu omnibus obvium, & viæ regiæ ad Mœni ripam proximè contiguum? Ad loca deserta, ad abditos sylvarum densissimarum, quibus Patria nostra hodiedum undique vallatur, recessus, ad inhospita Franconiæ Borealis faxa, ad antra subterranea amandari debuerant illæ, de quibus Synodi loquuntur, Spurcitæ, si puritati Religionis consultum volebant solliciti Antistites, non verò ad montem, locumque in oculis omnium deportari, undè à populo, sub id tempus ad avitas superstitiones adhuc valde proclivi nocturno furto repeti, & tantò periculosius, quò cautiùs occultiùsque poterant retineri.

Adhæc

Adhæc eâ tempestate non sola Herbipolis, aut ager Wirceburgensis indigenis habitatus erat. Numerabat Franconia frequentes pagos & oppida divisa in Parochias, quorum incolæ in pietate, moribúsq; Christianis instruebantur : nullibi tamen tot sæculorum intervallo, inter continuas agrorum vinearúmque culturas, inter sylvarum excisarum latebras, vel unicum extirpatæ superstitionis vestigium occurrit. Quod de Franconiâ idem pari jure dixerim de Bojoariâ, Thuringiâ, Hassiâ, Saxoniâ, quæ omnes amplissimæ Provinciæ latum Apostolicis laboribus campum S. Bonifacio ejúsque sociis aperuerunt. Exscindebantur luci, evertiebantur Idolorum delubra & fana, Idola igni cremabantur, nihilque prætermissum fuit, quo omnis pristinæ superstitionis recordatio è cogitationibus & aspectu hominum evelleretur. Suffulciebant Christianissimorum Francorum Principum studia Sanctorum Præfulum industriam, qui non minore ac olim Constantinus & Theodosius Magnus in Oriente fecerant, industriâ conatúque Franciam orientalem, quacunque versùs patebat, Ethnicorum spurcis erroribus liberam expurgatámque cupiebant. An nullibi in memoratis Provinciis Paganis Neophytis sublata, in aliquem terræ cumulum tumulúmque congesta, postremâ hâc ætate nostrâ detectæ & cognitæ fuerunt? Nemo ex omni Virorum Litteratorum numero, qui laudatarum Regionum terras ad viscera usque ingenti solertiâ scrutati sunt, & plura Naturæ petrificæ miracula in lucem producta doctissimis commentariis ediderunt, nemo, inquam, est, cui in mentem venerit, ea Paganis aut superstitionis extirpati Gentilismi monumentis accensere. Inspicite, si lubet, relatum cap. i. Lithographorum solertissimorum Catalogum, Argumenta scriptionis, ipsósque Commentarios evolvite, ne unum ex omnibus reperire est, qui Paganismo extincto figuras hujusmodi exoticas adscribat. Quanquam & nullus mihi, aliisque Lithophilis visus, lectúsque sit, qui in similes nostratibus lapides post investigationem quantumvis se-

dulam inciderit. An fortè Thuringi, Bojoarii, Hassi, Saxonésque iisdem, quibus Francones Synodorum & Principum Francorum, de vetitis *Spurcitiis* Decretis & Legibus non tenebantur? An hi soli præ cæteris Germaniæ populis ita tenaces erant damnatorum rituum? An sola Franconia & modicus quidem tractus illius, ager nimirum Herbipolensis, tumulum aperuit, in quem congestæ veteris impietatis imagines sepelirentur, & ad ætatem usque nostram, præteritis sæculis incognitæ servarentur?

Si cælaturam figurarum attentè inspicias, illam in unâ eadèmq; tabellâ tam diversam distingues, ut seduli Sculptoris artem mirari possis in bestiolâ, quam in alterâ ejusdem saxi imagine ruditati illorum temporum, apud gentem artibus nondum excultam adscribes. Cur Paganorum Ethnicorum ars unius insecti formam tam dexterè affecuta, in alterâ defecit? Et, quod maximè ad rem facit, cur animalculorum extraneorum & maritimorum ectypa elegantius plerùmque & perfectius expressa conspiciuntur, præ domesticis & patriis, quæ indies ob oculos versabantur? Quo vento vel turbine ab Oceano & exteris regionibus in interiorem Germaniam, in barbarorum Paganorum manus delata sunt peregrina & maritima animalcula, quorum effigies in profanis Idolorum sacris ad superstitiosum cultum adhiberentur? Cur artifices aut Mystæ Ethnici ad opus venerationi Deorum, aut divinis, ut falsò rebantur, suprâ naturam effectibus destinatum, vilissimorum saxorum, imò calcis aut luti indurati fragmenta elegerint, præ lapidibus melioris notæ, imò marmoribus, quæ montes vicini nutriunt?

Militat profectò contra hanc opinionem ipsa natura lapidum, de quâ supra cap: 2. egimus. Quamplures adeò molles tractabilésque demonstravimus, ut vehementiore attactu diffringantur: figuras iisdem impressas

adeò

adeò recentes deprehendimus, quasi rotæ aut manui figuli vel Naturæ (si tamen eam hîc artificem dicere possumus) plastico operi intentæ subducerentur. Plurimæ aquæ immerfi calcis in morem ebulliunt & dissolvuntur, quales ii sunt, quos *in Tabula 1.* hîc apponimus. Quâ ratione per præterlapsa integra decem Sæcula à cariosâ putredine & interitu integri conservati sunt, in monte, continuis imbrium alluvionibus exposito, & in sulcos ac hiatus complures scisso ac perforato? Cur in istis aquarum pluvialium receptaculis sub modicâ incumbente glebâ, aut cœlo aperto dispersi, toties per anni tempestates grandinum torrentiûmque magno impetu illuc ruentium & in lacunas terræ sese insinuantium vi & incursum perpluti & probè tincti, non diffluxerunt in pulveres, aut in pristinas arenas reciderunt?

Denique, quod omnem de Paganiarum reliquiis suspicionem penitûs extinguit, sunt lapides non pauci, quos characteribus hebraicis (ut Arabicos, Latinos & Teutonicos præteream) notatos eodem in loco, quo cæteros, reperimus. In his Nomen Dei ineffabile, *Jehova, Virtus Domini, Misericordia Domini, Potentia Domini*, aliæque perfectiones Divinæ verbis disertissimis expressæ (quod infra cap: penultimo videbitur) uti veri supremiq; Numinis agnitionem laudésque loquuntur, ita profectò nihil commune habent cum Diis Deabûsque Gentilium, nec ad superstitionas errorum cæremonias ac maleficia unquam pertinuisse noscuntur. Dices fortassis non procul à monte hoc abesse sepulchretum judæorum, è quo lapides sepulchrales, pro more gentis hebraicis inscriptionibus notati, atque in hunc locum deportati ab eo tempore fuerint, quo judæi ex vicino oppido relegati, tumulique eorum eversi & dissipati sunt. Si ita est; Non Paganorum, sed mortualia judæorum monumenta rectiùs dixeris lapides nostros; quanquam nec hoc sustineri possit. Vivunt oppidani non pauci, qui judæos suâ ætate adhuc

incolas proscriptos expulsosque viderunt. Nullus autem eorum meminit epitaphiorum in alterum montem profundâ & præcipiti valle separatam, aut imbrium frequentâ devectorum, aut vinicularum operâ translatorum. Grandiora saxa sunt, quæ pro epitaphiis Hebræi adhibent, defunctorum & familiarium nominibus gestisque particularibus inscripta : Lapidem nostrum eam magnitudinem ne latum unguem excedunt, in quâ ad amissim delineatos & æri incisos dedimus, lapilli potius & informes rupium aut saxorum particulæ, in quibus præter ea, quæ Deum concernunt, nec nominis proprii, nec factorum particularium, aut anni temporisque Chronologicum vestigium, Viri linguæ sacræ periti ac Rabbinum Doctissimi hæc de re consulti observaverunt. Quam vehementer judæi post ultimum Hierosolymorum excidium ab omni Idololatriæ umbrâ abhorreant, & vel ideò sculptas pictasque rerum creatarum imagines avertentur, neminem latere potest. Inveniuntur nihilominus in hoc ipso Lithophylacio nostro Cornua Ammonis, Pectunculi, nota ignotæque animalcula characteribus Hebraicis, sacrisque Dei Nominibus insignita, cum reliquâ insectorum sexcentorum farragine, de quibus egimus. An credere fas est, hæc sectæ judaicæ artefacta fuisse, ad mortuorum suorum sepulchra exornanda memoriâque ad posteros cum immortali superstitionis contra legem avitam patratae & promeritæ execrationis notâ propagandam?

Liceat itaque cum bonâ Historicorum veniâ, & singulari, quâ ipsorum Eruditionem suspicimus, observantiâ ab opinione Eorum recedere, Natalisque Lapidum Nostrorum, nec ac Paganismi, nec à Judaismi in cœmeterio superstitis monumentis ac reliquiis derivare.

CAPUT

CAPUT QUINTUM.

Ingeniosum Commentum est, quæ de Virtute
Lucis plasticâ Lapidum nostrorum forma-
trice nonnemi in familiari colloquio placuit
suspicari.

Commentum appello ex ipsis Viri mihi ami-
cissimi verbis, quibus opinionem non tam
suam, quàm conceptum Philosophico-Poë-
ticum expressit. Cur enim, inquiebat, mi-
hi licitum non sit in argumento tam ob-
scuro, tam inter Litteratos controverso Ide-
am aliquam effingere, si non è puteo veritatis, saltem
non è concavo aut montibus Lunæ, aut cerebro Plato-
nis, sed ex Naturæ fontibus haustam. Fuerunt apud Li-
bavium *Lib. 5. de Bituminibus*, qui lapidum pictorum &
figuratorum artifices, *Genios subterraneos* dixerunt, quo-
rum operâ ad fulciendam in hominum credulorum ani-
mis superstitionem formentur. Fuerunt alii qui caver-
nas, ex quibus omnis generis petrificata animalcula effo-
diuntur, sanctis olim Anachoretis habitatas referunt, quos
rerum divinarum contemplationi immerfos, ab omni
hominum commercio abstractos, variis infestationibus
in sancto otio turbare, inanibus terriculamentis percelle-
re, & immixtis insectorum turpissimorum & venenato-
rum turmis è sacris illis recessibus expulsos in mundi
conspectum, pristinâque societatem hominum revoca-
re, mali Dæmones tentârint: Sed Viros Divino præsi-
dio tectos, solo salvificæ Crucis signo abegisse insidiatores
pessimos, & quidquid stygiis eorum artibus animalcu-
lorum adductum fuerat, in solidissima saxa convertisse,
quæ hodiedum ad perennem miraculi memoriam ex
subterraneis hisce cellis eruantur. Ita ad superos infe-
rósque

rósque provocant pii Philosophi, ne in re incertâ, & explicatu difficili nihil omnino dixisse videantur. Lux præplacuit osori tenebrarum, Fautori meo, cui pro illustribus terre & obscuri partûs natalibus inter aureos ferénosq; solis radiantis luménq; spargentis effectus feliciter repertis plurimùm obstrictus essem, si de lapidibus filios Lucis suscitare potuisset. Induit lux transeuntes rerum omnium visibilibus imagines, easque vel in speculis oculisque viventium depingit, vel vitris opticis, camerisque obscuris receptas, in tabulam aut parietem candidum ita reflectit, ut pari, quâ fiunt, celeritate evanescant. Quandonam colore indelebili, novus hic artifex ita pictoriam exercuit, ut vel umbram altiùs subjectæ materiæ impressam relinqueret? Innumera ubivis locorum esset Iconolithotum multitudo, nec insectorum tantùm, sed præstantissimorum ex omni Naturæ regno corporum, urbium, arcium, nemorum, vinearum, ac denique cunctorum, quæ sub sole sunt, ectypa, si prothea lux, uti singulorum formas induit, sic fixâ reverberatione effigiaret. Quis Cometas finxit in lapide, rarò & totius quandoque sæculi intervallo non conspicuos, prætermisissis stellarum quotidie Hemisphærio nostro illucescentium formis? Exposita soli meridiano cera liquefcit, sed ut fuit, informis, manet. Quid nive recipiendis impressionibus aptius, quid tractabilius? Lucem illa sereno cœlo admittit, undequaue reflexam & incidentem, sed sinè graphicis specierum notis. An unius Franconiæ nostræ collis glebam parit cæteris Europæ plagis incognitam, & recipiendis prodigiosis effectibus idoneam? Quàm novum & insolens connubium, lucem inter & elementares atomos per aërem dispersos excogitat, quorum conjunctis viribus admirandi in duritie suâ formatâ partus progignantur? Quam lux ab elementis, aut ab utrisque terra fœcunditatem sortitur, ut in lapide gryllum, muscam, lacertam, aut quodcunque aliud insectum generet, aut in illud saxeam glebæ luteæ, arenosæ,

vel

vel margaceæ materiem transformet. An tacitè in Luidii opinionem inclinât, & quæ ille vaporibus, hic luci commiscet semina, cujus ope & inferantur terræ, & formas nativas induant? Analogia inter maternum uterum & finum terræ hîc maximè, ut omnis comparatio, claudicat. An inanimi terræ globo vim tantam activam tribuas, quam Principio vitali in matre prægnante meritò adjudicant Physici, sed modum operandi subitaneum, & ordinatæ naturalis corporis symmetriæ adversantem necdum dilucidè citrà multorum dubitationem exposuerunt. Fiunt monstra, aut benè formato foetui nævi materni imprimuntur, non solo tamen specierum visibilibus ex objecto terrifico, aut insolito, conceptu, sed & tactu, auditu, imò gustu quandoque. Quid luci cum auditu vel tactu, quid terræ emortuæ cum sensibus commune est? Lux sola corpora diaphana & perlustraria penetrat: densorum autem & opacorum, quale terra est, externam solummodò faciem radit, non permeat, non ambit, non circumfunditur, tunc potissimum dum alteri corpori solido instrata incumbunt. Quâ igitur viâ ad trium, quatuor, imò plurium cubitorum altitudinem terreos aggeres pervadit lux, quo juxta multorum opinionem solaris ægrè calor diffunditur, ut species propaget, & fortè ad glebæ mollioris tabulam allisas, cum imagine figat? Imò non solâ impressione, sed opere, ut ita loquar, tornatili, concham numeris omnibus absolutam, non rudi luto inhærentem, sed quaquâ versum continuato artificio eleganter spectabilem relinquat? Videatur *Tabula II.* ubi lit: A. prorsam lapidis figurati faciem, lit: B. aversam indicat.

Hâc unâ reflexione corrui, quidquid de specierum confusione, permixtione, diversâ reflexione, ceu defectuosarum imaginum monstrosâ causâ comminiscitur. Frustra quoque characterum aut vocabulorum hebraicorum ideas ex Hebræorum sepulchralibus monumentis

advocat, ac in lapides vehiculo lucis adducit; Si Judaicorum sepulchrorum inscriptionibus debentur tam diserta Divinæ Majestatis, Messiaë, Spiritúsque Divini elogia, quod meritò cap. præced. in dubium vocavimus, cur vites, fepes, arbores, erecta Sanctorum per vineas trophæa & columnæ, non minùs, imò potentiùs luci exposita in lapidibus nostris locum minimè inveniunt? Cur dignior Hebraismus visus est, cujus in monte hoc relinquere- tur in faxeâ effigie vestigium, præ pluribus aliis, quæ de- sultorio pede transiliisse, & neglexisse non sinè delectu lux existimabitur?

Denique in vitri encaustici sinum colligi cum ra- diis solaribus lux ipsa potest, & in flammæ Archime- dæo artificio, ad hostilis classis incendium diffundi po- test: Idem si de specierum propagatione & per virtu- tem Lucis graphicam impressione experimento irrefra- gabili monstrari posset, illustrem lapidibus nostris originem cum plausu gratularemur.

CAPUT

CAPUT SEXTUM.

Seminiū testaceorum & animantium marino-
rum vaporibus ab Oceano ascendētib; im-
mixtum, & cum pluviis in terras dispersum, non est
origo Lapidum nostrorum Wirceburgensium.

F Duardus Luidius, Vir Doctissimus & laborio-
sissimus, quo ipsum elogio Cl: Büttnerus
Coralliograph: subter: cap: 1. §. 17. meritò hono-
rat, systema suum de fossilium marinorum
origine, de quo supra cap: 3. egimus, subti-
midè refert epist. 6. ad D. Joannem Rajum, tot tantàque
argumenta in contrarium sibi ipsi opponit, opposita adeò
leviter ac perfunctoriè solvit, ant transilit, ut non alio
melius telo, quàm proprio Authoris, paradoxam hanc
sententiam confici posse existimem.

Quis enim semina tam longo per aëra tractu cir-
cumvecta, in matricem denique, genesi & nativo eorum
incremento propriam aut proportionatam deportari di-
xerit? Quo duce, quâ viâ, quo impetu durissimis faxis
infunduntur? Quo artificio in tenuissimos densorum
lapidum poros, patefacto aditu sese insinuant? Aut si
virtute quâdam magneticâ attracta imbibitâque recipi-
antur, undenam obsecro augmentum sumunt figuræ suæ
specificæ obtinendæ & absolvendæ, ab Authore Naturæ
determinatum? Quâ celeritate & frequentia non in
Britanniam solùm, mari undique circumfusam, sed in
mediterraneas quoque Germaniæ interioris & à pelago
remotioris plagas transferuntur? Cur partus marini
non passim reperiuntur obvii, cum vapores seminio
gravidis, & in pluvias resoluti quaquaversum se effun-
M dant?

dant? Cur alicubi corpora effodiuntur integra, alibi particulæ & fragmenta tantùm & imperfecta marinorum animantium, testaceorum aut vegetabilium rudimenta? Si semina illa (ut ex Doctissimo Assalto arguere licet) terræ rupiùmque penetralibus immissa ita ibi foveri posse existimet Luidius, ut animalcula edant, ut edita & exclusa ibidem nutriantur, crescant, vivant, perficiantur, quis non videt hæc à constanti rerum naturalium ferie ac ordine à summo mundi Opifice instituto plurimùm abhorreere & aliena esse? *Quis unquam in mari avem iis, quæ in aëre degunt, similem ortam observavit, aut animal formam quadrupedis, veluti equi, aut leonis &c. ad amissim referens; Aut quis volantes in aëre pisces conspexit, aut absolutam perfectamque avem vel piscem, vel quadrupedem ex stirpibus germinare animadvertit?* Hæc ac similia evenire minimè possunt, quin immutabilis Naturæ ordo perturbetur, quod dicere aut credere absurdum foret ac ridiculum: Multò magis absolum erit, contendere ex intimis terræ rupiùmque visceribus à semine per pluvias illuc delato, gigni lapideos pisces, conchyliam, omniumque penè aquatiliam genera, adeò veris animalibus eorumque partibus similia, ut motu solùm ac vitâ inter se distent. *Cum enim varia sit internorum organorum structura, ac varia humorum crasis, pro vario animalium aut stirpium genere, hinc fit, ut tantum absit, ut qualibet eisdem nutriantur, adolescant, & conserventur, ut potius sæpè sæpius, quæ unum summopere recreant, aliud ledant ac perimant: Quamobrem, quæ plantæ in montibus latè proveniunt, in oris maritimis contabescunt, & è converso, quæ locis palustribus turgent, in apricis ac siccis arescunt, ac sic de singulis: Idem quoque in animalium genere observatur, ut alia aliis cibis, locis, temporibus aliisque circumstantiis delectentur, juventurque.*

Ex quibus porrò concludit Vir perspicacissimus, pisces, conchyliam, testacea, crustacea, aliâque hujuscemodi in mari orta, si in semine alio transferantur, necesse fore,

fore, ut corrumpantur & intereant, cum fieri nequeat, ut methodo ab Authore Naturæ destinatae ubiq; conveniens fomentum, nutrimentum, & subsequens ex eo incrementum nanciscantur. Quin potius rationi consentaneum est, si semina hujuscemodi in lapidum aliorumque fossilium fodinas illabantur, ea à corrosivis mineralium fossilibus erodi ac dissolvi, aut à lapideâ vel metallicâ materiâ circumfusa ita opprimi, ut nec augmentum capere, vel dilatari possint.

Quæ de integris animantibus eadem de singulis eorum partibus separatim inventis laudatus Author differit. Repugnat enim præfixo rerum naturalium ordini & manifestæ experientiæ. *Quis enim, inquit l. c. avium plumas seorsim ab ipsis, quis leonum jubas, aut Elephanti proboscidem, vel boum palearia, vel aprorum dentes, ab ipsis animalibus separatos gigni, aut fructus, semina, cortices, vel folia ab ipsis plantis remota crescere observavit?*

Non immoror ulteriori examini hujus fabellæ (sic Luidianam hypothesin Büttnerus nominat) id solum assero, ut ut vera essent, quæ Doctissimus Anglus de Origine *ἰθιομορφων* lapidum ingeniosè excogitavit, ea lapidibus nostris minimè posse applicari.

Reperiuntur in monte nostro præter recensita in proëmio ac tabellis expressa insectorum simulachra, quam plurimæ aliæ Zoolithorum & Lithophytorum species, quemadmodum ex sequentibus speciminibus nostris patebit. Has verè marinas esse, ejusdemque planè formæ, texturæ, soliditatis ac perfectionis cum iis, quas Cl: Scheuchzerus cum sequacibus suis reliquiis diluvianis accenset, piscium testaceorumque marinorum exactissima expressio, armaturæ superstites, membrorum partiumque articuli, succi petrifici adhærentes massæ, & ipsa lapidum durities, quæ diluvianis inesse solet, pyriten non rarò adæquans ac filicem superans, ad oculum demonstrant.

Horum ortum Luidius utique feminio cum vaporibus & pluviis in uterum terræ illapso adscribet. Verùm longè ab his discrepant lapides cæteri, de quibus quæstio est, licet & horum multi marinorum insectorum & testaceorum figuram non inconcinnè imitentur; Molles sunt, fragiles, à priorum elegantia multum remoti, nullâ articulorum compage, nullo structuræ interioris indicio spectabiles. Cur semen ejusdem planè insecti & animantis, eidem homogeneæ glebæ injectum, eodem in loco sub eodem cælo & sole cum tanto formatorum effectuum discrimine operatur?

Luidio de marinorum & testaceorum origine si non unicus, saltem præcipuus sermo est, hinc eorum natales è mari petit. Lapidés nostri *ιδίωποι*, lumbricos, laceratas, vespas, gryllos, muscas, bufones, ranas, scorpiones, avès quoque & plantas cum floribus exhibent, quorum semina non mari Britannico, sed fortè vaporibus è terrâ ejusmodi animantium aut vegetabilium patriâ urgentibus, eadèmq; secum elevantibus debemus: quod postremum necessariò dicendum est, ut systema Luidianum, marina solummodò respiciens ad lapidum nostrorum genesin possit applicari. Sed, cur cum iisdem vaporibus & exhalationibus terreis non pari motu attolluntur, & cum relabentibus pluviis humo illabuntur, majorum & perfectiorum animalium, sive altilium, sive ferarum in sylvis aut morticiniorum caveis putrefactorum semina? Si eodem modo sursum deorsumque cum insectorum spermaticis effluviis feruntur, cur nulli hæc matricem, cunâsque sibi congruas reperiant, in quibus cervum, vitulum, aprum, petrefactum offendere liceat, uti cancrum bufonem, aut erucam? Cur gleba montis nostri tam fœcunda præ aliis est, ut animantes non membratim infractas, aut earum partes tantùm aliquas, sed ferè semper omnes integras, ac ut plurimum secundùm definitam sibi à Naturâ magnitudinem absolutas

lutas edat? An hunc in locum liberaliôres pluviae non membrorum tantum partiumque aliquarum, sed integri animantis collecta, minimeque diminuta aut divisa femina deponunt? Cur animalcula & vegetabilia, licet integra & absoluta, non tamen solitaria, & à matrice suâ exclusa procedunt, sed quasi dimidiâ sui parte lapidibus immersa, imò cum faxis continua & indivisa, in externâ solum superficie protuberant, reliquâ ac inferiore corpusculorum basi unam cum substratâ materiâ informem massam constituunt? An feminis, an matricis in elaborando foetu activa foecunditas deficit? Cur vicini vitiferi colles, aliique Wirceburgo adjacentes, à me curiosè lustrati, & ex eadem cum monte nostro Lithophoro terrâ lutosâ, arenosâ, margaceâ compositi, iisdem imbribus feminum imbibitorum feracibus perfusi similes partus non producant? Si non omnia fert omnia tellus, cur eadem saltem iisdemque causis ac principiis adjuncta eosdem effectus non parit? Quis vapor glebæ Franconicæ conchæ marinæ semen, quis eadem conchæ bufonis semen conjunctione tam mirabili intulit, ut uno eodemque partu lapis luteus aut calcarius inclusum beneque formatum Pectiniti bufonem eniteretur?

Mitto hæc aliâque complura lapidibus nostris Idiomorphis propria & specialia, quæ in sequens caput rejicio; Id solum seminalis hypotheseos Authorem consultum velim, an sua Soli, Lunæ, Stellisque cæteris inest foecunditas? An semine propagantur, quod nescio, quo casu, fortè ex Luidianâ putrescentium stellarum mucedine ex æthere in montem nostrum præceps, amissâ naturâ igneâ, in faxeos asteriscos, Cometas, Solem & Lunam degenerârit? Risum teneatis Amici! Tunc nimirum terra feret stellas, simili cum Animalibus & vegetabilibus propagine natas, cum coelum findetur aratro. Dic, præterea, & eris mihi magnus

N

Apollo,

Apollo, dic quibus in terris nascantur Nomina Summi Numinis inscripti lapides, quos *Litteratos* appellant Lithographi, sacrae linguae characteribus elegantissime notati? An Artis, an Naturae ludentis, aut per femina operantis, aut salium in figuras characteristicas sese distorquentium opus sunt?

Deficit hic profecto hypothesis Cl: Luidii, & quisquis primi hujus speciminis nostri Tabellam tertiam accuratius inspexerit, aliam Iconolithorum exhibitorum originem, ex aliis principiis petendam nobiscum judicabit.

CAPUT SEPTIMUM.

Semen in emortuis corporibus relictum, aut in putrefactorum mucedine superstes, ac per subterraneos meatus & saxorum fissuras distributum cum vi suâ plasticâ, vel aurâ feminali à spiritu lapidifico adjunctâ, non est causa formatrix Iconolithorum Wirceburgensium.

Uemadmodum Luidius Zoolithorum & Lithophytorum marinorum semina ex oceano per vapores in pluviam resolutos, sic eadem provehentibus undis per subterraneos meatus in continentem deducit Cl: Langius, per fissuras petrarum & fodinarum sinus distribuit, imò ad ipsam terræ superficiem in altissimos montes propellit, ibidémque ad saxi figurati genesis Magnetismo, aurâ plasticâ vel feminali, spiritu petrifico suppetias ferentibus, aut, si ita dicere licet, obstetricantibus, belluam, vel plantam lapideam in lucem protrahit. Impugnatur hæc hypothesis iisdem argumentis, quibus præstantissimi Lithographi, Scheuchzerus, cæteri; oculatissimi Viri Luidianam non multùm ab similem convellunt. Horum præcipua paulò antè ex Celeberrimi Assalti notis *ad Armarium novum Metallo-thecæ Vaticanæ cap: 2. pag. 220.* excerpsumus, quæ fusiùs relata ab Authore ibi invenies. Non possum tamen etiam hoc loco mirari ingentem virtutem Auræ plasticæ, vel Potentiæ feminalis, quam singulis animantium ovulis, ex quibus pleraque, ac ipsas plantas nasci statuit, inesse, & per omnes eorum partes expansam commiscitur *cap: 1. de Origine lapid: figurat: pag: 42.* Hanc, ut ex mente Luidii Langiique refert laudatus Assaltus *l. c. singulis corporibus inesse existimant, quæ veluti quâdam susceptâ provinciâ ovulorum fluida impellat, tubulos patefaciat, ac nutrimentum*

tum aptum extrinsecus adveniens seligat, admittat, ac per omnes partes appositè distribuat: quo fieri posse existimant, ut dicta ovula non magis intrà maris undas, quàm inter margam, arenam, & saxa, suscepto convenienti alimento salino nitroso, quo dicta loca scaterere affirmant, ad eorum nutritionem apto, augeri, atque in perfectam animalis figuram adolescere, tum ob vim plasticam omnia disponentem, tum ob congruentem ovulorum structuram, tum ob alimenti particulas facile aptis partibus adherentes. Quàm stupenda facultas Auræ formatricis! Quæ animæ locum obtinens, non solam viventium in se ideam continet, sed eandem velut Architecta, & Artifex operis in rudem materiam inducit. Nova hæc metempsychosis est, Pythagoricâ mirabilior, quod hæc animam spiritumq; ad corpus jam formatum in meritorum pœnam vel præmium releget, illa verò ætheream animulam ovulo insitam, & saxeo terreové durissimo carceri inclusam, suum sibi domicilium ex adscititiâ eâque peregrinâ materiâ fabricare affirmet.

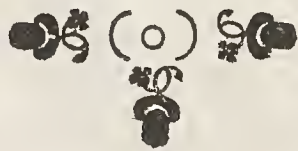
Aura hæc seminalis & plastica utiq; corporea est, & ita in partes divisibilis, ut neutiquam sit tota in toto, & tota in qualibet parte ovuli aut seminis corporei. An omnes Auræ hujus mirificæ partes tantâ virtute pollent, ut singulæ, plantæ aut animali integro efformando sufficiant? An singulis corpusculi animandi articulis, membris, partibusq;, figurâ, situ, qualitate inter se dissidentibus specifica auræ plasticæ pars præsidet, cujus facultas ultrâ determinatam hanc foetus insoliti structuram ad alias se non extendat? Si primum asseris, cur dentes Lamiaë piscis, vel sic dictæ Glossopetræ, acephala plerumq; Ammonis Cornua, spinæ aut pinnæ piscium, folia sinè ramis & stipite, trunci sinè radicibus, sinè arbore fructus reperiuntur? An cœpti laboris pertæsa ignava opifex ab opere destitit? An matrix congrua, & succus alimentitius proprius defecit pro reliquis inchoati portentis artibus? Cur dentem, linguam, folium aut fructum perfecit potius, aut pro Architecturæ suæ exordio delegit formatrix Potentia, præ capite, maxillâ,
arbore,

arbore, aut radicibus? Si secundum affirmas cum Cl: Langio l: c: cap: 1. pag: 37. ita differente: *Aura seminalis non in omnibus corporis viventis partibus eadem est, licet per omnes equaliter sit diffusa, nam probabiliter à Deo cuilibet parti peculiaris aura seminalis indita est, mediante cujus vi plasticâ, naturalis ejus substantia ac determinata structura ex succo nutritio per accretionem augetur, per nutritionem verò conservatur, quo fit, ut in animalibus v: g: Succus nutritius in carne carni, in osse ossi, in membranâ membranae, in glandulâ glandulae, in sanguine sanguini assimiletur, in vegetabilibus autem in radice radici, in caule cauli, in flore flori &c. hâc semper lege, ut cujuslibet partis tam internâ naturali structurâ, quàm externâ formâ in omnibus ad amissim secundum innatam propriae naturæ exigentiam progignatur &c.* Hæc ille, quasi desumptâ à partialibus peripateticorum formis, vel aliorum fermentis particularibus metaphora, de Aurâ seminali in singulis partibus virtutem heterogeneam exerente. Verùm quo casu, quâve fortunâ contigit, ut in montem nostrum tot auræ seminalis particulæ cum ovulis & semine conjunctæ, nullâq; vel aëris, vel ventorum, vel aquarum per occultos telluris canales irrupentium violentiâ separatæ ac disjunctæ illapsæ sint, & in singulis ejusdem montis hiatibus ac cavernis, tot, iisdemq; diversis in iis delitescantibus materiis, & lapidibus arenosis, lutosis, limosis & calcariis imò filiceis & marmoreis cunas matricemque, cum succo nutritio tam accomodam, & in adventum coloniarum & hospitem exoticarum ex providâ Naturæ sollicitudine reservatam invenerint, ut insecta, si paucissima excipias, animantia, ac testacea omnia integra, & in præfixa sibi ab Authore Naturæ magnitudine absoluta inveniantur? Cur in lapide limoso concham marinam, in conchâ bufunculum (ut proximè ostendemus) omisso proprio conchylii incolâ aberrans Aura plastica produxit? Quis ovulo conchæ semen bufonis intulit? Quâ ratione aut bajulis vaporibus & imbribus, aut hydrophylacii subterranei ductu hunc in locum deportata sunt volucrum, quas hîc in tabulâ IV.

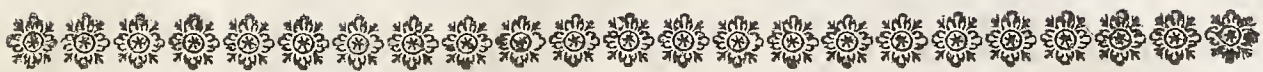
exhibemus, ovula? Cur ovum non prius in lapidem transiit, quàm pullus indè excluderetur? Cur succus petrificus in avem potiùs jam perfectam vim suam exeruit, quàm in ovulum in cortice testaceo sibi jam proportio-
 natum? An sensim finè sensu absoluta volucris fabrica naturam lapidis induit, an tota simul, quasi momento in saxum indurata est? Cur sceleton petrificari potuit præ pennis & carnibus, quas in hâc ipsâ Tabulâ diffluxisse conspicis? Cur Aura plastica in uno ovulo fœcunda pul-
 lum exclusit, in reliquis verò sterilis & iners cum ovo potuit lapidescere?

Hæ sanè difficultates systema *Langianum* in lapidibus nostris reddunt prorsus ἀδύνατον, adeò, ut hoc loco necesse non sit provocare ad littèratos & characteribus insigni-
 tos lapides, quos Tabula VII. ostendemus.

Ad observationes, quas Doctissimus Langius *lib: 2. De orig: lap: fig: cap: 1.* de generatione viventium in genere & *cap: 2.* de generatione testaceorum, quæ potissimùm à lapidibus figuratis repræsentantur, & *cap: 3.* de eorum nutritione & accretione, ac demùm *cap: 5.* de viventibus à substantiâ lapidum longè alienis, & tamen intrâ saxa natis, item *cap: 6.* adducit, cum laudato sæpiùs celeberrimo Assalto respondeo: *Ea, quæ de carne fossili, de cornibus animalium intrâ terram crescentibus, aliisque similibus à nonnullis narrantur, pleraque ad fabulas esse rejicienda: sæpiùs enim accidit, ut apud naturalium rerum scriptores ut plurimùm veritas, nonnunquàm etiam fides desideretur; ii enim aut aliorum dictis temerè credentes, aut in suis observationibus non satis oculati ad falsa scribenda sæpiùs inducuntur.*

CAPUT

CAPUT OCTAVUM.

Evidenter ostenditur, Zoolitha, Lythophyta & nonnulla testacea nostra, quantumvis marinis foetibus simillima, à marinis undis, nec in diluvio universalis, nec per occultos terræ meatus in montem nostrum deportata, & lapsu temporis petrificata esse.

JAm supra cap: 6. dixi, reperiri in monte nostro præter lapides controversos, insectorum & animalculorum imaginibus insignitos, ingentem etiam Cornuum Ammonis, Pectinum, Pectunculorum, Musculorum, Ostrearum, Cochlearum, Concharum, Stromborum, Turbinum marinorum, testaceorumq; lapidescentium frequentiam, quæ cum- & sinè armaturis suis partim solitaria, partim matricibus inclusa, ex quibus ope mallei facile excutiuntur, partim in unam lapideam, massam durissimam compacta & coagulata (ποικιλόσπερμον græcè nonnulli vocant) videntur. Hæc ubi polita est, marmor elegantissimi coloris exhibet, cum conchis ipsis marmoris immerfis, sed ex politurâ lævibus, & venarum macularumq; marmorearum vicem, cum magno oculorum oblectamento obeuntibus: Quæ omnia ultrà multorum millium numerum excrefcentia universalis totius orbis inundationi, ceu tristes, certas tamen Diluvii testes nos debere, cum Cl: Scheuchzero, & integra Doctorum classe, quos Langius in tract: de orig: lap: fig: cap: 9. refert, iisque Tertullianum ipsum, textu aperto adnumerat, perlubenter fatemur. Quodsi tamen diluviana hypothesis de lapidum figuratorum origine nonnullis displiceret, è mari nihilominus partus ejusmodi, quos nunquam fontes aut flumina domestica protulerunt, in montes, cryptas, fodinásque per meatus subterraneos delatos, cum laudato sæpiùs *Assalto* dicendum est, cujus dif-

cursum à systemate diluviano discrepantem huc transcribendum duximus. *Licet quis ultrò fateatur, inquit contra feminales plasticos, hujusmodi animalia ex Diluvio universali reliqua fieri non potuisse, non exindè colligitur, omninò repugnare, alià etiam ratione nobis vel notà vel ignotà, hujusmodi corpora è patriis sedibus pulsa in alienas ablegata fuisse. Quod enim ad Insulas aliàque loca à mari non multum distantia attinet, in quibus prædicti lapides reperiuntur, veluti in Siciliâ & Melite, hisce rebus ditissimis, verisimile admodum est, ea quondam sub marinis aquis penitus latuisse, ut de Ægypto, deque Rhodo, Delo, aliisque Insulis scriptores gravissimi testantur, vel saltem aliquà particulari alluvione olim fuisse demersa. Quod quidem multis circumstantiis comprobatur: nàmque in iis locis, in quibus lapides isti effodiuntur cernere licet innumera testacea, pisces, plantas atque alia, quæ non nisi in mari gignuntur, imò & ipsius maris fundi limosam materiam, Echinorum nimirum diversa genera, Conchyliæ, Cochleas, Ostrea &c. Corallia, Madreporas &c. quæ quidem inter se variis modis permixta comperiuntur, partim integra, partim in fragmenta comminuta, ita, ut facile cognitu sit, ex quibus prædicta fragmenta sint divulsa: Nam passim reperiuntur cancrorum chele, echinorum fractorum modioli, aliàque hujusmodi non longè à cancris & echinis, quorum sunt partes, jacentia. Quamobrem nihil probabilius esse videtur, quàm omnem hujusmodi rerum congeriem à marinarum aquarum vario motu agitatum, atque invicem confusam, ac terris impactam quondam fuisse. Ad plagas autem longo intervallo à mari distitas, ac supra ipsius libellam extensas, hanc ratione marinâ transisse probabile est. Communis fert sententia, marinas aquas, non solum externam globi terr-aquei superficiem occupare, verum per internos quoque terræ meatus ferri ac undequaque, etiam ad remotissima ac mediterranea loca subterlabi, quod & ii, qui semina piscium, unâ cum vaporibus efferri, atque ab aurâ plasticâ affectos in lapides idiomorphos crescere asserunt, concedant necesse est. Itaque fieri potuit, ut aquæ paulatim montium viscera pervadentes terram solverent, motuque subducerent, quam ob causam terrea motus aquæ superstantis labefactatis denique summo-*

summotisque veluti fundamentis corrueret : hinc aqua infrà posita terræ ruinâ compressa sursùm pelleretur, unâque secum magnam testaceorum vim aliorumque repentino motu abreptam, ac confusam adveheret : aut terræ motu quacunque de causâ excitato omnia subverti, perturbari, atque ima cum summis permisceri ac confundi facile potuerunt &c. Ex quibus rectè inferre licet, quod à marinis undis sive in Cataclysmo universali sive ex Authoris Naturæ instituto terram per vias occultas interfecantibus (quod unanimi consensu admittunt ii omnes, qui origines fontium fluminumque oceano tribuunt) ad montes nostros testacei, imò pelagiani etiam ejusmodi foetus sint deportati.

Longè aliter se res habet cum lapidibus controversis, qui verè *ἰδιόμορφοι*, id est figurâ peculiari, diverso ut plurimum colore, materiâ, soliditate, ac duritie, cæterisque attributis sese à reliquis marinis petrefactis distinguunt. Ea, quæ à diluvio universali vel particulari alluvione aut subterraneis oceani effusionibus orta & relicta sunt, sive illa, quæ glutinum saliumque terrestrium operâ lapsu temporis in lapides transierunt, ita constituta sunt, ut plurima suas adhuc armaturas, testarum ac corticum particulas, ad quas succus petrificus non pertigit, illæsas retineant, interioris verò structuræ ubi illa perfregeris, manifesta vestigia deprehendantur. In illis enimverò Cornua Ammonis sive striata, sive undulata, sive tuberculis aut squammis non in pronâ tantum, sed & supinâ suâ parte sibi simillima sunt, undulis, striis, articulisque totum corpus intimè permeantibus, cum irrefragabili factæ petrificationis indicio : Econtra verò inter controversos ejusdem montis incolas, v.g. Cornu Ammonis non spinatum, quod Tab: 5. exhibet, in supernâ facie læve est (notas graphicas excipio, quas nec mari, nec diluvio adscribes) in inferiori suâ parte striis sulcisque distinctum, & anteriori structuræ prorsus dissimile, intus verò sinè ullo articulo- rum, juncturarum, vel concamerationum vestigio, massa

lapidea est, & omninò informis. Idem notatur in cæteris omnibus Zoolithis & Lithophytis nostris, quæ dimidiâ sui, & quidem superiore corporis parte figuram animantis aut plantæ exprimunt, reliquâ parte immersa lapidi, unam cum ipso homogeneous massam constituunt, ut suprâ cap: 2. diximus: Non igitur marinis petrificatis accenseri posse videntur.

Bufunculi, Ranæ, Lacertæ, Vespæ, Apes, Grylli, Scabæi etiam cornuti, Scorpiones, Eruçæ, & his similia insecta, ut facillimè nascuntur, ita pari celeritate diffuunt, & intereunt. Incredibile autem est animalcula ista putredini ac dissolutioni suæ tam obnoxia vehementissimâ marinorum fluctuum jactatione, sive diluvianâ, sive subterraneâ illæsa conservata, & sensim in lapides indurata fuisse. Aut, cum mare bestiolarum istarum Patria non sit, ac inde transferri non potuerint, quis prudens opinabitur, eas ab oceano quacunq; demùm viâ in continentem effuso, fortuitò deprehensas, ac in solo nativo eum in locum projectas fuisse, ubi lapides induerent?

Diluvium, ut probabilior Doctorum tam Theologorum quàm Lithographorum opinio à Scheuchzero in *Herbario Diluviano* relata habet, in Vere, & quidem Mense Majo contigit, quod flores & folia, non fructus maturos parit. Quâ igitur ratione malum Armeniacum perfectum & integrum cum nucleo, membranâ & cortice, glandes maturas ex tenui querno ramusculo pendentes in Franconiam diluviana tempestas mirabili prodigio advexit?

Plantæ, Flores, Herbæ, quas in Tabula VI. conspicias, præterquam, quod domesticæ, non exoticæ, minùs marinæ sint, tenerrimæ nascuntur, & vel pruinâ, vel pluviam vehementiore prostratæ ac enectæ laxant folia & intereunt. Has à Diluvio lapidi allisas, tempus paulatim ultrâ densitatem sibi debitam in lapides transformârit?

An

An adhærentem flosculo Apem, Vespâmve tam violentus aquarum motus avellere à floridâ papillâ non potuit, quin fixo spiculo & acuti rostellî proboscide, ceu clavo trabali affixa, & immobilis cum ipso flore lapidesceret? Idem dixeris de cellis nidulisque vesparum, quæ structuræ fragilis, & tantùm non cereæ superatis aquarum falsarum assultibus, firmiores prodierint in solidissima saxa transmutatæ.

An cum apertis cœli cataractis depluæ stellæ in lapides nostros Astroitas, Heliophoros, Selenitas, & Cometitas abierunt?

Deniq; totum diluvianarum & marinarum aquarum impetum reticulatæ araneorum telæ non sistunt modò, sed & infringunt. Grossior textura est, ut in Tab: X. vides, quàm ut Palladi moveret invidiam; Suspensam ad muscarum insidias aut alibi in telâ pertexendâ occupatam Arachnen sustinet. Huic, quam aër dissipat, quam Papilio & Musca dilacerat, pepercit undarum vis, imò ex aère libero in tabulam faxeam situ tam ordinato, proportionato, ac lapidi commensurato transtulit, ut perpetuum fieret Arachnæi artificii monumentum?

Quid verba perdo! Nemo prudentum est, cui vel levis incidere possit suspicio, Iconolitha nostra marinis undis, sive in Diluvio generali, sive alio canali ex oceano deductis esse petrificata. Ex hac tamen, quam præsentî capite insinuavimus, lapidum nostrorum specificorum & controversorum cum veris diluvianis & maritimis in eodem monte repertis oppositione, scioli quidam, & in Studio Lithographico peregrini ac hospites sinistrè & perperam inferunt, hos quidem genuinos diluvianos, illos verò manu artèque & quidem recenti factos & suppositos esse: quos ut confutem confundámque suo loco, suis ipsi cavillationibus, sparsisq; quaquaversùm falsis rumoribus & narratiunculis, animo malevolo confictis,

invitum me coëgerunt.

CAPUT NONUM.

Si Lapides nostri non Artis, sed Naturæ opus sunt, in iis formandis nec Naturâ ipsa, nec fictitius Archæus per Geocosmum diffusus lusit.

Thanasius Kircherus Societatis JESU, in admirando opere suo, cui Titulum *Mundi subterranei* dedit, & ex quo ceu fonte non pauci Recentiores Lithographi suas de Origine lapidum sententias hauserunt, & amplificatas ediderunt, lib: 8. sect. 1. pag: 37. inter quatuor præcipuos modos, quibus figuras in lapidibus oriri existimat, primo loco statuit *casum fortuitum*. Non injucundum Lectori erit, cui præstans & pretiosum opus ad manum non est, verba sagacissimi & indefessi in regno Naturæ investigando Viri apponere; *Noverit, inquit, Lector, quod quemadmodum phantasia hominum, dum cælum varietate nubium obductum videt, varia sibi, nunc Dracones volantes, jam naves, modò montes, urbes & castella, nunc cruces, modò humanas figuras, & similia phasmata ex nubium incomposita representatione imaginantur: ita quoque vel in spūto in terram conjecto notamus aliquid figurari, quod modò huic, modò alteri rei simile est. Imò in itineribus videntes montium sub certâ figurâ protensionem nunc mensam concipimus, ut promontorium Bonæ Spei, nunc sub vultu humano, ut Scylleum promontorium Siciliæ, nunc hominem supinè prostratum, ut in Apennini Camertensium monte, subindè saxa & frutices rupiùmque fragmenta effigiem humanam sub numismatis figurâ ostendunt, ut Panormi Mons, qui à figurâ vulgò dicitur, monte de medaglia . . . Videas & in rudibus laterum coctorum superficiebus varia insectorum, volucrum, aliarùmque rerum vestigia, quæ tamen nullo à Naturâ sine intenta sunt, sed ob similitudinem quandam rerum, homo sibi talia esse imaginatur. His itaque sibi*
propo-

propositis jam quæri meritò posset, undè tanta imaginum in lapidibus spectra originem suam sumpserint? Respondeo omnia hæc nata esse ex fluore salini liquoris, qui ubi terrenam & appropriatam substantiam adhuc mollem, & siccitate jam ingruente in multas rimas & sinuosos ductus fatiscentem se insinuaverit, uti in marmoribus videre est, fit, ut ibidem spiritu lapidifico successu temporis omnia simul in duram & saxeam molem coalescant, ita pro rimarum fissurarumque constitutione fluor insinuatus, jam pulcherrima flumina, jam ramosas arbores, modò volucris aut insecti, aut quadrupedis formam, aut etiam humanam effigiem vel saltem aliquod humani corporis membrum, eo modo, quo potest, & pro dispositione materie jam siccitate in varias & rimosas vacuitates fatiscentis, delineat Est & aliud hujus rei non leve argumentum, fortuito & casuali fluxu constituta esse similia phasmata, quod vix ulla ex iis, quæ animalis figuram mentiuntur, forma perfectâ sit, sed semper aliquid ad integram figuram requisitum (ut in capitibus vel oculus, vel nasus, in brachiis manus digitique, in tibiis pedes, quod pictorum ut plurimum industria emendat, deesse comperiat) ita, ut non tam, quid verà sint, quàm quid phantastica facultas ea esse sibi imaginatur, judicemus, quemadmodum paulò antè de nubibus, montibus, sputo, cæterisque rebus diximus. Ecce! genuinam & candidam Viri Eruditissimi sententiam de lapidum figuris, casu fortuitò natis, aut ex phantasiæ ludibrio ad hanc vel illam speciem determinatis, ex quâ suam in Ludiones censuram deprompsisse videtur Cl. Büttnerus *Coralliograph: subterrân: cap: 1. §. IX. & seqq:* cum ait: *Fabula est, Naturæ retraho: Phantasiæ humanæ visu abutentis . . . à judicio deserta, confusa, præoccupata, vel etiam credula imò mimula . . . quando imaginatio ex apparentiâ rerum fallitur & fallit.*

Quod casum fortuitum Kircherus, id Recentiores passim *Naturæ*, gratiosè errantis *lusum* appellant, quem in marmore, achate, radicibus nucum, aliisque multicoloribus saxi lignisque; admittendum esse non diffiteor, tunc maximè, cum imagines aut pictæ, aut ductis solùm ex-

Q

tremis

tremis lineis designatæ, ut in Dentritis Eichstadianis, aliisque à Docttis: Kirchero exhibitis, & à Cl: Scheuchzero in Herbario suo Diluviano de Dentritis clariùs explicatis, non verò sculptæ, in altitudinem notabilem erectæ, aut solitariæ omninò figuræ, sinè substratâ, cui adhærescant, tabulâ, deprehendantur. Sed quis in lapidibus nostris Naturam sic ludere dixerit, in quibus corporum ex omni Naturæ etiam superlunari regno collectorum (si corporis humani formas integras nondum hæcenus repertas dempseris) ectypa ita expressa perfectâque conspiciuntur, ut non solæ lineæ, sed statuatæ totæ vel undiq; consummatæ, vel saltem dimidiâ suâ parte ita elevata se ostendant, ut scalpri artificiosi ductus, strias, scissurâsque te in multis observâsse jures.

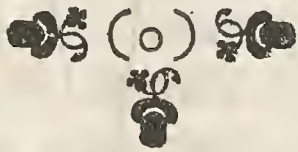
Naturæ lusus rarò prominet, & vix attollitur, sed cum lapide æquabilis, lævis, & continuus est, ac in eâ solùm materiâ, in eo solo & patriâ reperitur, ubi colorum, tincturarum, salium, succorumque diversitas in terræ siccæ hiatus & rimas insinuata, occasionem & ansam dedit, tam bellè aberrandi. Plerique nostri lapides, sive calcarii, sive lutosi, sive arenosi, unius texturæ & coloris præfatis lapidibus proprii, sunt, unde Naturæ, ludere aut ludendo pingere volenti, Kircheriani sales & tincturæ defecerunt. Marmorum, quæ pariter hic magno numero invenimus, ut cap: præced: diximus, figuræ, ornamenta, & coloratæ maculæ, sunt concharum, cortici externo inhærentium, & ipsi durissimo marmori aut etiam filici immerforum, exuvia, reliquiæ, vestigia, ut ocularis experientia demonstrat.

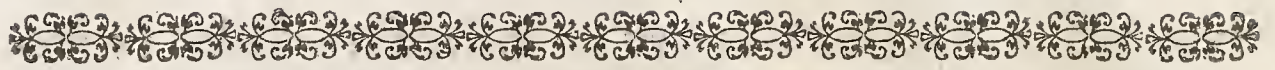
Idiomorphi Lapidés, in quibus Natura lusisse dicitur, ejusdem omninò classis sunt, nec ubivis terrarum effodiuntur, sed iis solùm in locis, quæ similis materiæ, à Kirchero descriptæ, sunt feracia: Wirceburgensis ager, imò Franconia tota montem unicum habet (alium enim similibus portentorum feracem nondum in terris nostris, fortè nec in exteris detegere licuit) in quo præter marmoreæ

moreæ indolis, diversissimarum specierum lapides ex arenâ, limo, lutóque coagulati & compacti, iisdem tamen formis, animantium vegetabilium, characterum, nullo inter materiam factó discrimine notati inveniuntur. Quomodò hîc promiscuè, sinè delectu, sinè sufficienti apparatu, novo & Lithographis hætenus incognito prodigio Natura luderet?

Ad Tabulas, & expressas in iis Iconolithorum Wirceburgensium imagines, ceu apertissimas assertorum Testes, iterum provoco: Unicam Tabulam, eandémque Numero VI. huic capiti apposuimus, Lithophyta elegantissimè referentem. An lusit Natura, dum *malum Armeniacum* omni ex parte perfectum, maturum, sed petrificatum protulit? Dum *Tussilaginem* in folio, *Ranunculum* & *Plantaginellam* in foliis, caule & radicibus tam plenè florescentem & germinantem effigiavit? Dum *Vespam* dulcis pabuli illicio ad florem radiatum *Chrysanthemî* aut *Bellitis* attraxit? Dum *querno ramusculo glandes* appendit? Cur colorem neglexit in his, quem aliàs in marmore, Achate, Dentríte qualicunq; tam sollicitè miscet & adhibet? Cur in cæteris lusibus suis teste Kirchero, deficiens & imperfectas figuras delineans, in his aliisque nostris tam Zoolithis, quàm præsentibus Lithophytis, ultrà debitam plantis ac foliis crassitiem excedens, nativam tamen magnitudinem diminuit, detractura in uno, quod in altero liberaliùs profuderat?

Rationari diutiùs in argumento ad oculus manifesto piget, ne & ipse cum verborum & temporis jacturâ ludere videar.

CAPUT DECIMUM.

Exhibetur Decuria Lapidum nostrorum, characteribus potissimum Hebraicis insignitorum, eorumq; succincta ex mente nonnullorum expositio.

Inter figuratos lapides ii præ reliquis majorem attentionem, altiorémque indaginem merentur, qui variarum linguarum characteribus notati, à Lithographis *Lapides Litterati, Grammatia, Polygrammi, Grammita* vocantur. De his scribit laudatus Kircherus lib: 8. Mundi subterranei cap: 8. ubi ait, in agro Tolfensi repertum lapidum quoddam genus cæruleum, in quo candidis, iisque subtilissimis lineis, quidquid figurarum excogitari poterat, à Naturâ descriptum conspiciebatur. *Inveni, inquit, non Græci tantum, sed & Latini Alphabeti litteras omnes, præterea omnia ferè ea simplicium figurarum schemata, quæ Euclides in suis Elementis Geometricis demonstrat.* Cl: Assaltus Armar: IX. locul: VIII. Metalloth: Vaticanæ adducit filicem procerum, candidum, teretem, litteris I. D. nigerrimo colore descriptum; Cui accenset Grammatiam Plinii, Smaragdo similem, & transversâ lineâ albâ præinctum, ac toto fermè Oriente pro amuleto gestari solitum. His fortè annumerari poterunt Grammitæ micantes Cl: Langii, de quibus differit cap: 5. Historiæ Lapidum figuratorum Helvetiæ, qui characterum loco plurimis lineis variæ magnitudinis insigniuntur, *quæ per superficiem lapidum modò separata disparguntur, modò hinc indè plures colliguntur, & aliquando in medio etiam sese interfecant, appellanturque micantes, quia tota substantia eorum micis, splendore suo auro argenteve simillimis instructa est.* Fusiùs Cl: Helwingus Lithographiæ Angerburgicæ parte secundâ, cap: 2. per totum de Origine Lapidum figuratorum in genere, & cap: 2. de Lapidibus
Litte-

Litteratis in specie tractat, ibidemque unicè examinat Lapidem Resaviensem, imagine Lunæ Orientis, & characteribus latinis majusculis L.V.R. insignitum, de quo varia præmiserat Lithograph: Angerb: lib: 1. cap: 5. §. 9. notatque singulariter, quod inter primam & secundam Litteram, Lunæ falcatae phasis cum suis corniculis, & circuli reliquâ parte apparente justâ proportionem appareat, & reliquæ lapidis partes Pectunculis, Trochis, & Entrochis lapidi immerfis repletæ videantur, ramo vegetabili à dextris assurgente. Ibidem alios adducit litteris I. C. W. & E. A. G. V. L. item G. E. V. L. inscriptos, quibus initiales characteres nominum Virorum, quos allegat, honoratissimorum exprimi arbitratur.

Hi omnes à Polygrammis Wirceburgensibus maxime in eo differunt, quod Lapides nostri characteres potissimum prominentes, elevatos, & quasi exsculptos, illi verò læves, cum superficie lapidum planos, immerfos, & quasi Naturæ scribentis manu pictos repræsentent. Quamquam laudatus Helwingus tum l: c: tum part: 2. Litho: Angerb: pag: 46. etiam characteres Latinos & Græcos in lapidibus prominentes, & debitâ proportionem extantes recenset.

Inspiciamus nunc *Tabulam VII.* hîc appositam, & lapides singulos cum inscriptionibus suis eo ordine, quo collocati sunt perlustremus. Observandum occurrit 1° comparere hinc indè characteres solitarios, alibi integra subjectis aut omissis punctis vocabula. 2° Characteres alii exactè ad orthographiæ regulas expressi, alii ruditer, inconcinnè, ita ut difficulter dignosci queant, formati, quod an sic dictæ Naturæ vel Artis imperitiæ vitio contigerit, nondum decido. 3° Litteræ in vocabulis transpositæ, inversæ, & aliquando obliquè projectæ cernuntur. 4° Characteribus Hebraicis intermixti sunt Samaritani, Rabbinici sive, ut vocant, Babylonici, & in aliis lapidibus nostris Litteratis, quos numero non mediocri adhuc-

dum possideo, Arabici, Latini, cum notis numeralibus.
 5. Varii characteres & vocabula non lapidibus nudis, sed Pectinitis, Conchitis, Turbinitis, Cornuum Ammonis, aliásque figuras referentibus inscripti sunt, non semper extantes, sed aliquando incisi & profundi, ut in Tab: V. & præsentè videre est: Quæ omnia expositionem obscuriorem faciunt & difficiliorem. Communicata sunt Viris Linguarum Orientalium peritissimis varia Grammaticarum Nostratum ec̄typa, qui, licet in expositione Litterarum solitariarum, aut inordinatâ earum methatesi explicandâ, aut planè hæreant, aut sentiant diversa, in eo tamen unanimiter conveniunt, Sacratissimum Dei Nomen, & Divinarum Perfectionum Titulos fermè in singulis elucescere: Ex multis duorum sensa in primo hoc Specimine publico exhibenda existimavimus. Prior illorum Rabbinus Hebræus est, non modicæ Eruditionis famâ celebris, qui visis duobus ejusmodi Lapidibus, sacro horrore perculsus, post diuturnum silentium, venerari se dixit, ineffabile Dei Nomen in admirabili hoc Naturæ partu expressum: Explicationem characterum aliorum, & inordinatæ transpositionis rogatus, ad cabalam confugit, meritò à me rejectam & improbatam. Transmissi nihilominus per Virum Judæo familiarem plures Lapidum Litteratorum delineationes, de quibus in verba sequentia ex Hebraico translata respondit: *Fateor, latet in lapidibus istis grande prodigium, quod humani ingenii captum transcendit. Invenio in plerisque Lapidibus Venerandum & Benedictum Dei Nomen יהוה, quod verò reliquos characteres concernit, nihil certi de illis statui potest. Possent quidem juxta methodum doctrinæ & interpretationis nostræ, alia Divina Nomina significare, ut Nomen Dei, quod numerum 72. 63. 45. vel 52. complectitur, sed hoc aliarum clavium, linguarum, & Alphabeti inversi adjumento, nolo tamen plura scribere, quia consultum non esset ea typis mandare, quæ Christiani ad Religionem fidemque suam traducerent, adversarii verò (nimirum Judæi) ægerrimè ferrent.* Hæc Rabbinus ille, quem perlubenter missum feci,

feci, quia vix aliud ab eo, quam vana & inania Cabalistarum commenta poteram expectare.

Majore integritate, claritate, & eruditione sententiam suam dixit D. *Philippus Ernestus Christfels*, Illustrissimi & Excellentissimi Domini Comitis ab Hohenlohe Schillingsfürst Castri Wilhermsdorffensis Præfectus, Judæus quondam, nunc sacro fonte Christo initiatus, singulos lapidum nostrorum apices operoso examine discussit, & longa dissertatione exposuit, ex quâ, prætermiſſis characteribus solitariis aut incognitis, & solo cabalæ superstitiosæ adminiculo explicandis, pauca quædam subjungo. In lapide primo, secundo & quinto Sacratissimum Dei Nomen Jehova manifestè expressum est, ita tamen, ut in fig: 1. Vau inversum locò Jod, quod eidem pariter inversum subscriptum, in fig: 5. Vau locum Jod, & hoc locum illius occupet: cujus quidem transpositionis causam nullam ex mente suâ, sed ex commento Rabbiorum dedit, qui more suo ineptiunt, docentque Nomen Dei Jehova peccatis judæorum inhonoratum dividi, ita, ut יה Vau & he separatis, solum permaneat יה Jah, quo Nomine Deus tam in Pentateucho, quàm Psalms Davidicis sæpius compellatur; Significare autem Jah Deum Judicem & Vindicem (quod ex ps. 93. v. 12. derivari posse existimant) qui ubi per preces, & poenitentiam reconciliatus fuerit, coire rursus divisum Nomen in Jehova, quod Deum Clementiæ & Misericordiæ ostendat. Cæterum omnes hujus Divini Nominis characteres superstitiosè colunt & venerantur judæi, undè, cum singulæ alphabeti litteræ Numerum significant, quantâ possunt, cautelâ, cum numeros scribere volunt, eas litteras declinant. Sic quia י decem ה quinque valet, scripturi quindecim, loco יה, ponunt יו, id est novem & sex, idque in numero 16. aliisque in reverentiam characterum Divini Nominis observant. De Imagine Solis in fig: 1. & Lunæ in fig: 5. more Rabbiniſi usitato suppositâ, credit, sub Sole Dei

Æternitatem, Pulchritudinem, Beneficentiam, Providentiam & splendores æternos repræsentari; In Lunâ verò ceu Symbolo Parænetico Judæos admoneri, ne in fide & cultu Veri Numinis more Lunæ instabiles sint, aut deficient.

Fig: 2. Rursùm exhibet Jehova superposito ך. licet imperfectè expresso, de quo ex Rabbinorum Commentariis in librum Sohar, varias fabellas refert, nimirùm Nun significare numerum quinquagenarium, & appositum Divino Nominî, indicare quinquaginta annos jubilæos Dei, quinquaginta præcipuas cœli portas, & his similia, quæ prætermitto, uti & illud, quod de duobus characteribus suppositis, divinando asserit. punctum ultimo He subscriptum Symbolum esse putat Unitatis Divinæ indivisibilis.

In Fig: 3. legit dimidiam partem Jehova nimirùm ם Vau & He, de quo varia iterum delirant Rabbinî, dicentes has litteras esse basin Divini Nominis, significare Thronum & Tribunal Dei, esse Insigne Regis Regum, Notasque características, Labaro sive Vexillo Dei Exercituum inscriptas &c.

In Fig: 4. ex characteribus distortis, & imperfectis nullam vocem sensúmque eruit. Citatus suprâ Rabbinus videns hunc lapidem ad cabalam pro expositione confugit, cui aliam opposuit D. Christfels singulis litteris vocabulum subnectens משיח רבני חייל ומן פרוחינו. Maschiach, Raboni chail, Damcha, pedutenu, id est, Christus Dominus & Magister noster: Virtus Sanguinis Tui est nostra Redemptio. Sed hæc arbitraria sunt, nec artem, nec ingenium sapiunt, sed copiam verborum; Quemadmodum arbitraria est expositio L. V. R. in Lapide Resaviensi expressorum, quibus singula vocabula apponit Helwingus, totiesque repetit, ac multiplicat, ut integram Dedicationem Libri primi Lithographiæ Angerburgicæ, Ludovico Von Rauter inscriptam efficiant.

In

In Fig: 6. solas litteras earúmque interpretationes cabalísticas juxta phantasiám Rabbinorum laboriosè proponit. Characterem ultimum similem ait esse Aleph Babylonico sive Rabbinico, quod cum ex Jod (in numeris valet 10.) & Vau (valet 6.) componatur, & הוה hova Deum semper extitutum significans, eundem 16. numerum conficiat, Aleph illud Rabbinicum esse signum cabalisticum Deitatis. Similiter arguit de א in hoc lapide primo loco posito. Componitur, inquit, ex duobus Jod, & Vau transversim interjecto, quæ numerum 26. complent. Idem numerus continetur in Jehova, igitur Aleph est symbolum Deitatis. Quis non rideat insulas Hebræorum, lepidásque in numeris & characteribus observaciones?

Figuræ 7mæ characterem primum inversum, & sursum erectum exhibere putat Schin Rabbinicum sive Babylonicum; Si transversim aspiciatur, habere formam Daleth. Appositum characterem esse Jod Samaritanum, ex quibus rectè se legere putat שדי Schadai id est Deus Omnipotens, quo nomine invocasse credunt Patriarchas Deum, cum filiis benedicebant.

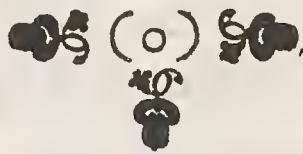
Figuræ 8væ litteras solùm enumerat, nimirum Zain, Vau informe, He, accentum Zarcka, & coph, cum nugis Hebræorum cabalisticis, quibus Lectori B. molestus esse supersedeo.

Figuræ 9næ characteres sequentes nominat, He, Aleph Rabbinicum, Theth Syriacum, Jod, & nescio, quem characterem Arabicum, He, Jod Samaritanum, cum Kamez uno in pectunculo, non aurito vel alato, & altero transversim apposito, quæ variis combinationibus rursùm Divino Nomini & Perfectionibus applicat.

Hæ Viri de me benè meriti conjecturæ sunt & expositiones, quas in epitomen contractas minimè hoc loco

omittendas censui. Quodsi certis Argumentis demonstratum fuerit, Lapides istos Litteratos, esse artefacta judaicæ superstitionis monumenta, vix dubitari poterit, plurima à superstitosæ gentis Rabbini ex arte combinatoriâ & cabalisticâ in characteribus tam multipliciter variatis, inversis, distortis, transpositis expressa esse, quorum omnium explicationem ex sensu judæorum, licet fabulosam, pollicemur. Profectò lapides ad usus ejusmodi sacros judæis posteriorum temporum in pretio fuisse, refert Rabbini Hispanus in celebri apud Hebræos libro de Antiquitatibus Templi, cui Titulus *Schilte Hagiborim*; Tum quòd Lapides à Majoribus suis in Lege Veteri, in Titulos, Testimonia & Altaria, aut facti prodigiosi memoriam erecti sunt, ut legitur lib: Gen: cap: 28. v. 11. & v. 22. lib: Josue cap: 4. v. 3. &c. Tum quòd Lex tabulis lapideis inscripta, & Tribus duodecim, totidem lapillis pretiosis in Rationali Pontificis repræsentabantur. Undè, eodem Rabbino teste, solebant varia Dei Nomina, Laudes, Benedictiones, Lapidibus insculpere, quos belli aut persecutionis tempore, ne in hostium suorum manus inciderent, calce aut luto obductos, & oblitteratos in locis abditis vel inaccessibleis recondabant.

Verùm, cur hos ipsos Lapides Nostros, Naturæ Effetrici, & quocunque demùm modo operanti non tribuamus? Quibus Naturæ Conditor Deus erudire nos voluerit, & Laudes & Perfectiones suas in effectibus tam admirandis elucentes, ut, cum homines Factoris sui obliti taceant, Muti, sed in figuris disertissimi Lapides loquantur.

CAPUT

CAPUT UNDECIMUM.

An Lapidēs nostrī Idiomorphi artificiosā olim manu confecti, & casu incerto in montem famosum delati, an ex causis naturalibus, more cæterorum fossilium petricosorum orti & figurati sint?

Problema esto.

Qæstionis hujus dubiæ & controversæ decisio, quod sæpius in præsentis Dissertationis decursu innui, incerta adhuc & sub judice lis est. Pro Arte rationes gravissimæ militant, nec levioris momenti pro Naturâ: utrasque hîc perpendendas expono, suspensâ interim sententiâ meâ, quam tunc proferre non morabor, cum progressu temporis altiùs in montem penetraverint fossores, & apertiora indicia detexerint, quæ in alterutram partem, hærentem in bivio trahant & inclinent.

Ingeniosæ ac Dædalæ Artis solertiâ exsculptos esse Lapidēs nostros figuratos, docere videtur ipsa eorum, formarumque ex substratis tabellis prominentium tersissima lævitas, quasi affricto pumice inducta, dum pars eorum averfa & informis congenitâ asperitate sordida est, & hulca. Jurares, deprehendi in multis scalpri ab ictu regulari aberrantis ictus, ac residuas hinc inde fissuras, ipsæ verò animantium & plantarum figuræ ita testantibus considerantium oculis comparatæ apparent, ut primâ statim fronte citrà ullam ad causas naturales reflexionem, artefacta esse censeantur. Insectorum etiam exoticorum & marinarum ectypa, bellissimè in multis vivorum prototyporum imagines imitantia artificis peritiam loquuntur; dum ea econtrâ, quæ Naturæ opificio figurari solent, manca ut plurimum & defectuosa, ægrè similitudinem aliquam

umbratilem referant eorum, quæ ex phantasiæ determinantis arbitrio repræsentare existimantur: Quanquam & in nostris Iconolithis multa à perfectâ verorum animantium effigie non parùm aberrant, ostendântque imperitam sculptoris manum, formam ideâmque eorum, quæ imitari satagebat, parum feliciter affecutam. Inter insecta non pauca reperiuntur, non tantùm peregrina, sed ita incognita & monstrosa, de quibus cum Naturalium rerum Scriptores, Jonstonius, Gesnerus, Aldrovandus, cæterique recentissimi, nullam mentionem faciant, eodem ex cerebro, quo Chimæræ, Centauri, & Hircocervi, nata, conficta, & in Lapidibus excisa, ad faciendam multiplici bestiolarum varietate, oculis intuentium oblectationem existimari potest. Ad hæc, cur Natura, quæ in omnibus Europæ Provinciis Petrificationum Parens dicitur, licet modo operandi partim adhuc occulto, partim manifesto, & Eruditorum industriâ demonstrato, cur, inquam, nihil alibi produxit hætenus simile iis, quæ in agro Wirceburgensi inveniuntur? An in solâ Franconiâ tam prodigiosâ Lapidum figurandi facultate prædita, eâdem in solo externo destituta est? An nullibi ejusdem speciei mollis gleba, terrestria salia, succi Petrifici, atque alia Petrificationis adjuncta, præterquam in Monte Eivelstadiano reperit, quorum subsidio tam insolentes Zoolithorum & Lithophytorum partus efformaret? Quod cum difficulter adstrui & sustineri possit, meritò inter officinas artificum prima monstrorum incunabula investigantur. Ipsa Lapidum figuratorum per pedem & dorsum montis temerè sparforum frequentia justam suspicandi ansam præbet, non hoc natale Idiomorphorum solum, sed tumulum fuisse, quo artefacta, nescio quo casu delata, & lapsu temporis terræ immersa & consépulta sint. Quid de Lapidibus Litteratis sive Grammitis & Grammatiis ultra centenarium numerum repertis dicam? quorum alii characteribus profundè incisis, plurimi eminentibus & protuberantibus insigniti sunt diversimodè, jam exactè ad orthogra-

thographiæ regulas, jam distortè, litteris inversis, transpositis, mutilis, aut formæ tam insolentis, ut, cui idiomatici rectè adscribi possint, etiam Doctissimi & Polyglotti ignorent, quæ Linguæ imperitiam in rudi sculptore aperte monstrant. Nec solitarios tantùm characteres in saxis istis videre est, quod ex causis naturalibus quandoque fieri Kircherus, Assaltus, Helwingus, aliique affirmant, sed integra, rarissimo in Lithophylaciis instructissimis & penè inaudito apud Lithographos exemplo, vocabula & Divinarum Perfectionum Encomia leguntur, non in nudo solùm Lapidis substrati cortice, sed quod admirationem auget, in Conchitis, Turbinitis, Cornibus Ammonis, Cochleis &c. quæ vel profundè incisæ aut elevatis modicè characteribus extollunt prodigium, si quod Naturæ operantis esset, vel ad Artem, quod cogitatu pronius est, attonitum spectatorem reducant.

Sed nunc Oedipo nobis aut Alexandro opus est, qui gravissimæ difficultatis nodum solvat, & vel conjectando, vel hariolando edisserat, quo fine, quos in usus enumerata antiquæ Artis monumenta non sinè impensis confecta sint? An Arcium, Castrorum & Palatiorum ornamenta fuerunt? Habitabatur olim Eivelsstadium à Nobilissimis Franconiæ Familiis & Pappenheimiorum quoque hodie dum extant insignia. Solebant rudibus mediæ ævi sæculis Architecti capitella columnarum, arcus concamerationum, fornices, & id genus alia, Dracunculorum, Serpentum, Simiarum, aliorumque monstrorum statunculis exornare, quod in residuis illorum temporum ædificiis obvium est. Mos hodiernus est hortorum & fontium maximè artificialium cryptas iis animalculis incrustare, & factis veluti nidulis exornare, quæ aquatica sunt, lacus, rivos, piscinas, specusque sylvestres incolere solita, ex quorum genere, cum pleraque sint, quæ nuper inventa exhibemus, quidni mentem subeat cogitatio, paucas istas licet pretiosiores illustrium ædificiorum hortorumque reliquias hoc in monte præ cæteris reperiri, quod incultus & in-

tactus perseverarit hætenus, dum colles vicini omnes vitibus confiti, excultique sunt, è quibus vinitorum laboriosa sollicitudo, quidquid occurrit Lapidum, eliminat, & in secretos extra vineas cumulos coacervat, qui, si inspicerentur, inventam hucusque figuratorum artefactorum multitudinem non mediocriter auferent, sicuti ante nostras in montis istius Lithophylacium observationes jam plures stupente vinicularum ruditate reperti, nostram de Antiquitate sententiam, nobis tacentibus, confirmarunt. Quodsi verò ex Arcium, Hortorumque ruinis eruere non libet multiforem Lapidum nostrorum apparatus, fortè ad reliquias Paganismi jam suprà expositas rejectasque relabimur? Non diffiteor sanè, quia pro Arte dissero; atque ne prætermittam aliquid quod opinioni à me reprobatae favere possit, ipsam Paganiarum c. 4. in genere allegatarum synopsis subjicio, ut, quid ex illà pro Lapidibus nostris inter artefacta computandis afferri possit, eorum quoque oculis pateat, quibus vel Tomi Conciliorum, vel Monumenta Paderbornensia non sunt in promptu. Sunt autem Paganiae sive superstitiones in synodo Germanicâ & Liptinensi Neo-Christianis prohibitæ sequentes:

1. De sacrilegio ad sepulchra mortuorum.
2. De sacrilegio super defunctos.
3. De spurcalibus in Februario.
4. De Casulis, id est Fanis.
5. De sacrilegiis per Ecclesias.
6. De sacris sylvarum, quæ Nimidas vocant.
7. De his, quæ faciunt super petras.
8. De sacris Mercurii & Jovis.
9. De Sacrificio quod alicui Sanctorum.
10. De *Phylacteriis* & *Ligaturis*.
11. De fontibus Sacrificiorum.
12. De Incantationibus.
13. De Auguriis vel Avium, vel Equorum, vel Boum stercoreibus, vel sternutationibus.
14. De Divinis & Sortilegis.
15. De

15. De Igne fricato de ligno, id est Nodfyr.
16. De Cerebro Animalium.
17. De Observatione paganâ, vel inchoatione rei alicujus.
18. De incertis locis, quæ colunt pro Sanctis.
19. De petendo, quod boni vocant, Sanctæ Mariæ.
20. De Feriis quæ faciunt Jovi & Mercurio.
21. De Lunæ defectione, quod vocant vince Luna.
22. De *Tempestatibus, Cornibus & Cochleis.*
23. De fulcis circa villas.
24. De Pagano cursu, quem Yrias nominant, scissis pannis vel calceis.
25. De eo, quod sibi Sanctos fingunt, quoslibet mortuos.
26. De simulacro de conspersâ farinâ.
27. De simulacro de pannis factis.
28. De simulacro, quod per campos portant.
29. De ligneis pedibus.
30. De eo, quod credunt, quia fœminæ lunam comedant, quod possint corda hominum tollere juxta paganos.

Ex toto hoc superstitionum Neo-Christianis prohibitarum catalogo, eæ solùm Lapidibus nostris applicari possunt, quæ de Philacteriis & Ligaturis, fortè &, quæ de Cornibus & Cochleis loquuntur.

Familiaria Ethnicis fuisse Amuleta & Philacteria ex Thomafino de Donariis & Tabellis votivis, qui Plutarchum & Varronem testes adducit, aliisque scriptoribus vulgatum est. Suspendebantur è collo non infantium modo, sed & adultorum, è liminibus domorum, è postibus lecticarum ac parietibus conclavium, ad fascinum, morbos, incantationes, incendia, aliâque mala, sub Deorum Averruncorum (quos tamen ab ipsis Amuletis distinctos sæpissimè adhibebant) auspicio avertenda: repræsentabant illa res quandoque turpiculas & obscœnas, formas Deunculorum, avium, piscium, bipedum, quadrupedumque animantium, serpentum, quin & vasorum sacro-

rum aliorumque inter sacrificia utensilium. De Amule-
tis Ægyptiorum fusè tractat Athanasius Kircherus in *Oe-
dipo Ægyptiaco* diversis locis, specialiter verò *Tomii II. parte II.
Syntagmate XIX. cap. 1. & seqq.* ibidemque multiplices eo-
rum imagines, sibi ex variis Virorum Illustrium Musæis
communicatas, & æri aut ligno incisas exhibet. Capite
quarto scarabæos prophylacticos quatuor describit ab Æ-
gyptiis summè olim æstimatos, ita, ut cum aliis Amule-
tis in coronam colligatos collo, capiti aut brachiis impo-
nerent. Hos, ut aspexi, non multùm absimiles deprehen-
di bufunculis conchiti inclusis, quorum plures in Monte
nostro collegi, unumque Tabula II. exhibui, hoc solo dis-
crimine, quod Scarabæi Ægyptiorum ventrem in planam
superficiem elaboratum, & characteribus Gnosticis, vel
Ægyptiis aliisque signis Hieroglyphicis insignitum habe-
ant. Bufunculi (Scarabæos possem dicere, adeò ad Kir-
cherianorum formam in capite præsertim accedunt) ab-
solutam undique concham, & ex alterâ parte rudem &
impolitum Lapidem repræsentant. Isidem sub variorum
animalium formâ ab Ægyptiis expressam cultamque lau-
datus Kircherus demonstrat. Eandem non in Ægypto
solum, sed & Græciâ, Phœniciâ, Lybiâ, Lusitaniâ, Italiâ,
& Germaniâ divinis honoribus ritibusque ornatam docet
Laurentius Pignorius in *Expositione Mensæ Isiacæ cap. 2. pag. 5.*
Ubi illud pariter observandum venit, quod in *Anacepha-
laosi Oedipi sui Ægyptiaci cap. 1. pag. 554.* asserit: Animalia
quæ Ægyptii in Symbolorum vel Hieroglyphicorum fa-
bricam assumpserunt, non peregrina & extera, sed patria,
domestica & ipsis familiariter nota fuisse, idque variis ar-
gumentis probat: *Primò, quod Ægyptii rarò vel nunquam
Philosophandi gratiâ patrium solum egredi soliti, ut qui teste Stra-
bone & Herodoto reliquas gentes velut barbaras ignaras, & Sa-
pientiæ suæ indigas reputarent: Artes quoque & Disciplinas ve-
râmq; Philosophandi rationem nullibi nisi in Ægypto, sicut primâ
terrarum, sic primâ quoque rerum productrice quarendas existi-
marent. - - - - Secundò nullam quoque Animalium extra Ægypti
limites*

limites degentium singularem cognitionem habuisse Ægyptios, sed eorum tantum, quos fecunda Mater Ægyptus illis producebat. Quod inde luculenter apparet, quia cum Ægyptii toti essent in Animalium virtutibus, indole, ingenio, sympathicis & antipathicis eorum affectionibus aliisque Naturæ dotibus perscrutandis, omnes eorum nutus, teste Plutarcho, & gestus minimasque actiunculas ad superstitionem usque observarent, imò maximam in hisce cognoscendis secretioris Philosophiæ partem ponerent, certè earum virtutum, proprietatumque observationem, nisi in animantibus maxime obviis, iisque familiaribus minime fieri potuisse, verisimile est. Quodsi ita, sanè nulla alia animalia, præterquam Ægyptia, quorum virtutes & proprietates ex quotidianâ inspectione cognita erant, ad Symbolorum & Hierogrammatum structuram assumpta fuisse patet; cum nullam externorum animantium cognitionem intimam habuerint. Addit insuper: Quodsi in multis antiquis fragmentis figuræ Cervorum, Elephantum, Gallorum, Ursorum similiūque incisa reperiantur, nequaquam Ægyptiorum, sed Græcorum fragmentis accensenda esse. Ex quibus suspicari licet, ex Utriusque Gentis superstizioso artificio confectas esse animantium tam domesticorum & patriorum, quàm exoticorum formas in Lapidibus nostris expressas, quas pro Amuletis & Philacteriis, cæterorum paganorum impio ritu, etiam in Germaniam ac Franconiā nostram propagato adhibebant. Accepi præterea ex monte nostro Statunculas quasdam verè (ut ceptæ de superstitionis artefactis hypothese conformiter loqui pergā) ad speciem prophylacticas. Formam ferè eandem habent quam Serapes Ægyptiorum & Theraphim Judæorum, quæ Idola fuisse à Rachele, Patri suo Laban furto sublata, & à Judæis Ægyptiorum superstitionem imitantibus assumpta, eruditissimè docet laudatus sæpiùs Kircherus Tom. 1. Oedip. Ægypt. Syntag. IV. pag. 259. & seqq. Erant autem Serapes Ægyptiorum figuræ sine ullâ membrorum eminentiâ veluti fasciis quibusdam involuta, partim ex appropriato lapide, partim metallo, ligno aut testâ confectæ. Cum enim superstiosiores reliquis Gentibus Ægyptii indignationem & offensam Deorum suorum metuerent, si mu-

tilarentur eorum simulacra, tali ratione & modo construebant, quo ab omni rupturâ aut mutilatione immunita, integritate suâ, Deorum per Sacrificia attractorum assistentiam & influxum continuò conservarent, quod minimè futurum rebantur, si vel minimum membrorum vel incuriâ vel malitiâ hominum corrumpeteretur. Quod vel maximè timere poterant in statu is ejusmodi prophylacticis, quas secum, quocunque pergerent, portabant, ubi ex continuo usu & circumlacione, si membra exstitia essent, facilè contingere poterat, ut brachium, manus, pes digitusve frangeretur. Eas proinde tali sculpturæ apparatus formabant, ut solo, eoque velamine munito capite extantes, reliqua corporis parte veluti constrictâ fasciis, infantum vel Mumiarum Ægyptiarum more fierent. Statunculæ meæ lapideæ non infantem fasciis constrictum, sed Turbinitem vel Cochleam oblongam exhibent, prominente in unâ alterâve Idoli capite, cujus locum in aliâ vel character, vel aliud signum hieroglyphicum occupat, quod alio loco spectandum dabimus. Nec abludit ab horum formâ id, quod Tab: II. videre est, & ad Penatum Ægyptiacorum similitudinem aliquam propè accidere videtur. Quos in usus Cochleæ servierint, divinare non libet. An Cornuum nomine Cornu Ammonis intelligi debeat, dubito, de quibus tamen forsân aliquando fusiùs, Cl: Langius in *Histor: Lap: figur: Helvet: lib: 4. cap. 1.* ex Plinio refert, Lapidem hunc inter sacratissimas Æthiopiæ gemmas relatum, colore aureo Arietini Cornu effigiem reddere, & prædivina somnia repræsentare, dum capiti incubantium subjicitur: Ammonis Cornu appellari, vel quod in solo arenoso circa templum Jovi Ammoni à Baccho in gratiarum actionem ob inventum ductu Arietis, quem Jovem fuisse existimârat, in Lybiâ fontem exstructum, occurrat, vel, ut inventores hujus Lapidis ipsum imposito Deastri cujusdam nomine nobilitarent, vel denique ex ipso cultu erga Jovem Ammonem. Fuit igitur jam antiquitùs à malè credulâ Gentilitate ad superstitiones, quidni à Francis Ethnicis ad eosdem impios usus adhibitus?

Gram-

Grammitas nostros & Lapidés litteratos dum confidero, Telesmata occurrunt, non Turcis solùm, Arabibus & Ægyptiis, sed & Hebræis, quorum characteres potissimum in Tab: VII. exhibemus, frequenter usitata. De constructione & usu Telesmatum videatur Kircherus Oedip: Ægypt: Tomi III. part. I. clas: V. Potissimum hujus fabricæ artificium in eo erat, quod ex Alphabeto Arabico juxta ordinem litterarum hebraicarum, potestate pronuntiationis & valore numerorum æquipollentium disposito, varia formarent Nomina Dei, quæ singula in suos numeros resolvebant, singulos Numeros & litteras Præsides sibi Angelos habere fabulabantur, quos in elementa, planetas, signa Zodiaci, totius denique mundi membra influere existimabant; ex quorum combinationibus & laboriosis coacervationibus (quod Tabulas Kircherianas inspicenti patebit) sua formabant Telesmata, inscribebant, & insculpebant gemmis, membranis, sigillis, fasciis, vexillis &c. quæ ad varia vitæ humanæ commoda procuranda, aut mala avertenda, imò ad ultionem de hostibus sumendam, damnâque inferenda mirificâ vi pollere, impiè sibi aliisque persuadebant.

Atque utinam malefica hæc ad pessimos usus construendi Telesmata superstitione apud Christianos hodie non recrudesceret! Qui insanum artis cabalisticæ studium apud Hebræos etiam perpendit, mecum non inficiabitur, confecta ab illis & in pretio habita fuisse Telesmata. Quid enim aliud Prophylacticas illas contra febres aliâque morborum genera, contra incendia, contra tempestates & fulmina schedas, quàm Telesmata dixeris, & certa continuatæ ad nostra usque tempora superstitionis vanitatis documenta? Abutebantur hunc in finem Divinis Nominibus & Cognominibus, quæ variè in Sacris Codicibus expressa, suis ipsi observationibus, calculationibus, scribendi pingendive modis ad effectus extraordinarios impetrandos intorquebant, ut ex iis, quæ laudatus Christfels de Lapidibus nostris ad Tab. VII. ex Scriptoribus Hebraicis succinctè attulit, colligitur, & intimus Doctrinæ judaicæ inspector ac

Religiosissimus Censor Kircherus cit. p. 1. Tom. III. class. IV. doctissimè demonstrat simul & confutat. Inspice nunc B. L. Lapidés nostros characteribus Hebraicis insignitos in quibus cum Dei Nomen Sacratissimum diversimodè expressum legis, nunquid venire in mentem potest, judaica hæc Amuleta fuisse, in montem istum vel judæorum superstitiones suas cum Eivelsstadio migrarent, occultare volentium industriâ, aut alio quocunque demùm casu defossa? Nec obstant obvii in litterarum & vocabulorum figuris errores, metatheses, characteres ignoti & peregrini, ex quibus vel mysterium aliquod, vel imperitiam sculptoris, vel exoticum secreti studium in gente perfidâ judicabis. Opinabantur aliqui ex sepulchris Eivelsstadianis lapides nostros Hebraizantes, ut ita loquar, in montem nostrum delatos: Verùm Telesmatis & Amuletis propiores sunt, quàm sepulchralibus Epitaphiis. Insculpunt iis Judæi quandoq; unum ex signis Zodiaci conveniens Mense, quo natus in mundum defunctus fuit. Si de stirpe Leviticâ sanguinem traxerat, pelvim apponunt cum malluvio, sin de genere, ut somniant, Aaronico, manus efformant, inciduntq; methodo sequenti complicatas: Pollicem pollicis, Indicem indicis, & medios digitos complicatos apprimunt, annularibus & auricularibus elevatis, quo gestu dum benedicit populo, infidentem digitis Dei Spiritum sibi fingunt, nec intueri, ne cæcitate percutiantur, manus præsentia Numinis sacratas præsumunt. Simile nihil hucusq; deprehensum est, præter notas stellarum & characteres sæpè dictos, qui ad Philacteria aut Telesmata rectiùs, quàm ad monumenta defunctorum spectare videntur.

Atque ita vix aliquid à me prætermissum aut dissimulatum esse arbitror, quod ad Lapidum nostrorum originem ab arte antiquâ petendam vel proponi vel excogitari possit. Nunc pro Naturâ Iconolithorum tam mirabilium effectrice loquendum est: quod priusquàm aggrediar, per brevem apologiam interponere compulsus sum, ad famam meam ab imposturæ notâ, & à modernæ artis novitate Lapidés Wirceburgenses vindicandos.

CAPUT

CAPUT DUODECIMUM.

Lapides nostri Idiomorphi non sunt recenti arte manúque facti & suppositi, ut quidam fingere, & palmare commentum, sparsis quaquaversum fabellis & narratiunculis publico venundare, non verentur.

Retuli in prooëmio rarissimam figurarum in Lapidibus nostris novitatem, nec Herbipoli, nec inter exteros, quantum ex pluribus diversarum Nationum Lithographis, eorumque commentariis discere licuit, visam aut cognitam, Viris Litteratis ansam dedisse, nescio quid, de suppositione & imposturâ suspicandi. Hos inter ille ipsissimus fuit, qui post habitam à me aliisque amicis frequentem montis & effossionis inspectionem, diligensque circumstantiarum huc pertinentium examen, mecum de rei veritate jam certo & penitus convicto, in locum monstrorum ejusmodi feracem profectus, suâque manu non unum figuratum lapidem effossum, non modò testatus est, sed & de eorum origine sententiam rogatus, dixit, *credere se Iconolitha ista arte facta esse, sed antiquâ, & Gentilismi Veteris reliquias, Episcoporum Germanicorum & Carolomanni Ducis studio, Christianæ plebi, superstitionis Ethnicorum ritibus adhuc addictæ ereptas, ac in hunc montem abjectas; de quo cap. 4. disserui.* Securo igitur tranquillóque animo calamóque ceptam de hoc argumento dissertationem prosequerbar, quam jam penè ad calcem perduxeram, cum inopinatus ad me rumor defertur, spargi per urbem passim, atque apud Magnates præcipuè ac Eruditos, Lapidem ad unum omnes, quos Virorum Sapientum judicio edito tractatu exponere vellem, *recenti manu & arte exsculptos, atque per*

*intervalla, indè tanquam ex vetustissimo tumulto erutos, mihiq̄ fraudis ignaro, & cæcâ curiositate avidè abrepto venditos esse: Deceptum me, pari infelicitate mundo illudere, dum merces putridas & novitias pro genuinis & antiquis, non sinè tacito Prudentum risu venales exponerem. Obstupui vehementer, cum fabulæ hujus & atrocissimæ calumniæ authores intelligerem esse Dûumviros, vel par antagonistarum potius, quorum nominibus certis modò de causis parco, omni aliàs à me officiorum genere cultos, & aliquamdiu Societatis Academicæ collegas. Cur, inquiebam, si quod prudens in materiâ ancipiti dubium occurrit, si iterum suspecta esse cepit Lapidum genesis, cur mihi, aut si animum in me præoccupatum averfabantur, cur aliis toties ad controversias Litterarias expendendas congregatis proponere verebantur? Cur argumenta pro antiquitate Lapidum istorum in cœtu publico allata, oppositis fortioribus non eliserunt, & occultæ fraudi larvam detraxerunt? Cur dissimulârunt tamdiu, & nunc demum litem acerbam movent, cum opus sub ultimâ manu & in vestibulo est, ut in publicum progrediatur? Nimirùm studio honoris mei, imò urbis & patriæ se incitatos dicunt, ut nunc cursum vanissimi laboris mei sistant, cum præcipitio proximus, famâ perichter. Supprimendum opus, quod exteri sannis excipient, & præproperum Authorem vel supinæ ignorantia, vel manifestæ imposturæ arguent. Si ita est; cur clam me aguntur omnia? Cur præsentem & sæpius familiariter colloquentem non admonent, edocent, dehortantur? Si suppositio ipsis tam certa & aperta est, cur machinas occultas substruunt? Cur delatione & demonstratione publicâ non ostentant? Cur viam modûmque adhibent, Viro cordato & honorato tam indignum, tam inusitatum? Attende, obsecro, B. L. rei contra me gestæ succinctam feriem. Paucis abhinc septimanis alter Duumvirûm, montem hæctenus justis de causis occultatum, ipsique bonâ fide & Amicitia ergo sub rosâ detectum, me incio, & quod scire potuit debuítque, invitissimo propalat: Itur in locum
magno*

magno strepitu, constituuntur fossores, multis inspectantibus eruti Lapidés, coram oppidanis inter pocula, falsitatis, suppositionis, & imposturæ accusantur, & non sine dicteris condemnantur. Non multò post alter Durumvirum, artificii, quod in paternâ fortassis officinâ didicit, specimen factururus, Lapidibus tractabilioribus characteres hebraicos cum cultello, hebræis in circumcissione usitato, formásque Dracunculi alati, Muris, Leonis, Mali granati, &c. insculpsit, nonnullos eorum in diversis montis famosi prominentiis suâ manu supposuit, unumque ex his & alterum Lapidæ puero, hunc in finem magnis pollicitationibus conducto, & subornato, mihi vendendos commisit. Redit mox fraudis minister puer, venditæ imposturæ pretium exhibet, applauditur, & pro re benè gestâ liberale præmium offertur.

Te nunc Benevole Lector appello, ad tuam æquitatem provoco, Te arbitrum constituo. Quis machinationum tot clandestinarum scopus fuit, nisi, ut sumptus, labores, operam, famamque meam hoc astu velut ictu unico prosternerent & profligarent? Et respondisset fortè tam callidis conatibus optatus eventus, nisi vigili oculo, propitióque Numine patefacta fraus, ne adolesceret, in cunis suffocata fuisset.

Sed indulgeamus aliquid consiliis & votis æmulorum nostrorum: demus spurios istos artis novitiæ partus genuinis lapidibus nostris permixtos, inventos, & Lithophilis obtrufos esse; An ideo, quidquid Iconolithorum à me sex mensium spatio inventum est, imposturam sapit? Nulla ætas, nulla Provincia est, quæ falsarios passa non sit, & monetæ corruptores. Sunt, qui Nummos Romanos, Græcos, Ægyptios, aliósque, gemmás quoque sculptas tam dexterè imitantur, ut peritissimos Antiquarios decipiant; idem de picturis & statuis judicium esto: An ideo Nummi omnes, quibus vel in quotidiano commer-

cio utimur ; qui in agris , villis , vineis , urbium & sepulchrorum ruderibus , in Romanorum Græcorúmque priscis stationibus reperiuntur , an gemmæ , picturæ , statuæque omnes , quæ in Technico-thecis Regum & Principum asservantur , non antiquæ artis monumenta , sed adulterina impostorum artefacta sunt , antiquam elegantiam peritæ fraudis imitatione mentientia ? Sanæ mentis nemo id affirmare , nec ideo suppositorum numero genuinos lapides nostros accensere ausit , quod invidæ artis industriâ paucos aliquos effictos & Lithophilorum manibus obtrusos intelligat. Hoc ut pluribus rationibus demonstrem , Te præprimis B.L. monitum velim , figuras omnes , quas in Tabellis huic Dissertationi insertis spectandas exhibeo , longè antea à pictore delineatas , & Chalco-grapho demandatas esse , quàm Duûmviros isti de movendâ controversiâ cogitarent , aut antiquitatem Lapidum suspectam haberent , nihil proindè conspectui tuo considerandum dedi , quod novus iste Praxiteles scalpro & ingenio suo queat vindicare.

Longè antiquiora sunt , vivuntque cives in oppido vicino honestissimi , qui jurati testantur , jam ante annos multos proles suas , dum ludibundæ in monte isto vagarentur , Lapides figuratos attulisse domum , non sinè parentum admiratione , qui tamen ignari , quo in pretio Litteratis sint saxea ista prodigiâ , nonnulla curiositatis gratiâ asservârunt , plurima neglexerunt. Quis ille præterlapsis temporibus artifex fuit , qui sumptus & operam impendit , ut clam pueris ludum faceret ? Scilicet quod priscae fidei & integritatis indigenis in mentem non venit , peregrini & advenæ audaci temeritate moliuntur , non ut pueris , sed Viris ex omni ordine Gravissimis , imò toti Franconiæ imponant. Quibus enim rationibus poterunt persuadere , ingentem Lapidum effossorum copiam artificiosâ falsarii cujusdam fraude tantillo tempore confectam , & in hunc locum omnibus obvium , oppidano-

rum

rum in vineis contiguis æstatis, autumni, Veris, imò & hyemali tempore hærentium oculis expositum ita clanculo deportatam esse, ut nunquam furtivi vespillonis umbram aut vestigia observarent. A mense Junio præterlapsi anni 1725. usque ad Novembrem per intervalla & vix non per otium, conducti à me operarii, montem perlustrârunt, rigidissima anni currentis hyems & densæ nives suspende-runt negotium, donec solutâ glacie, mitior tellus coelûm-que, ligoni aditum in viscera permetteret. Effossa sunt sex mensium spatium figuratorum lapidum circiter duo millia, iis non annumeratis, qui vel diluvjanis accensentur, & ingenti copiâ sese ostendunt, vel qui monte jam patefacto à tenuioris fortunæ incolis lucri causâ promiscuè eruti, venales circumferuntur. Testantur præterea sculptores nostrates, Zoolitha & Lithophyta plurima in saxis solidissimis, siliceâ aut marmoreâ duritie præditis adeò exactè bellèque animantium aut plantarum formas referre, ut vel uni exsculpendæ unius & alterius diei labor continuus vix sufficiat, id quod experientiâ propriâ Novitius ille suppositorum lapidum Artifex forsan didicit. Finge nunc, & crede, si libet, sex mensium spatium ingentem Iconolithorum numerum tanto labore, nec minore pretio ab unico fossore ignaro confectum, & eo fine in monte defossam, ut unus ego in fraudem inducar. An absurdus commentum Cretensium mendacissimus excogitavit unquam, & auditoribus obtrusit? Fossores meos, quorum operâ hoc in negotio unicè usus sum, quod attinet, tres sunt germani fratres, pauperculæ viduæ filii, quorum natu-maximus ætatis annum decimum nonum nondum explevit, reliqui pusiones sunt. Hi artis sculptoriæ prorsus rudes, quod D. Parochus, & Magistratus oppidi, de educatione eorum, modòque vivendi, séque alendi quàm optimè informati testantur, mercenariam operam lapicidis in montibus vicinis locabant, & accepto pro diurno in eruendis saxis, aut glebâ, fragmentisque removendis labore, modico stipendio, se matrêmque suam utcunque sustentabant: à me

Y

autem

autem casu fortuito conducti, & liberaliore laboris pretio illecti, relictis fodinis sese totos eruendis minore difficultate lapidibus meis impenderunt, modo quidem, quo poterant, occultissimo, ne & alii spe paris lucri incitati se socios laboris adderent, lucrúmque diviso, inter plures operæ pretio, diminuerent. Horum artibus quò minùs adscribi possint lapides nostri Idiomorphi, facit figurarum in plerisque exacta ad Naturæ prototypon imitatio, plantarum exoticarum, & peregrinorum animantium in his terris vix Litteratis visorum & eleganter expressorum frequentia, characteres & vocabula diversarum linguarum modis tam diversis, nunc inversi, nunc transpositi, nunc debito ordine collocati, & quæ alia sunt saxorum istorum portenta, tum etiam puerorum fossorum ætas, imperitia, simplex integritas, in quam technæ tales minimè cadunt. Si dicis aliorum artificio effictos, fossorum manibus monti illatos, ac rursus effossos, mihi que venditos; Næ tu opulentum & industrium tibi impostorem fingis, qui in fraudem, simplici puerorum loquacitate facillimè manifestandam, sumptus laborésque immodicos, incerto eventu impenderit, & hodie dum impendat, ut diversissimis operariis montem jam notissimum scrutantibus suppetant ea, quæ vendant inquilinis & exteris, ac ita non soli mihi, sed & quam plurimis aliis, licet ignari, illudant. Cur variant modo Duûm viri, & sculptos nunc proclamant, quos paulò ante figulorum opificio, factâ per formas (tam diversas nempe) impressione, igne coctos, & quasi lateres tostos esse volebant? Cur à Sententiâ Paganismi magno strepitu & non sinè ambitiosâ historicæ observationis jactantiâ quaquaversum prolatâ recesserunt tam subitò, convicti nimirum lapidum multitudine, quam minimè sperabant: scilicet à Lusu Naturæ Duumvirum alter ad Paganismi reliquias, ab his ad imposturam delabitur, factus denique iterum Ludio, quod priùs esse detrectabat?

Ipsa montis inculti constitutio iniquæ cavillationis falsitatem, rubigine, ut ita loquar, gramineâ, quâ incrustatus cer-

cernitur, ad oculus demonstrat. Est, ut *cap. 2.* dixi mons sterilis, virgultis hinc indè ex Betulâ & Abiete præsertim enascentibus hispidus, muscoso & annofo gramine fruticibus & radicibus arctè implexis, reticulari veluti loricâ tectus & armatus, nec ab hominum memoriâ ligonem aut harpaginem passus (cacumen excipio; pro terrâ habili vinetis importandâ sæpius aperiri solitum, sed saxorum figuratorum minimè ferax.) tellure sub viridi clypeo intactâ, & virgine. Itaque densus iste ramosusque terræ cortex prius perforandus, dilacerandus, ac removendus est, priusquam in glebam lutosam penetres, in quâ lapides nostri, si non generantur, saltem cujuscunque demum artis & operis pervetusta monumenta delitescunt: si proindè falsariorum nuperrimorum dolo & studio lapides noviter sculpti ac dicto in loco reconditi sunt, deprehensa fuissent recentis fossionis vestigia, laceri corticis spectabiles fissuræ, hiulcum solum, & similia laboris etiam à mensè tentati peractique documenta. Nihil istiusmodi hætenus observatum est ab iis, qui repetito sæpius itinere, mutatis pro arbitrio fossoribus usi, jam hoc, jam alio in loco, prout opportunum videbatur, penetrarunt in montem, laborantium manibus vigili oculo intenti, ne, quod pariter jactitatum fuerat, in ipsâ fossionis occupatione lapides sub veste absconditos clanculum projicerent. Horum Nomina testimoniâque, ut ex Gratiofo Eorum Annutu possem, si hoc loco apponerem, erubescerent obtrectatores mei, & serâ audacis cepti pœnitentiâ ducti, recidere in caput authorum telum calumniæ non sinè vulnere sentirent, præsertim, cum institutâ inquisitione convicti, & ex propriâ confessione, suppositionis rei declarati sint.

Verùm nunc cæcutiunt omnes, soli ipsi plus Argo oculati sunt: vident soli, quia soli invident. Supposititii lapides omnes sunt, quia Duumvirum alter spurium artis suæ fabrilis, dicam, an sculptoriæ opus malâ fraude suppo-

fuit; Tot Testibus omni exceptione majoribus, nedum verbis meis fides non habetur, quia Litteraturæ Franco-nicæ restaurator, si superis placet, & Polyhistor non dixit, qui id solùm credi, & pro oraculo haberi vult, quod, & quia ipse dixit: *αὐτὸς ἔφα.* Occurrit opportunè mihi Plauti Curculio, in quo Comœdus dixit, descripsitque omnia, quæ de Viro nimiâ philautiâ occupato dicere sapientes possent.

Date viam mihi, noti, atque ignoti, dum ego hic officium meum Facio, fugite omnes, abite, & de viâ secedite, Ne quem in cursu capite, aut cubito, aut pectore offendam aut genu &c.

Sed parcius ista modò. Arroganti epistolâ Praxiteles supradictus bellum indixit: commentariolum minatus est, quibus lapides meos *supposititios* demonstrabit; erravi: non meos, sed quos suâ manu finxit & supposuit, suos scilicet. Sic homo obscuri hucusque inter Litteratos nominis, & Scientiarum Tyrocinia nondum egressus, auroram claritatis suæ in calumniâ ac imposturâ verè erubescendâ quærit. Expecto firmo pede Schediasma, imò Satyram, quid enim mitius è calamo animoq; tam amaro promanabit? sed vitio mihi non vertet ipse, nec, quem patronum & adiutorem, si non authorem litis intentatæ & motæ habet, si orbi diducto velo ea postmodum laceffitus & provocatus aperiam, quæ nunc tacitus prætermitto. Non possum tamen, quin symbolo gemmæ, quâ epistolam comminatoriam obsignavit, aliud opponam personæ ipsius magis conveniens. Rosam sibi audax Novator elegit floridam & spinosam, cum Lemmate: *Non tangor impunè: Rosam* sculpere debuisset, sed foliis deciduis marcidam, relicto calvo sterilique stolone, solis spinis armato, subscriptâ Epigraphe: *Supereſt vis ſola nocendi.* Expositionem lemmatis aut ipse sibi faciet, aut ego in extortâ justâ veritatis & innocentiae defensione orbi explicabo.

COROL-

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

Afferuntur rationes æquè graves pro Origine
Lapidum nostrorum figuratorum, Causis
Naturalibus, non verò Arti tribuendâ.

Ipsè mihi viam præclusisse videor, Natales Lapidum Wirceburgensium è Naturæ penu depromendi, dum plerasque causarum Naturalium, quibus celebriores Lithographi fossilium monstrorum partus tribuere solent, Idiomorphis faxis nostris minimè applicari posse, superiùs ostendere conatus sum. Quodsi tamen Caput quartum, ubi Reliquias Paganismi rejecimus, attentè examinaveris, Artem non minùs ac Naturam inter Iconolithorum tam prodigiosorum genearchas non computari, ac de utrâque idem suspenso iudicio, me existimare affirmabis, præsertim cum ea, quæ de Amuletis & Telesmatis cap. xi. attigi, facillimè evertantur, si vel ipsi Lapides non in solo typo, quem absentibus communicare potuimus, sed quales, quâque formâ eruuntur, spectandi præsentibus porrigantur. Unde facilis conjectura fit, non ad scalpra statuariorum, nec ad figulorum rotas, nedum ad insidiosas æmulorum, ut mitissimè dicam, manus confugiendum esse, ut fossilium Animantium, Plantarum, Stellarum, aut similium figuratorum genesin detegamus. Noverunt Lithographi, & si spectare coràm aut possent aut vellent, tùm in domesticâ Lithophylacii mei supellectile, tùm in famosissimorum Scriptorum tabulis æneis exhiberem ea, quæ extra Franconiam Natura Thavmaturga operata aut imitata est. Peritis & oculari experienciâ edoctis loquor, quibus nec mirum, nec insolens videbitur id, quod ager Wirceburgensis peperit, si iis comparetur, quæ in Helvetiæ,
Z Hunga-

Hungariæ, Austriæ, Saxonæ, Episcopatus Eichstettensis, Hassiæ, Thuringiæ &c. montibus, Fodinis, antris & specubus tantâ multitudine reperiuntur, quin ulli Inventori Lithophilo Artis in saxis istiusmodi elaborandis impensæ suspicio inciderit. Exemplis illustrare assertum possem, sed quia brevitati studeo, nec textum verborum meorum, more multorum, suppositis notis, & exscriptis Authorum suffragiis & longis digressionibus, ad procurandam Dissertationi in modum codicis infarti spissitudinem, famamque multæ lectionis aucupandam, amplificare volui; ad Eruditorum, quibus talia nec nova, nec peregrina sunt, assensum confidenter provoco.

Invenitur in Monte Eivelstadiano Lapidibus nostris de artificio suspectis permixta ingens Chamarum, Pectinum, & Pectunculorum, Tellinarum, Musculitum, Ostracitarum, Conchitarum, Cochlearum, Turbinitum, Nautilorum, Cornuum Ammonis diversarum specierum, copia, eodem terræ sinu, eâdem terræ glebâ recondita, quæ alii Diluvianis reliquiis, alii projectis oceani, per occultos fluminum è sinu suo orientium canales, terram permeantis excrementis, alii aliis Naturæ petrificantis operæ attribuunt: Cur in istorum analysi ad causas naturales recurrimus, fratres verò gemellos, figuratos, inquam, Lapidés cæteros eodem è gremio effossos Novercæ Arti adjudicamus? Quis parentum tam diversorum sobolem genuinam alteram, alteram spuriam & adscititiam uno in sinu & acervo ita commiscuit?

Inveniuntur non paucorum insectorum, plantarum, fructuumque figuræ solitariae, & suis matricibus involutæ, è quibus, ut ex ovo pullus, exclusæ apparent, docentque, quod genus unde domo. An fortè ut gypseæ formæ cera, ut argillaceæ metalla, sic liquefactæ subterraneis pyrophylaciis, aut radiis solaribus, aut imbrium alluvione, petrae infusæ sunt, & excavatam Arte glypticâ cancrorum, lacertarum, cochlearum domoportarum imaginem induerent? Quis malum Armeniacum Tabula VI.

expressum tam dexterè ex lapide prorsùs arenoso formavit, ut nucleum suis membranulis & cortici involutum, & à reliquâ fructûs massâ separatum, illæso cortice inferuerit?

Inventa sunt æstivo tempore in monte isto insecta viva, planè exotica & incognita, aranei vultûs humani trucem formam referentes, quales Ulysses Aldrovandus figur. XV. de insectis sub nomine phalangii sive Tarantulæ describit: In Tab. XXI. fundulum intueri licebit, exactissimè etiam quoad colorem cæteraque attributa cum Tellinulis nondum penitus petrefactis expressum: Domunculæ vesparum cerosæ, non lapideæ, & alia id genus multa, quæ ibidem petrefacta, effodiuntur. An viva illa animalcula etiam arti accensebis? Et cui alteri quàm maleficæ, si è naturalium animantium classe excludas?

Inveniuntur eodem in loco frequentes siliceâ duritie lapides, quibus fluor seleniticus & cristallinus coloris lutei petricosus inhæret, in guttas & globulos, in columellas & gyros, variis cavitatibus hiantes eundem planè in modum induratus, quo summâ hyeme deciduæ è tectis nivium liquecentium stillæ, aut in cryptâ subterraneâ Homburgi ad Mœnum succus destillans petrificus in cuneos, vel glaciales vel faxeos congelatur: & quod causæ naturalis opificium manifestiùs commendat, fluor idem quandoque in bufunculum, alibi in lacertam, sed dimidiâ suâ parte perfectam desinit, ut operis incepti fastidio correpta Natura, aut aliunde impedita desisse videatur. Atque hæc ipsa materia Iconolithorum nostrorum plastica, hæc fortassis origo & semen existimari potest. Non possum hîc præterire ea, quæ Cl. Helwingus *part. 1. Lithograph. Angerburg. pag. 35.* refert, argumentum hoc meum non mediocriter illustrantia: *Reperi, inquit, in Angliâ propè Harvich, ad littus Oceani, penè ad milliaris distantiam, lapidum numerum ingentem, nam totum illud spatium, sicut alia littora arenam, loco istius petrefacta corpora, parva, magna, monstrat in maximâ quantitate & abundantia. Non potui differentiam,*
Z 2
quam

quam proclivis ad generandum *Ancilla summi* (*Natura*) ibi ministrat, satis admirari. Nam licet omnes ex luto certo pingui, quod agitatione maris rotundam istam, quam præferebat, figuram edidicerat, essent fabricati, diversi tamen coloris, magnitudinis, consistentiæ, mixturæ erant infinitæ. Aliqui duritiem perfectissimam acquisiverant, & nihil erat, quod ipsos non assimilabat lapidibus illis, qui in plateis Londinensibus reperiuntur, quidam autem incipiebant primum indurescere, & quorundam pinguedo erat tam mollis, ut digitorum vestigia, quando imprimabantur, relinqueret. Narrat postmodum, quâ ratione ipse molli huic glebæ characteres varios impresserit, acus infixerit, spatio horarum 12. tam fortiter induratas, ut sine effracto lapide evelli non possent. Pergit, & ait: *Observavi etiam à siccitate solis & soli limum istum in quibusdam genituræ suæ speciebus fissuras parvas, & in majoribus majores accepisse, & postea salis quandam efflorescentiam cum liquore lapidescente mixtam locum & rimaturam explevisse, unde marmoris mirè variegantis species in pluribus reperiebatur.* Confer nunc hæc Lithographi expertissimi dicta cum iis, quæ cap. II. de Indole & plexu lapidum nostrorum commemoravimus: dubitabis sanè an littoris Harwicensis potius, an Montis nostri glebam describere Helwingus voluerit. Inveniuntur in eo Brittannici maris littore *varia petrefacta corpora, parva, magna*, inveniuntur eadem in Monte nostro; *Lutum pingue est, alicubi induratum, alibi indurescere incipiens, alibi pinguedo mollis*, quæ omnia solo nostro conveniunt. Invenit ibidem *marmoris mirè variegantis speciem*; idem cum summo intuentium stupore & hinc deprehenditur, ubi politi Conchitæ & poecilospermi lapides detracto cortice marmor exhibent, rubei, subflavi, cinerei coloris, in quo venarum & macularum multicolorum locum subeunt, concharum, pectunculorum petrificationum nigræ, albentes & flaventes lineæ, cæterorum marmorum striatam varietatem superantes. *Petrefacta illa littoris Harwicensis corpora Naturæ opera agnovit Helwingus, licet suâ ipse manu artèque figuras quasdam curiosi-*

riofitatis studio imprefferit: Tu quoque è numero Naturalium effectuum petrefacta nostra non eliminabis, licet Antagonistarum manus non curiositatis, sed cavillandi studio, suis quædam simulacra scalpellis formaverint.

Quid si pro vindicandis Naturæ lapidibus nostris, in sententiam anonymi à Büttnero in Coralliographiâ subterraneâ ex Cl. Spenero non sine aculeo perstrictam descendens dicerem, hanc esse naturam lapidum nostrorum, sic figuratos nasci, esse Lapides Sui Generis ab Authore Naturæ sic conditos, qui non minorem lapidibus, quàm vegetabilibus & animantibus varietatem pro liberali Omnipotentia Effectricis fœcunditate indiderit.

Opinionis hujus piæ magis & expeditæ, quàm eruditæ & physiologicæ rationem aliquam peto, ex Conchitis & Pectinitis, qui tanto numero passim, etiam non inquirentibus occurrunt, ut amplissimis mœniis & palatiis exstruendis abundantissimam materiam, eamque pretiosam & solidam, quia marmoream, suppeditant, quos marinis partibus, quo minùs adscribas, obstant doctissimi Langius & Luidius iis argumentis, quibus diluvianos acriter impugnant. Cornua Ammonis per Franconiam millena & millena in lapidicinis effodiuntur; solus ego ad ducentas elegantissimarum figurarum & specierum diversissimarum etiam ad multarum librarum pondo cum & sine juncturis, articulationibus, concamerationibus possideo, nec omnia acephala, sed capitata, rostrata, oculata. Nec ullus est, quod sciam, legerimvè, qui tot diversas testas, pisces, aut insecta viva vel extincta, quorum formam exhibent, sive in gyrum convoluta, sive explicata, ex quocunque mari vel lacu extraxerit, dederitvè spectanda. Et, quare obsecro, inter tot cornuum Ammonis & Nautilorum millia, non in monte solùm Eivelstadiano, sed in singulis lapidicinis ac vineis frequentissimè se se offerentium, nec unicum quidem cum armaturâ crustæ, testæ, corticis aut squammarum & tegumentorum vestigiis hucusque licuit reperire? Cur Pectinitæ, Pectunculi, Chamæ, cæteraque conchylium lapidescentium ag-

mina iis nativis armaturis semper destituuntur? si pisces illi aut insecta marina monstrosa fuerunt, quo vento, quâ procellâ, ex quo Oceano in Franconiam delata, qui in cornua Ammonis undulata, sed diversis capitibus, striis, sulcis, tuberculis ornata, rarissimo nec hætenus viso prodigio indurata à me servantur? Quis in Conchitis arctissime conclusis & effractis insecti alicujus reliquias unquam conspexit? Quis Pectunculitas in internâ suâ parte naturâ suâ aliàs læves, tot striis sulcisq; non secus ac in extimâ facie suâ inaravit?

Quis Lithographorum perspicacissimorum Cornuum Ammonis tam diversorum genefin ad hanc usque diem ita dilucidè & irrefragabili calamo detexit, quin gravissima supersint argumenta, quæ eorum è diluvio universali originem dubiam faciant, & incertam? de tot Conchitis pelagiis & anonymis nec à *Listero* nec *Bonnano* descriptis & depictis, quorum hæud mediocrem etiam apparatus mons noster alit, sintnè singuli profapiæ maritimæ adhuc sub iudice lis est. Cum conchyliis illis similia è maribus vel ejecta, vel ab urinatoribus extracta, nec meum nec aliorum conspectum hucusque subierint, licet selectissimorum testaceorum utriusque etiam Indiæ aliquot millia aliquando habuerim. An non igitur dicendum foret mecum, quod sint lapides generis & indolis suæ, non minus ac gemmæ, marmora, magnetes, pyritæ aliæque mundani lithophylacii prodigia & ornamenta? Quid si & idem de lapidibus nostris figuræ tam singularis edixeris?

Sed manum de Tabulâ. Tabellâs meas Examini Virorum sapientum subicere volui, eorûmq; sententiam in re novâ & ancipiti experiri, non meam dicere; Eruditis scribo, in re tam controversâ erudiendus doctissimis responsis, quæ vel à typo, vel à calamo expecto. Lumen Lithographi illustres, ut spero, affudent, argumento quàm insolenti, tam obscuro: Huic faculam quoque meam superaddam, & quid Wirceburgensis Ager continuato fossorum opere imposterum detexerit, & quidquid penitus sentiam, palàm facere, & declarare non gravabor.

CAPUT

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

Synopsis Tabellarum reliquarum, in primo hoc
Lithographiæ Wirceburgensis specimine
exhibitarum.

Postquam hætenus de Lapidibus figuratis Agri Wirceburgensis in genere, ac de nonnullis, licet breviter in specie differui, insertis hinc inde ad fidem verbis faciendam Tabulis, superest, ut reliquas, ad promissum ducentorum & ultra Iconolithorum numerum complendum, conspectui & examini Tuo sistam. Id verò Te B. L. monitum præprimis velim, in seligendis ac disponendis lapidibus non observatum à me ordinem, quem Zoologi & Lithographi per varias regnorum Naturæ classes, ipsaque animantia & vegetabilia in suas species redigenda adhibere non ingeniosè minùs, quàm eleganter consueverunt. Ut methodum fortè non adeo perfectam probatamque tenerem, temporis brevitatis, operis maturati, quandoque alternantibus munerum meorum publicorum curis ac laboribus interrupti acceleratio, & quæ præcipua causa fuit, lapidum, nondum in tantâ multitudine, quâ illos hodie possideo, coæcervatorum paucitas, è quibus selectum pro arbitrio facere non licuit, sed prout effodiebantur, in hunc, quem exhibeo, qualemcunque ordinem collocare, & pictori delineandos, chalcographo laminis insculp endos tradere coactus sum. Omissis igitur tabulis septem, quas in præcedentibus paginis videndas dedi, à Tabulâ octavâ exordior.

Exhibet illa in lapidibus (qui omnes ad vivum & juxta nativam suam magnitudinem, exceptis paucissimis, imò etiam crassitiem, quantum fieri penicillo potuit, ac

totam formam delineati sunt) insecta Terrestria, Exanguia, Apoda majora & minora, nimirum Limaces, Cochleas domiportas, & Lumbricos Terrestres.

Tabula IX. Insecta minora terrestria tam polypoda, quàm oligopoda, non alata, ut Formicas, Forbicines, Scolopendras terrestres &c.

Tabula X. Insecta minora terrestria, aptera, sive alis carentia, & oligopoda, nempe Araneorum diversas species, cum & sine telis.

Tabula XI. Insecta minora aptera, sed polypoda, Eruçarum scilicet multiplices figuras.

Tabula XII. Animalcula sive insecta majora pedata non caudata, tam terrestria, quàm amphibia, Bufones terrestres, Ranunculum viridem, Bufones aquaticos & Ranas palustres.

Tabula XIII. Animalcula sive insecta majora terrestria pedata & caudata, Lacertas, interque eas unam bicipitem, Salamandram.

Tabula XIV. Insectorum analytrorum, nudis & detectis alis volantium, Muscarum, Apum, Crabronum, Libellarum, Vesparum varias species.

Tabula XV. Similium insectorum alatorum Papilionum videlicet diversas species.

Tabula XVI. Ejusdem classis Perlas, Libellas, aliasque peregrinas & planè exoticas.

Tabula XVII. Insectorum alatorum, & à potiori Coleopterorum, sive alis opertis præditorum, Locustarum nimirum & Gryllorum seriem.

Tabula XVIII. Insecta alata vaginipennia sive coleoptera, Scarabæos, Cantharides, Cervos volantes.

Tabula XIX. Insecta tam terrestria pedata & caudata, quàm animalcula aquatica exanguia, crustacea, pedata & caudata, ut Scorpiones, Astacos, sive Cancros fluviales, Squillas &c.

Tabula XX. Animalcula marina crustacea rotunda & pedata, ut Cancros marinos, Paguros, Oestros marinos.

Tabula

Tabula XXI. Varios pisciculos tam fluviatiles, quàm marinos, eosque monstrosos, Fundulum præprimis cum Tellinulis nondum penitus petrefactis repræsentat.

Atque hæ sunt Lithographiæ Wirceburgensis Primitiæ, quas, ut ederem, & Patriæ illustrandæ, & studii nobilissimi amor me incitârunt. Fateor, retraxi sæpè manum ab opere cepto, abstractus & officiorum meorum diurnis nocturnisque laboribus fatigatus, qui necessarium lucubrationi in Patriâ novæ, ab exteris moroso examine discutiendæ otium vix indulserunt. Accessit inconsulta & importuna Duumvirum non contradicendi, quod Viris Litteratis de re obscurâ disputantibus in votis est, sed conatus meos insulsis dictionibus evertendi prurigo, quorum alter extrâ chorum & ordinem saltans, falcem alter messi alienæ immittens, Dissertationem de rebus non suis, nec studia, doctrinam aut negotiationes eorum concernentibus, sed unicè meam, & physicam, innoxiam prorsus nulli non modò non molestam, sed ob Argumenti in Franconiâ detecti novitatem desideratam, & meis sumptibus procuratam, in progressu retardâssent, nisi devicto, quod ingerere moliebantur, laboris tædio id sæpè volvissem animo:

Tu nec cede malis, sed contra audentior ito.

Non cessi, ut imposita primo specimini coronis demonstrat. Nec porro cedam, æquè promptus ad asserendam causæ æquissimæ veritatem, ac paratus fui ad Lithophylacium hoc Franconiæ novum Orbi demonstrandum.

Viris verò Litterarum & scientiarum politiorum ac reconditarum Cultoribus & Patronis libens summâ, quâ omnes colo, observantiâ, me, calamumque meum submitto: Illorum judiciis, si sensis, si rationibus meis præponderaverint, palmam concedam, acquiescam. Sin veriora occurrent mihi, in secuturo forsan Lithographiæ Wirceburgensis specimine, majore Iconolithorum appa-

ratu, meliore ordine digesto, novisque iisque rarissimis exoticorum figuratorum lapidibus instructo eâ moderatione, quæ Christianis Philosophis, imò Ethnicis benè moratis in usu & pretio fuit, exponam, ut Dissertatio tùm prima, tùm altera amica sit, sine felle & Alöe inquisitio veritatis.

Admonitio ad Bibliopegum.

Tabula I.	inferatur	ad pag. 39.
II.	- - -	ad pag. 42.
III.	- - -	ad pag. 49.
IV.	- - -	ad pag. 54.
V.	- - -	ad pag. 58.
VI.	- - -	ad pag. 63.
VII.	- - -	ad pag. 65.

Reliquæ ab VIII. usque ad XXI. inclusivè juxta ordinem numerorum suorum consequenter ponantur ad pag. 96.

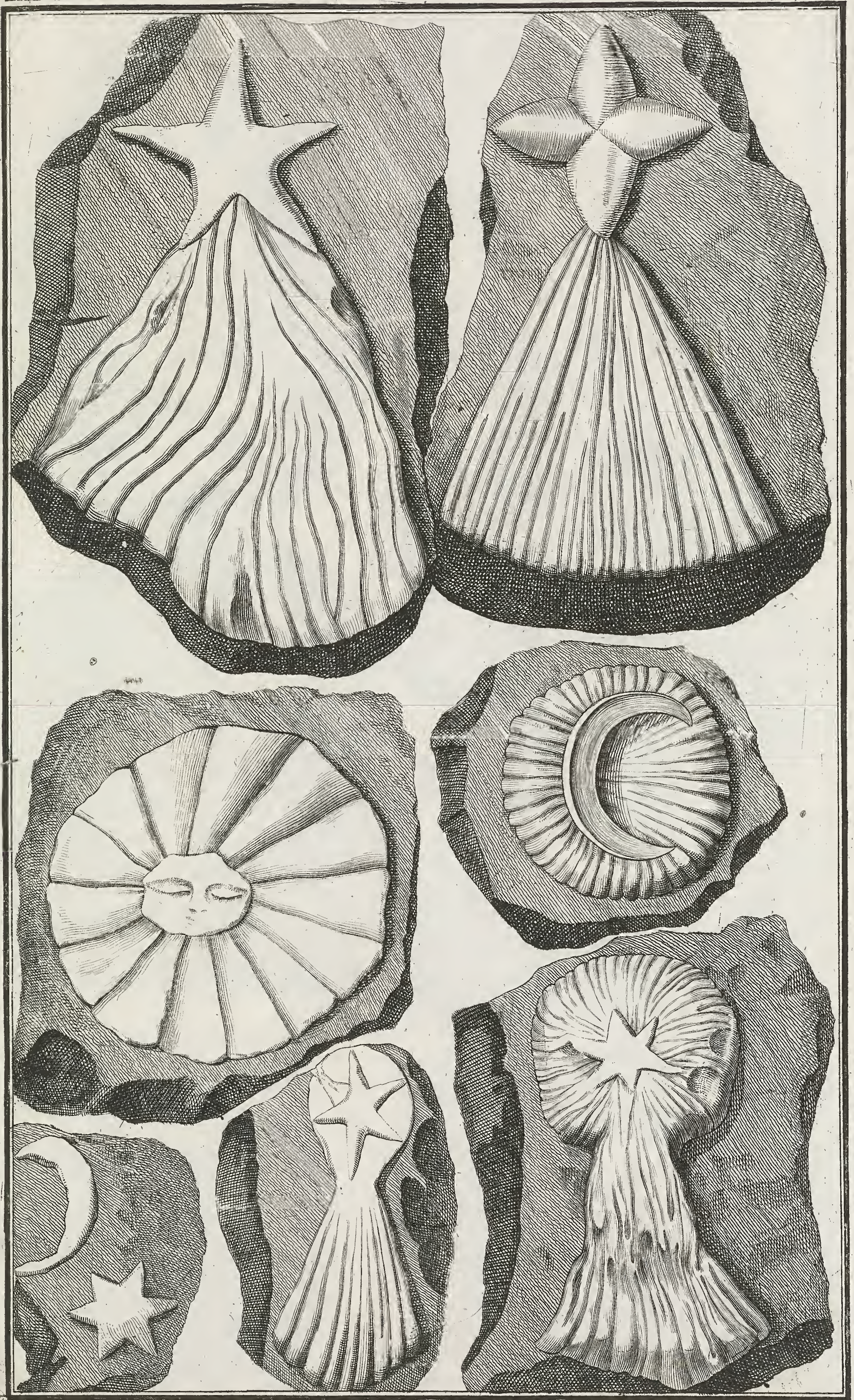
EDIDIT INUMERAS SPECIES PARTIMQUE
FIGURAS
REDDIDIT ANTIQUAS PARTIM NOVAMON-
STRA CREAVIT. OVID. L. I. METAM.

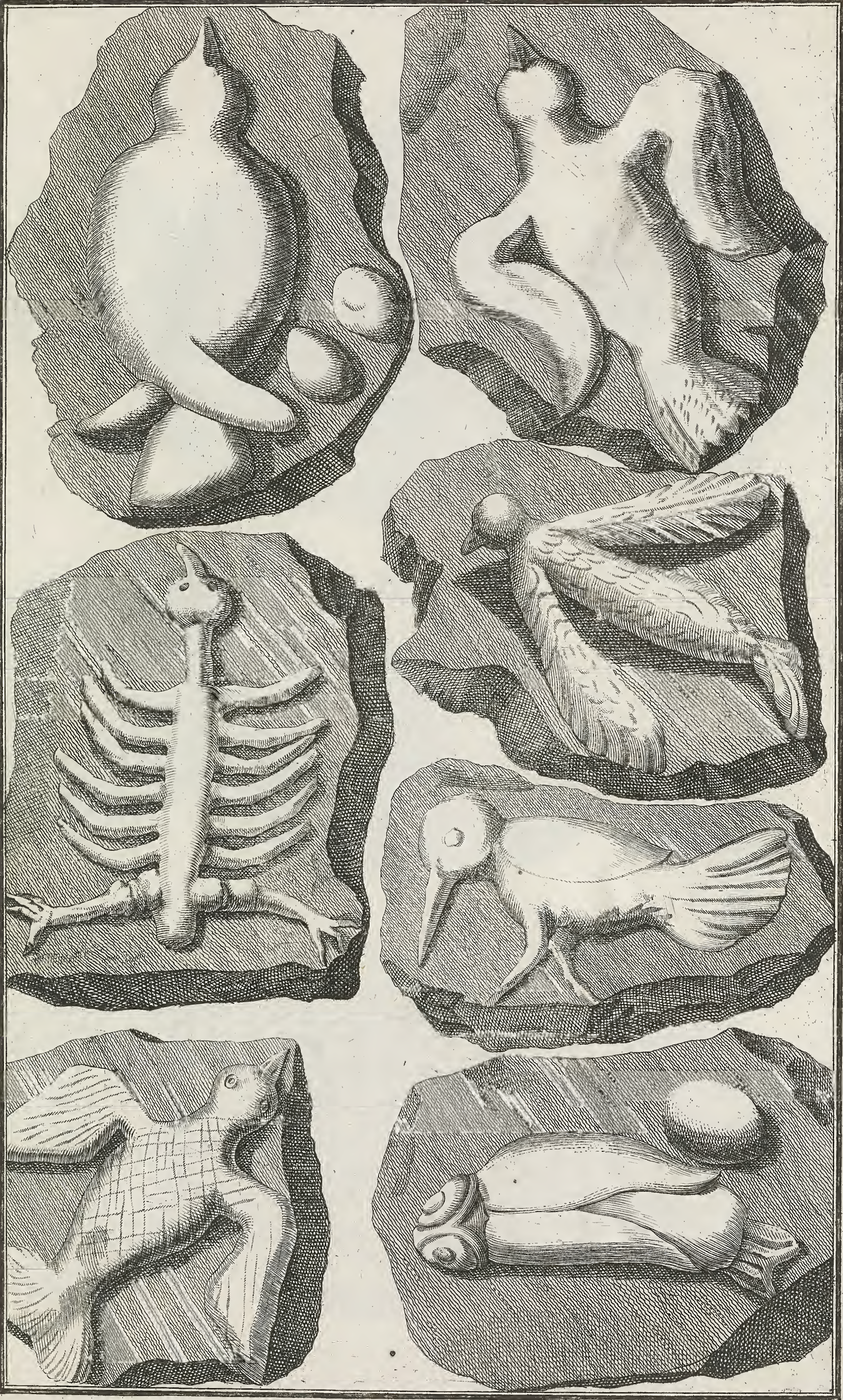

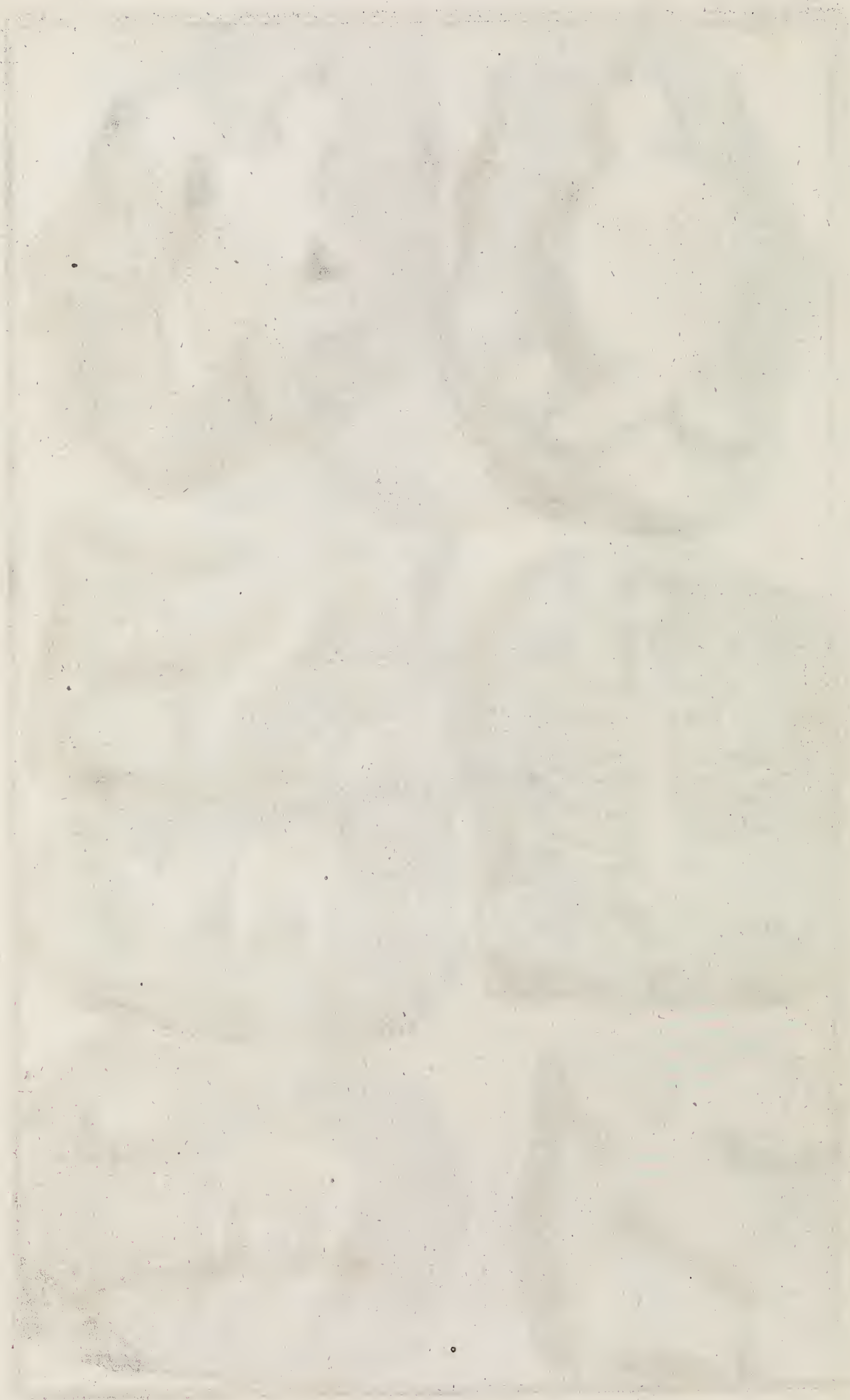

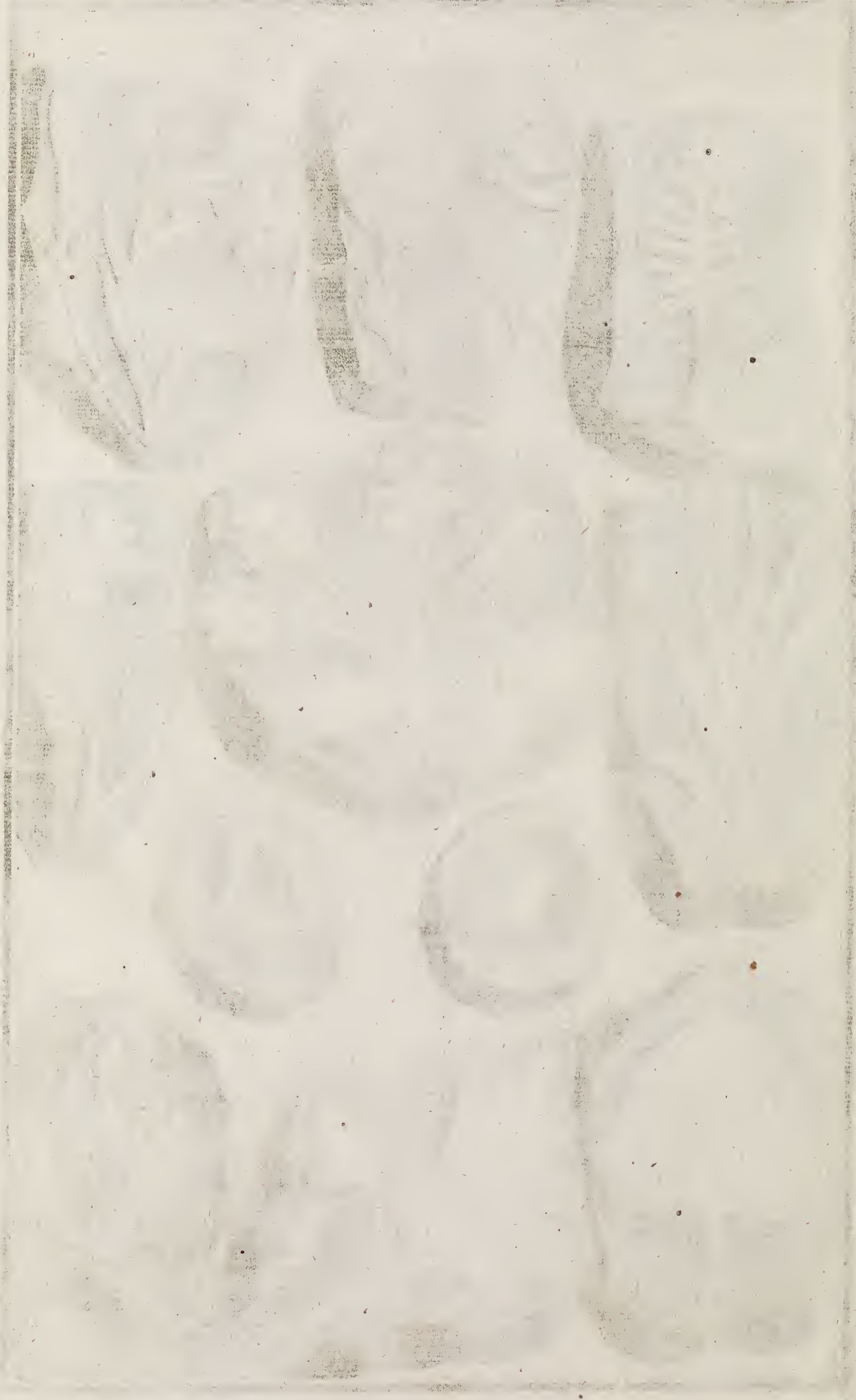

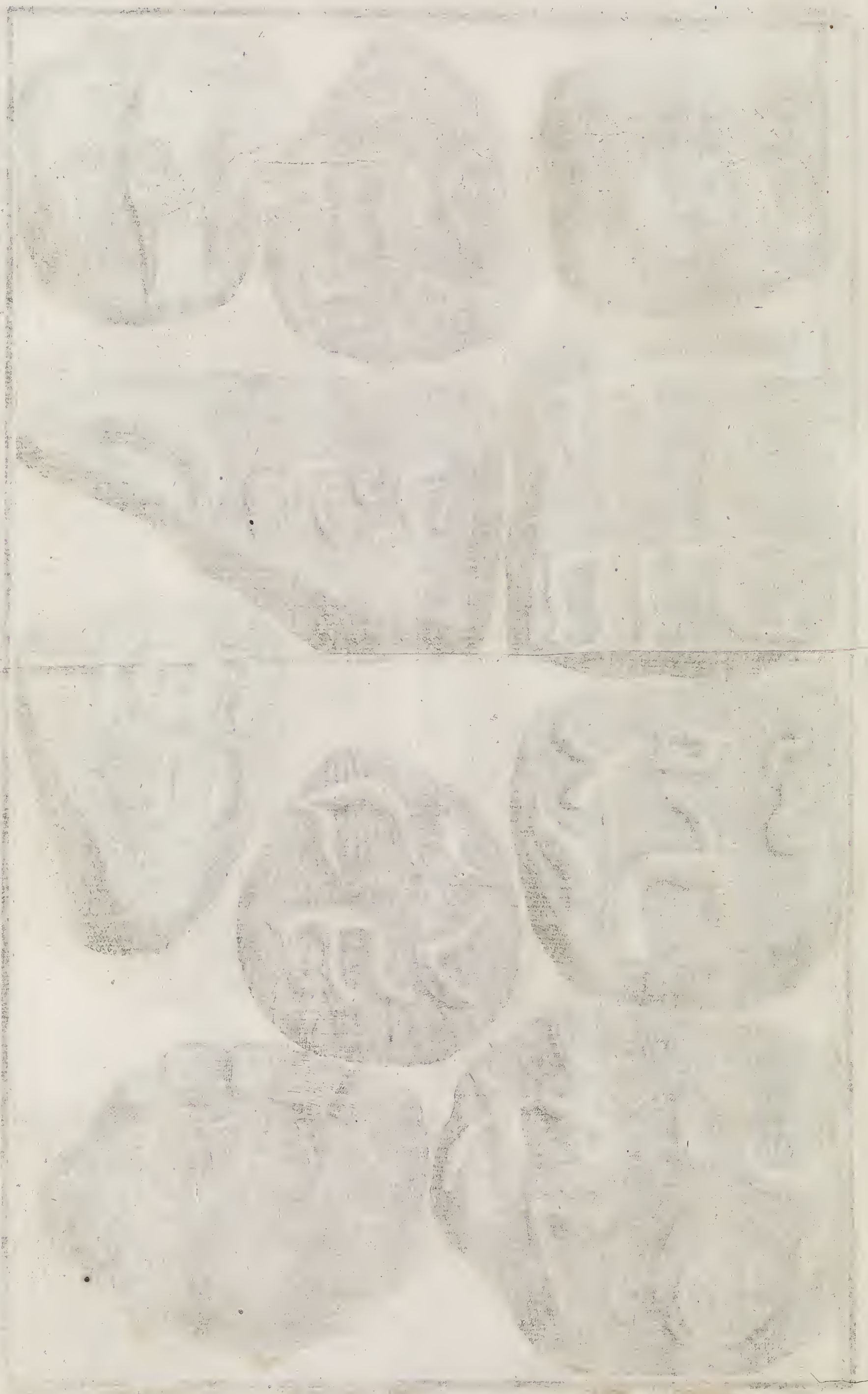

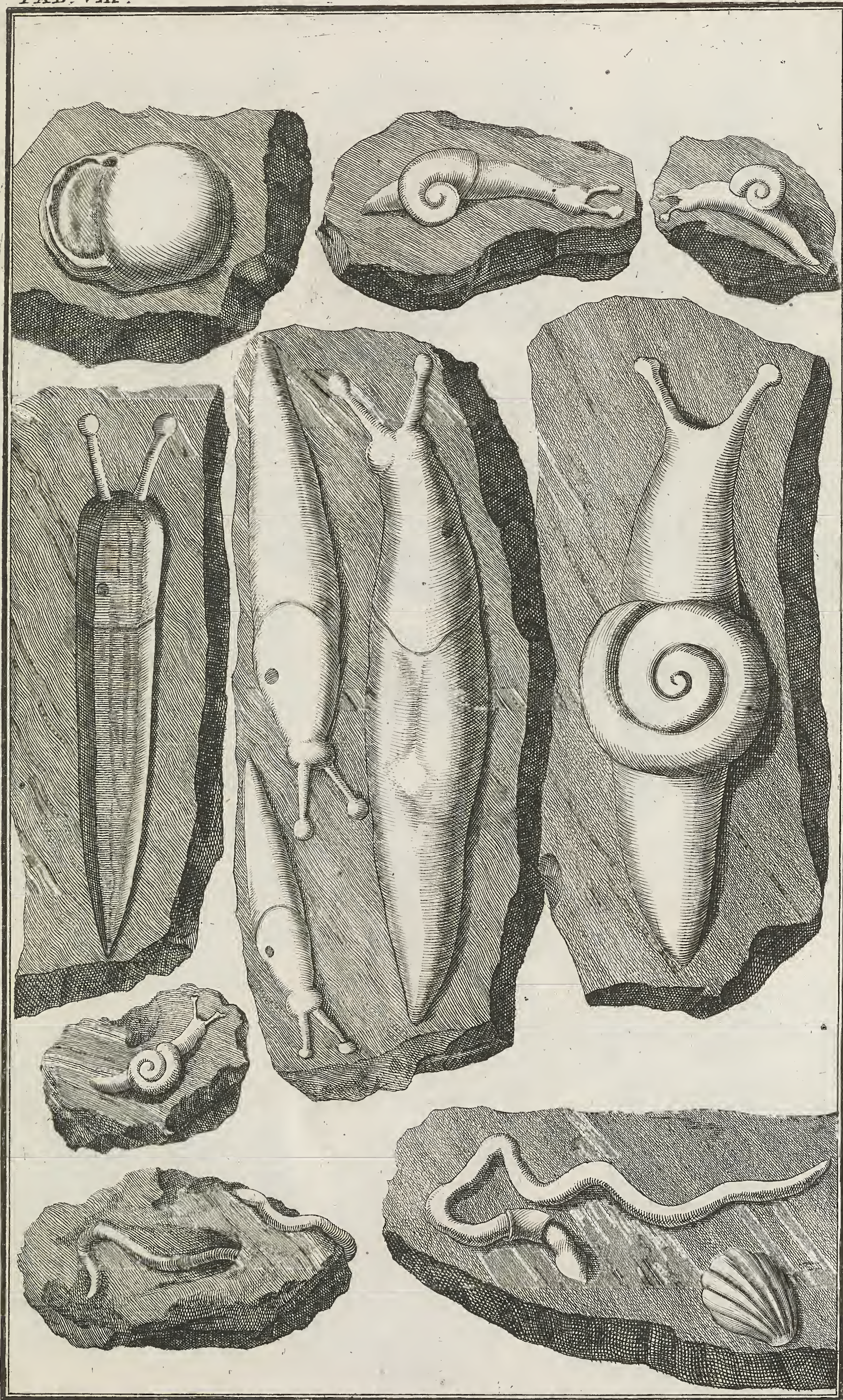

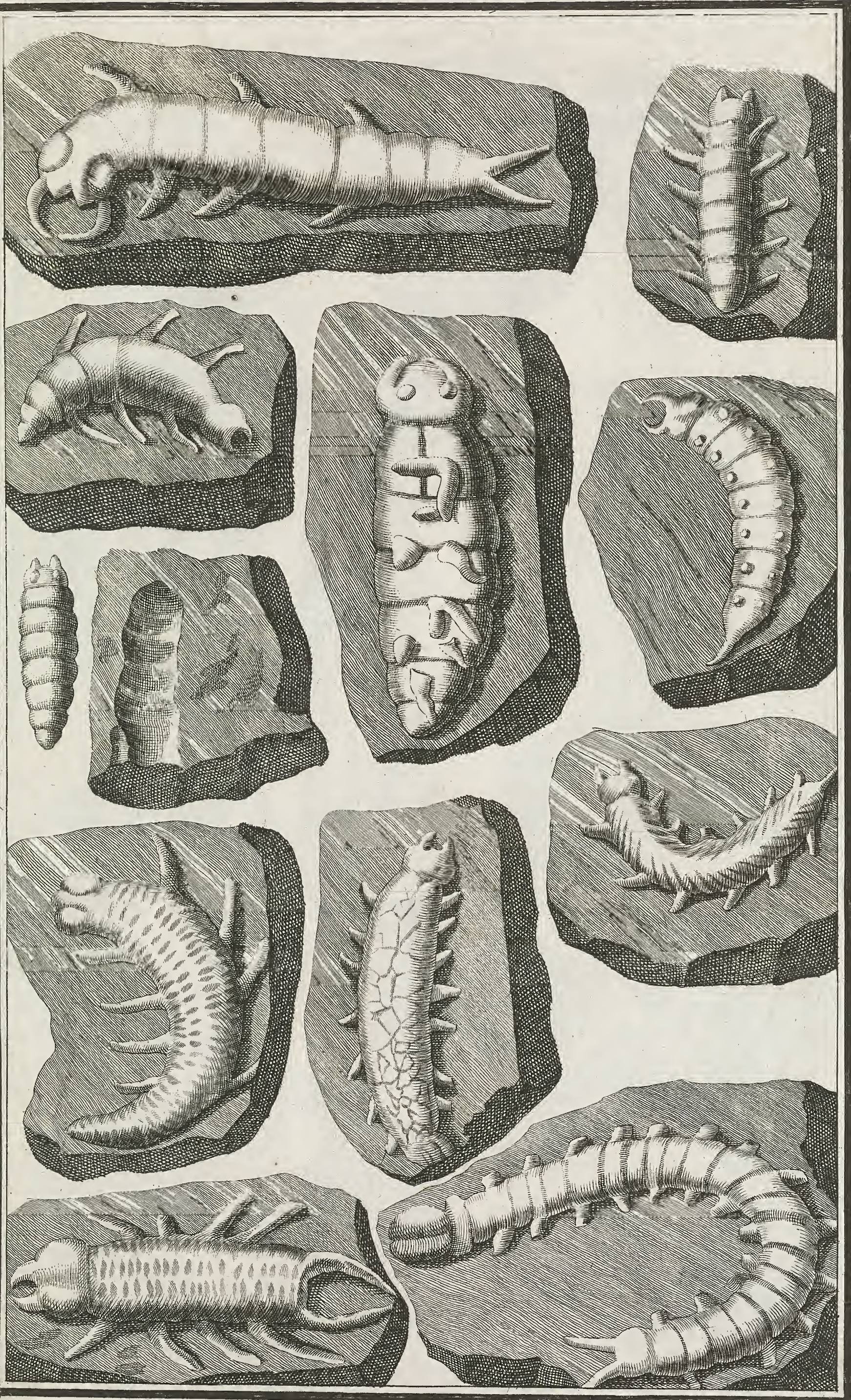

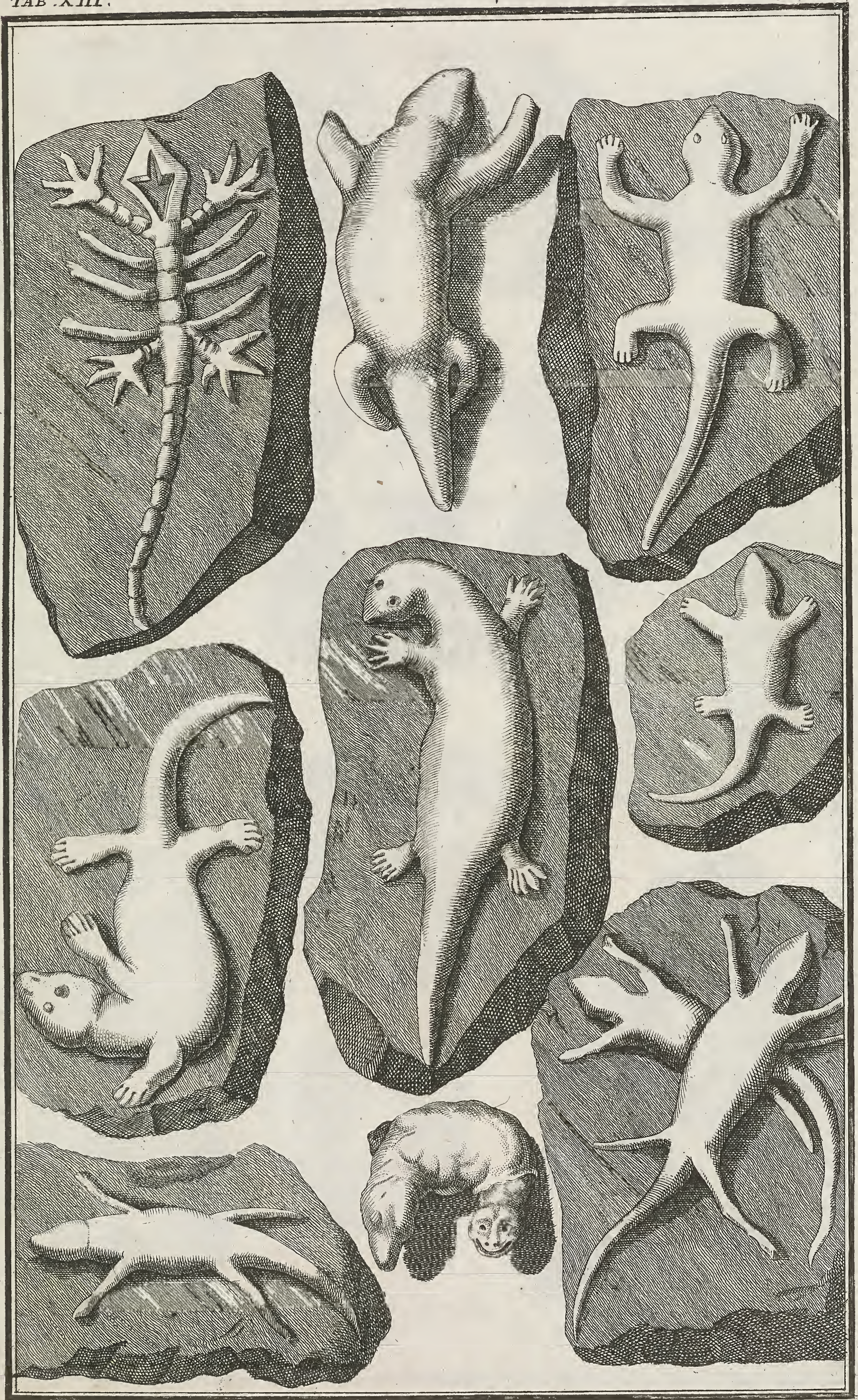

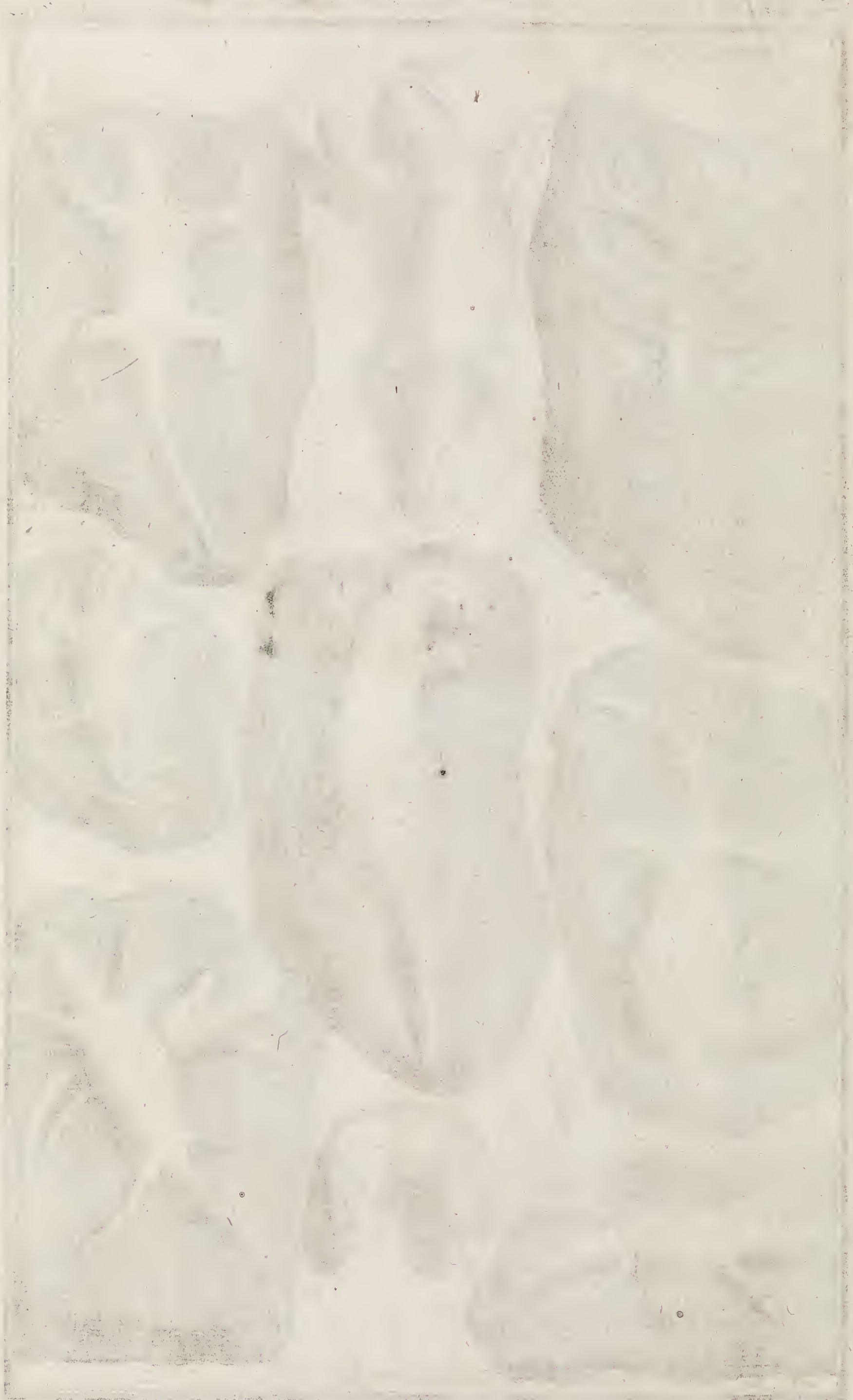

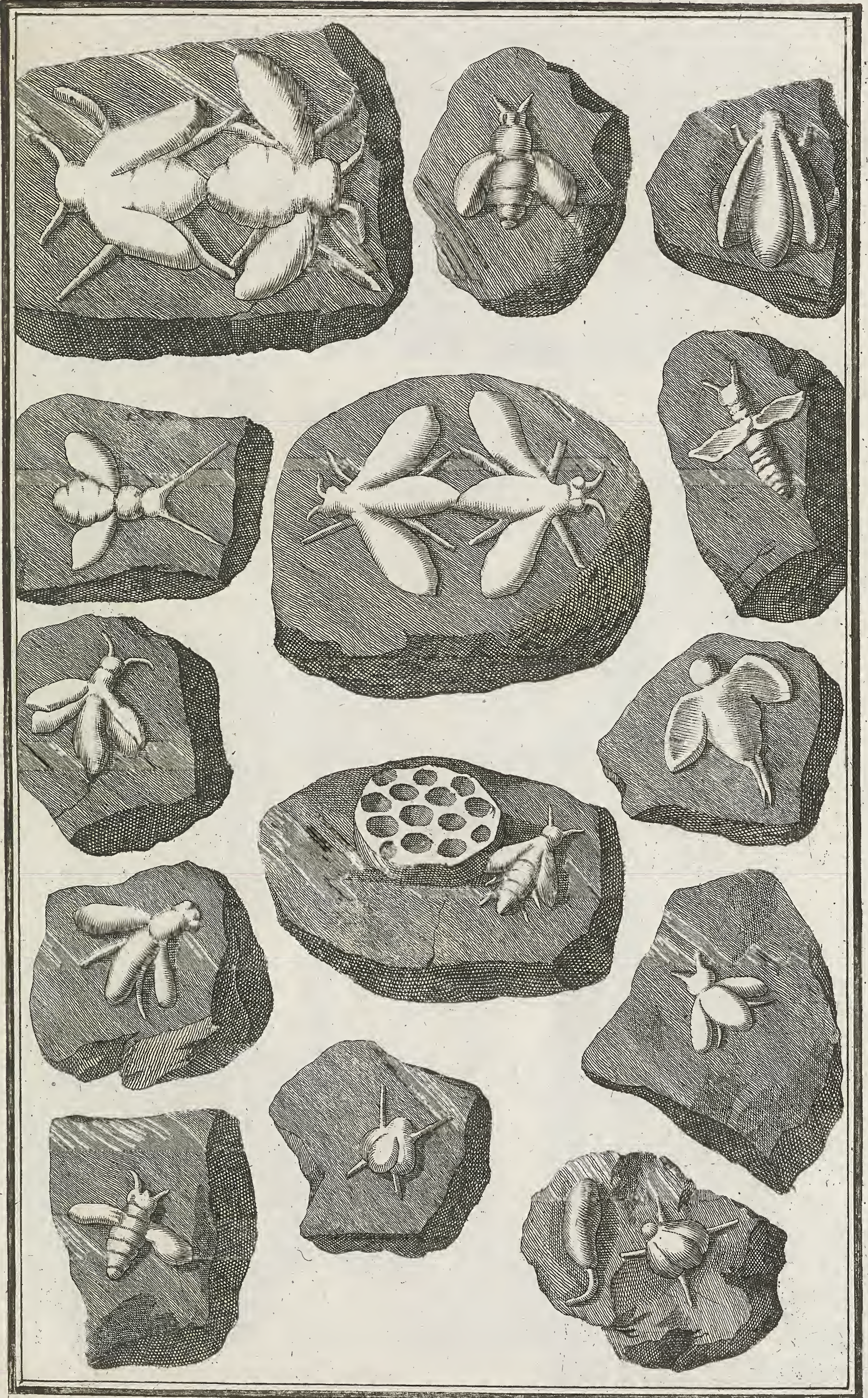

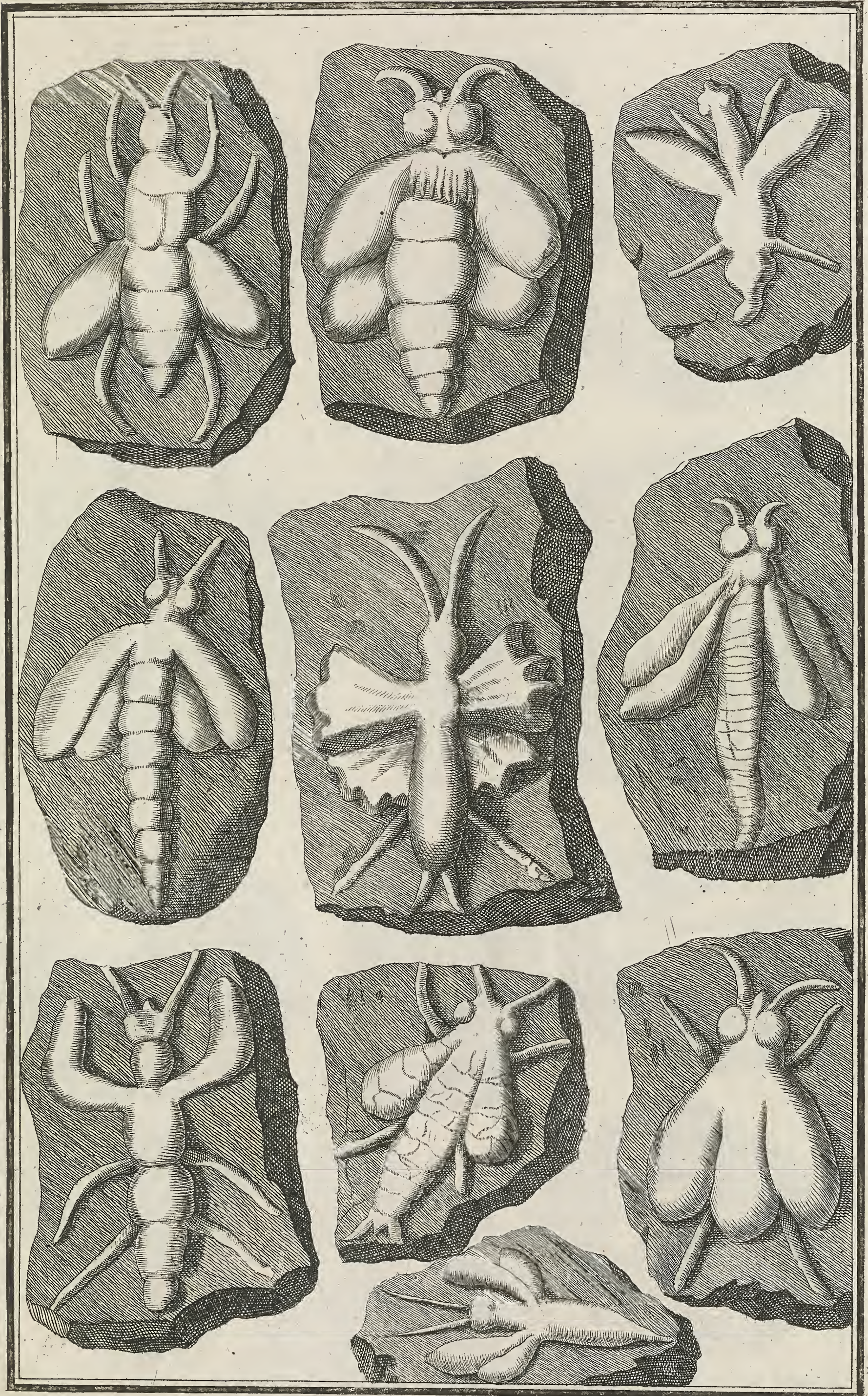

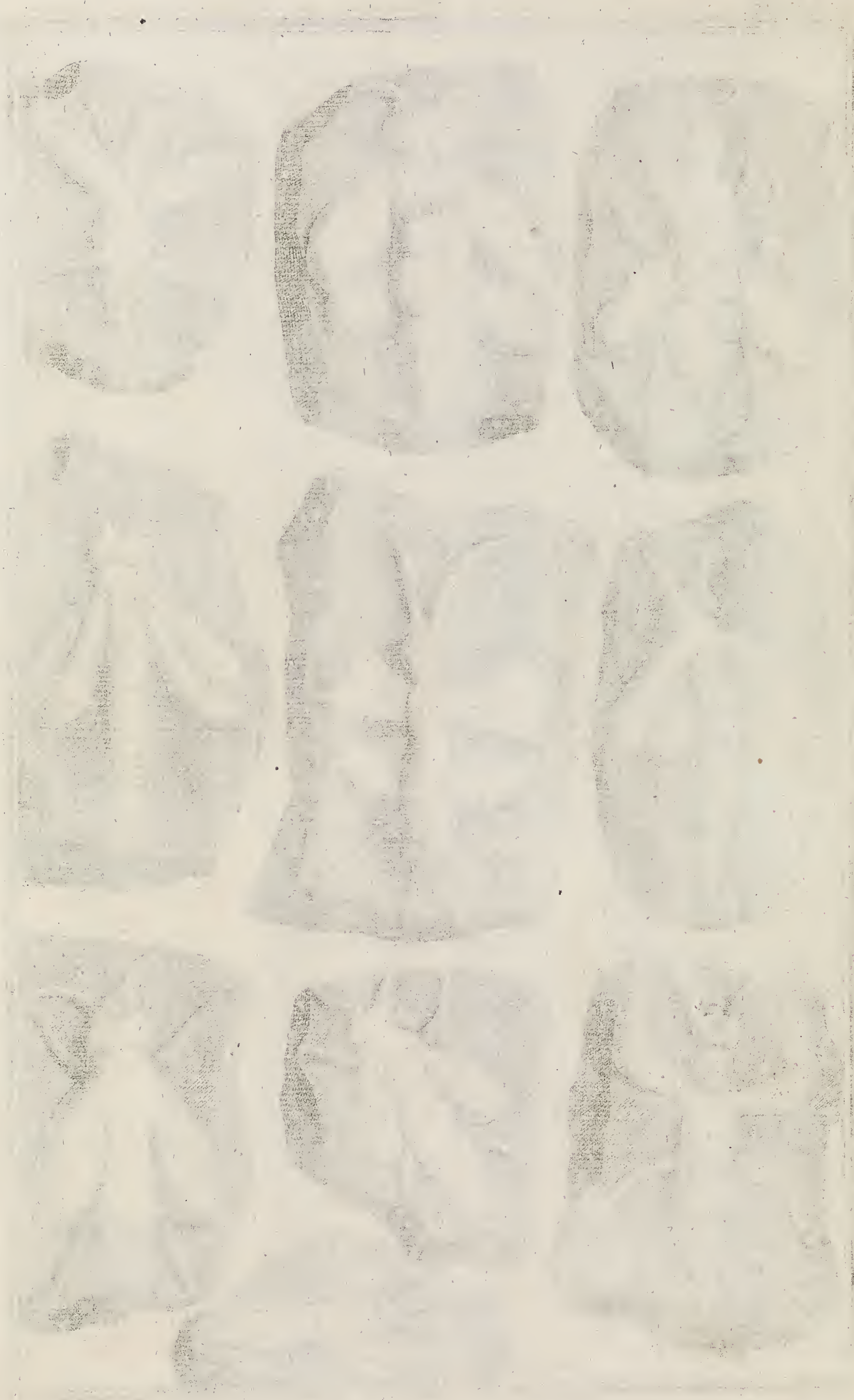

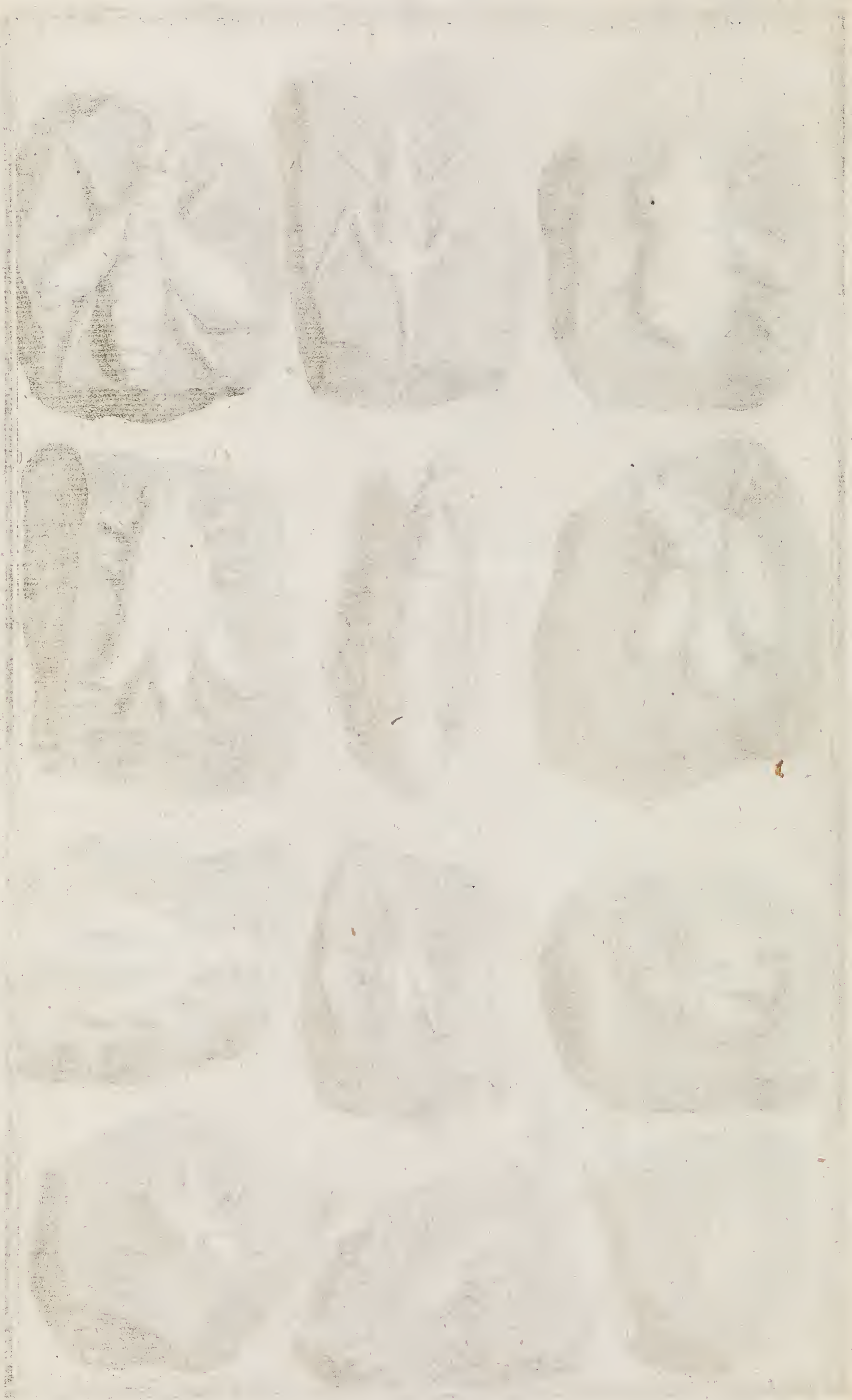

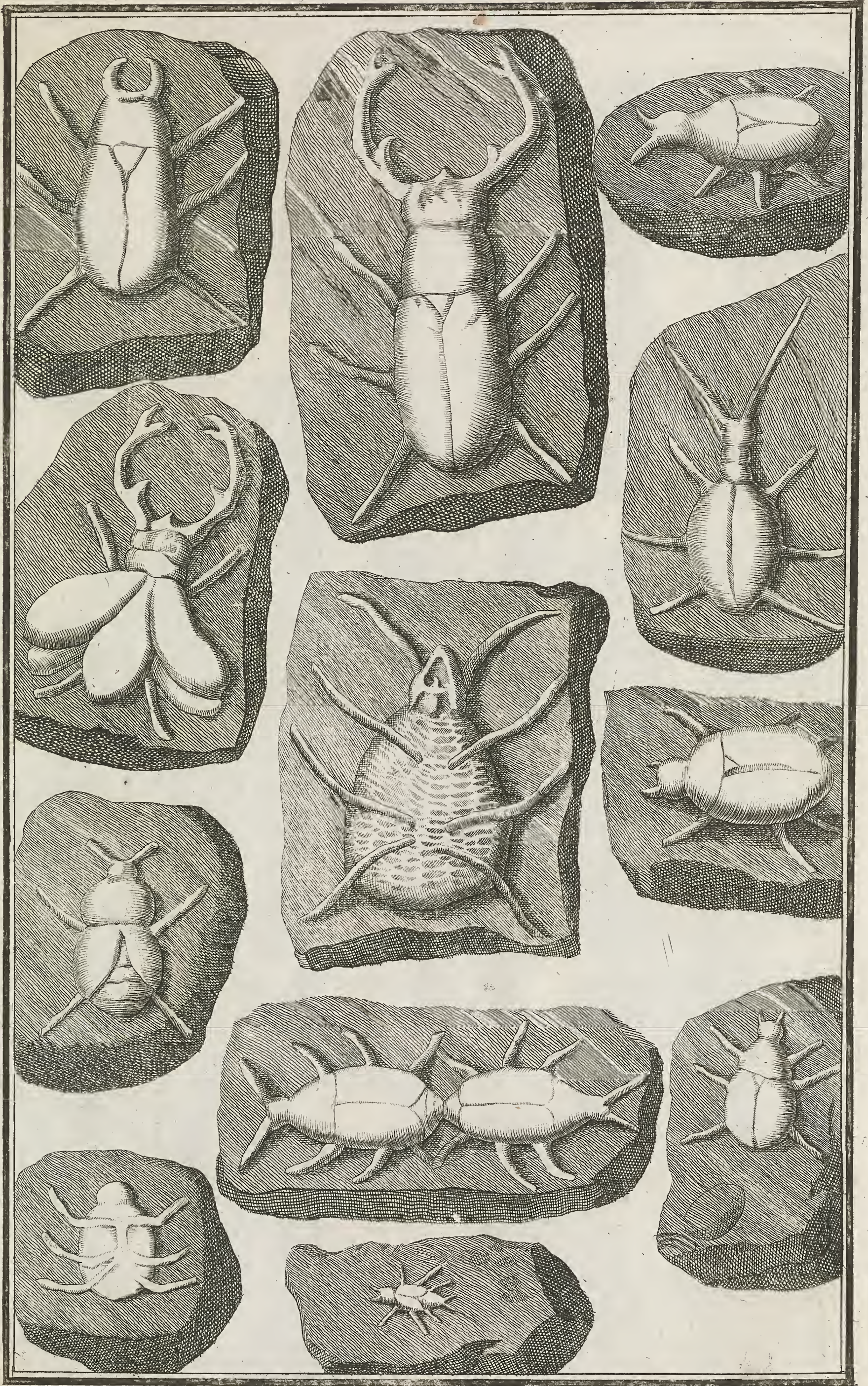

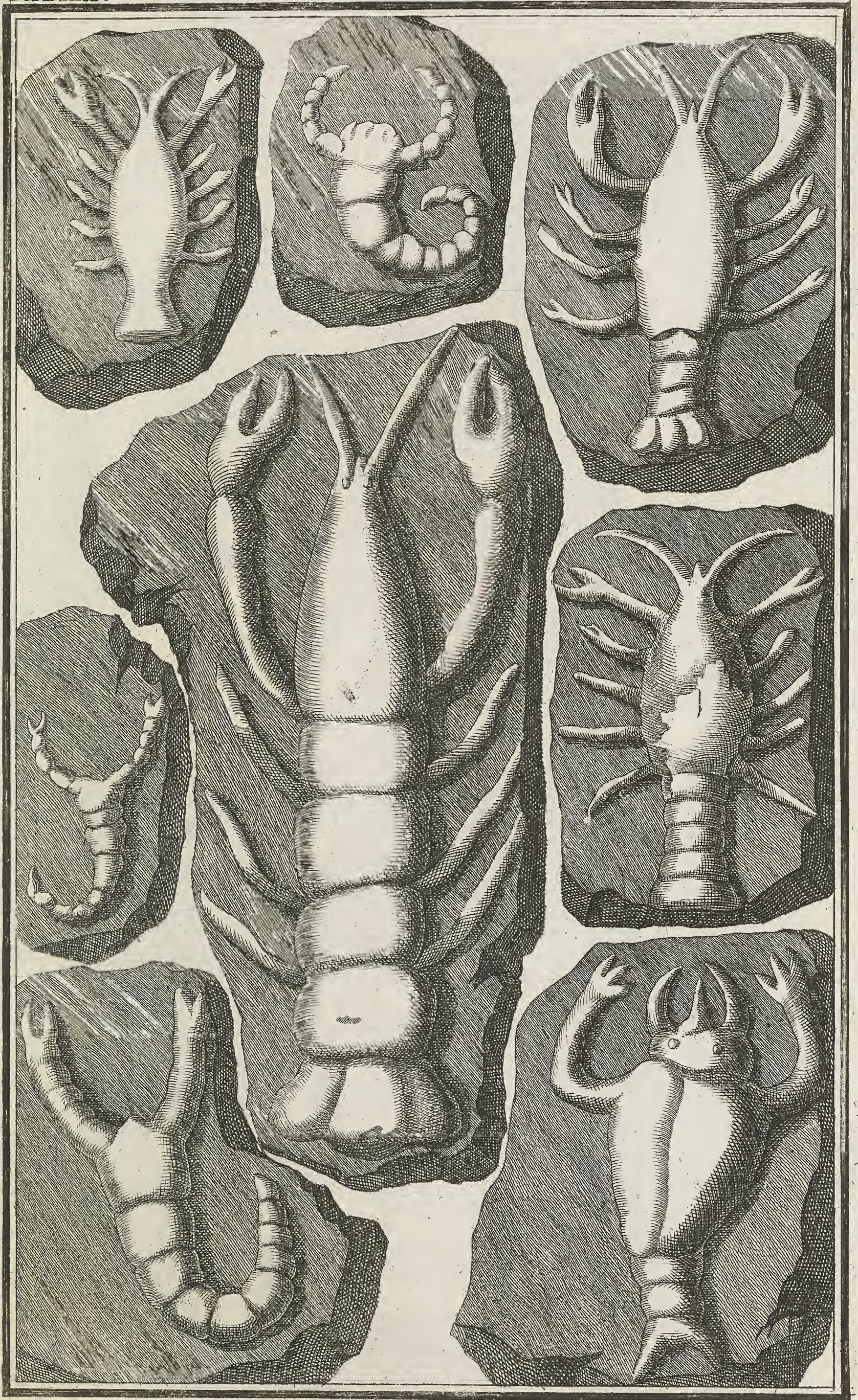

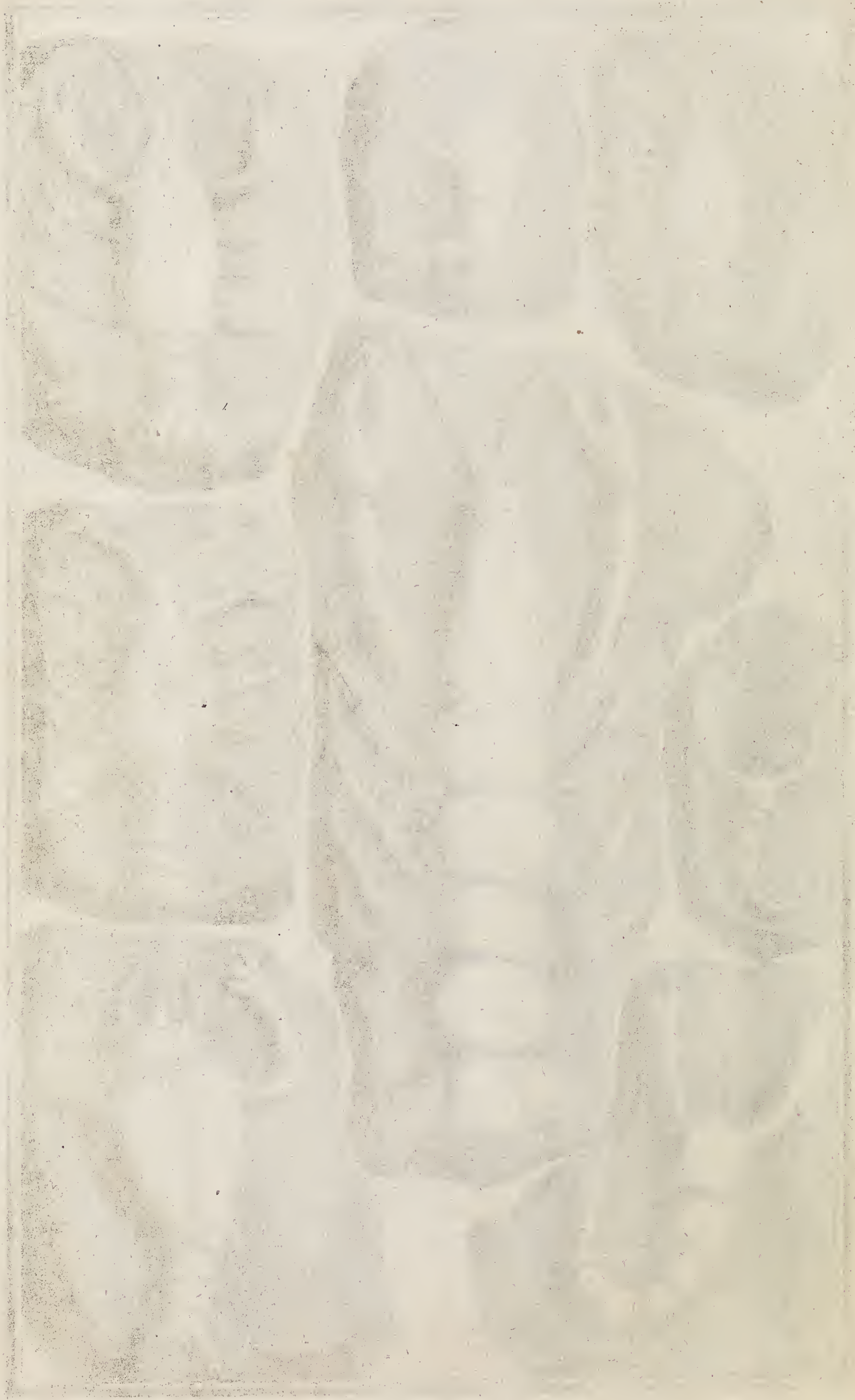

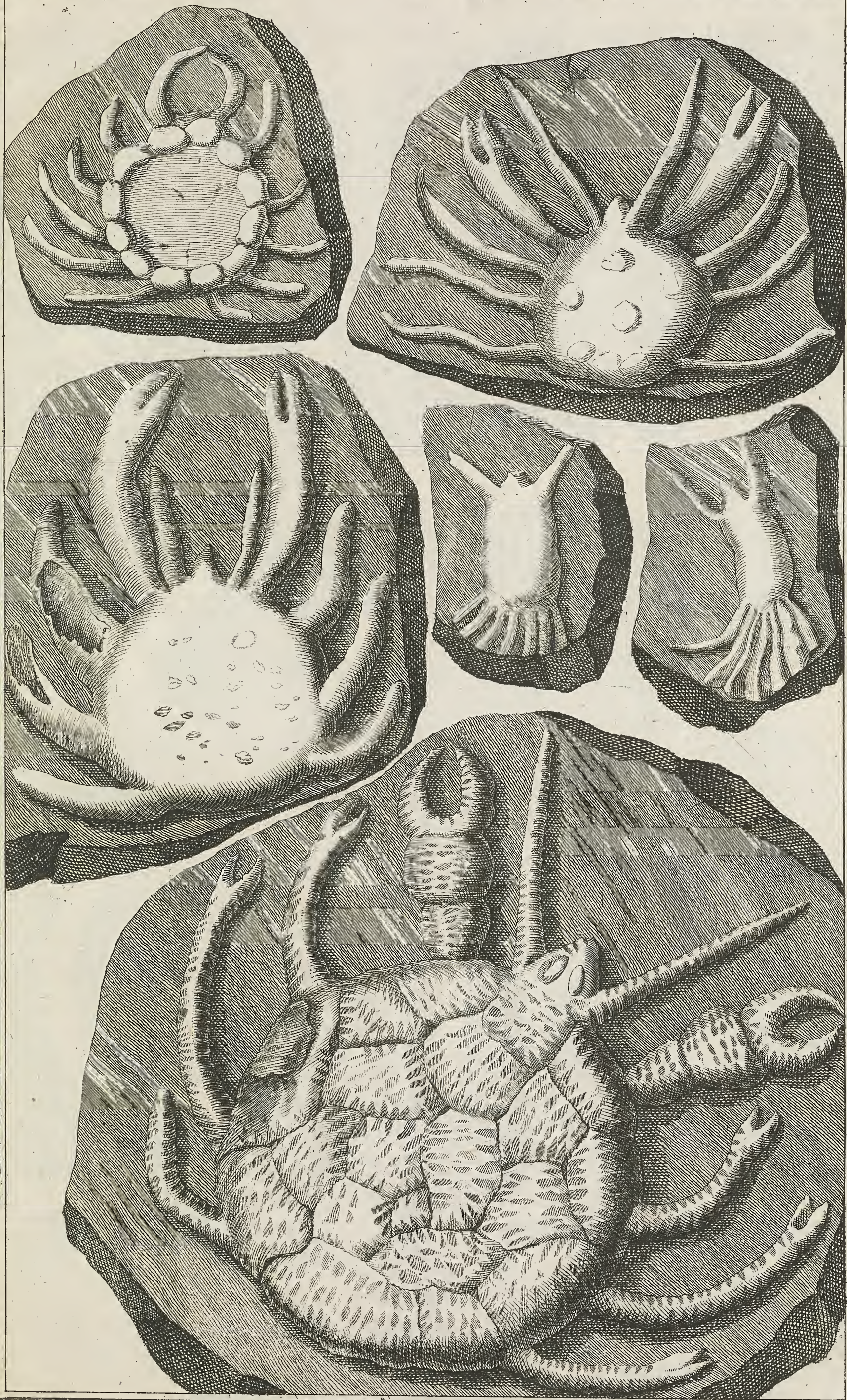

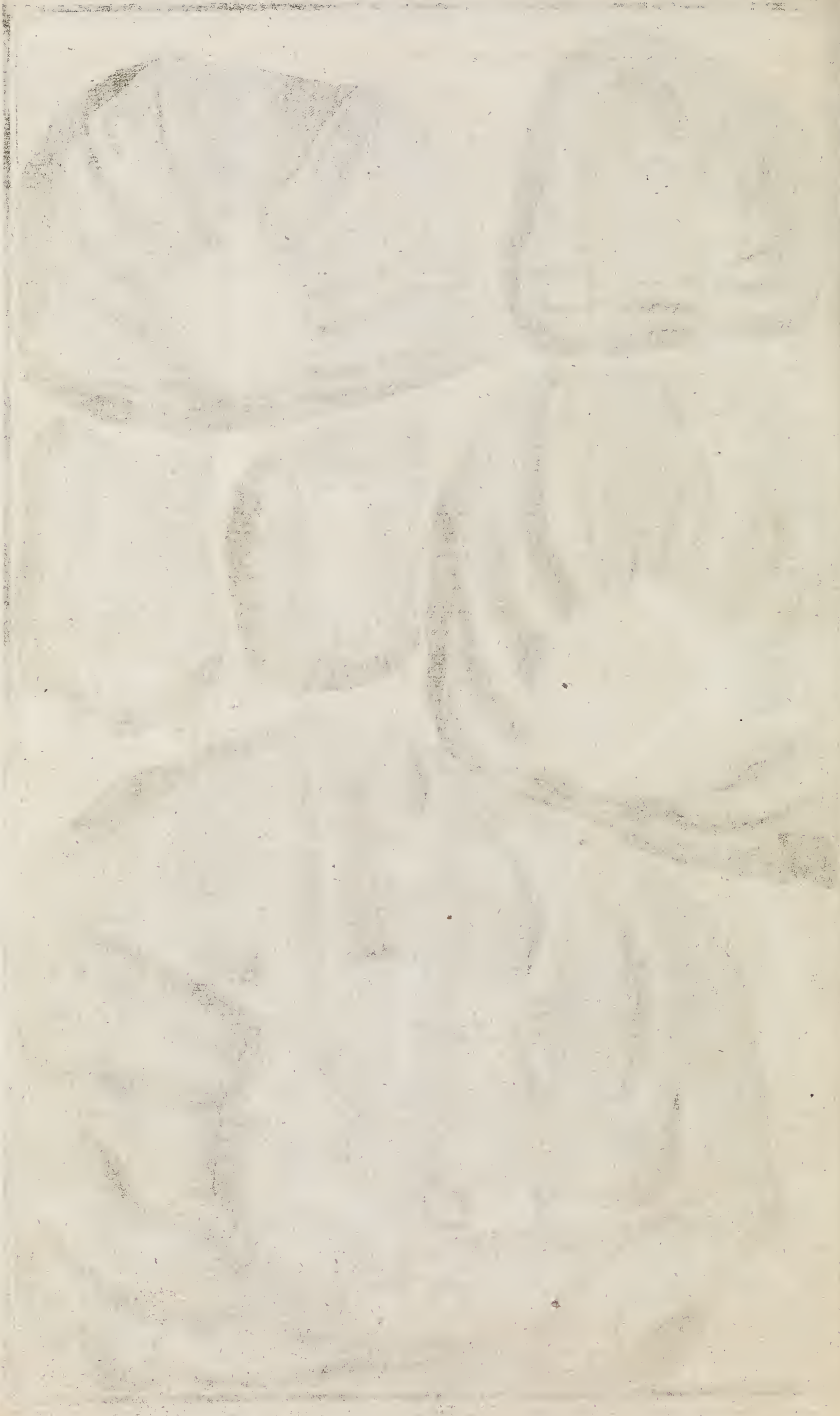

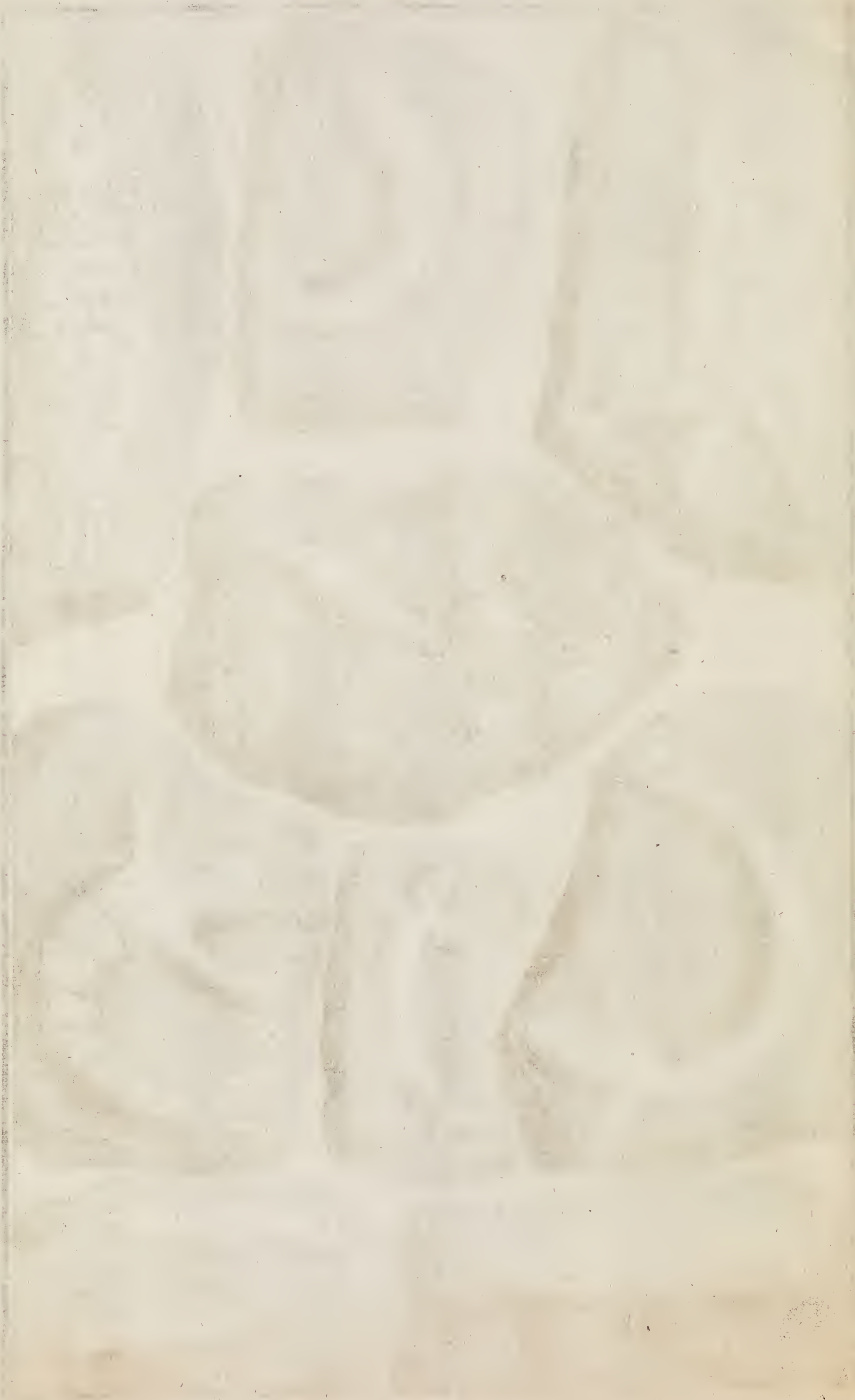

SMITHSONIAN INSTITUTION LIBRARIES

3 9088 01058 5917